

ORIZONT

REVISTĂ A UNIUNII
SCRIITORILOR DIN
ROMÂNIA

SERIE NOUĂ, 32 PAGINI

23 MARTIE 2007

NR. 3 (1494),

ANUL XIX

1 LEU

Editată în colaborare cu
Centrul pentru Dialog
Multicultural "Orizont"

3

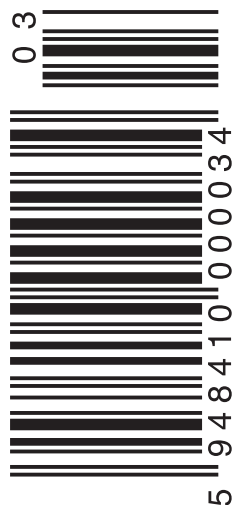
Conferințele MICROSOFT

ANDREI
PLESU
DESPRE
INIMA

16-19

Număr realizat cu sprijinul Consiliului Județean Timiș și al Bibliotecii Județene Timiș, în cadrul proiectului "Orizont 2000"

CĂTĂLIN DORIAN FLORESCU
ROMÂNIA – O FATA MORGANA
PENTRU MINE

Folosesc pentru a crea o limbă străină, dar îmi caut temele în Est – și sunt cel mai eficient acolo unde descriu Estul. Este un paradox care va continua să existe până la sfârșit. Acolo unde este Fata Morgana a mea, deci România pe care am părăsit-o de copil, acolo mă simt inspirat și acolo mă duc în căutarea timpului pierdut și a unor răspunsuri la întrebări esențiale din viața mea, precum: aș fi putut fi mai fericit dacă aș fi rămas în țară? Asta e și întrebarea de bază a romanului meu *Maseurul orb*. Deci, într-un fel, este logic. Pe de altă parte, dacă bogata Elveție, disciplinată Elveție, mi-ar oferi atâtea teme câte îmi oferă România, dacă oamenii mi-ar vorbi despre ei așa de profund și viu cum o fac românii, atunci nu aș avea nevoie să vin în țară. Este însă un fapt clar că poveștile cele mai palpabile mi-au fost date până acum de români. Oratorii, povestitorii nu s-au născut în Elveția, numai administratorii de conturi și managerii.

6-9

INCOGNITO, PRIN NOUA LITERATURĂ

CORNEL UNGUREANU

DOAMNA T. ÎN MILENIUL AL TREILEA

Cum confesiunile dau iama prin cărțile care inaugurează librăriile mileniului al treilea, era firesc ca unele dintre acestea să încerce a complini paginile publicațiilor care nu le pot face ele chiar pe toate. Valul de literatură pornoerotică a stimulat aplauze și a produs tiraje mari, ba încă destule dezbateri de presă. Poate cele mai substanțiale au fost cele desfășurate în jurul volumului semnat **Belle de Nuit. Aventurile intime ale unei prostituate de lux bucureștene**. Prostituata de lux, povestitoarea aventurilor ei intime, începe jurnalul cu o **Notă**: "Până la un punct, viața e cea mai interesantă ficțiune, poate singura credibilă. Personajele, numele, situațiile și atmosfera acestui jurnal sunt ficțiune, ficțiune și nimic altceva decât ficțiune. Eventualele asemănări cu realitatea nu sunt intenționate, rămân doar efecte ale intoxicării de tip tabloid la care suntem supuși aproape zilnic și de care am devenit – vai! – atât de dependenți...".

Nota ne arată că naratoarea are oarece exercițiu al scrisului și lecturi care nu sunt chiar banale. Trăiește și bucuria de a filozofa. Este noua Doamnă T. a literaturii române, instruită de un Camil incognito, prea important ca să-și divulge participarea. Și dacă autoarea povestește cum a circulat pe la cutare Cenaclu important în viața noului val literar, cum i-a citit cu admirație pe Manolescu și pe Cărtărescu, dacă arată ce proiecte literare ar fi putut fructifica, dacă între amantii, iubii, iubitele ei contracost apar personaje care seamănă cu vedetele lumii literare, cu teleastele, cu starurile la modă, cititorul este pregătit să facă un șir de comparații. Și să se întrebe dacă autorul nostru, care semnează cu un nume cules din tradiția literară, cinematografică și pornoerotică a secolelor trecute, nu e cumva un cârturar exersat în prozele sau poeziile mai mult sau mai puțin erotice.

Parcă în literatura vieneză un autor de succes, Felix Salten nu a compus romanul pornografic **Josefine Mutzenbacher. Istoria unei fete din Viena povestită de ea însăși**, după ce ne-a oferit nouă, cititorilor săi fideli, o capodoperă a literaturii pentru copii, **Bambi**? Dacă autoarea vrea să șantajeze? Lucruri de genul acesta s-au mai întâmplat. Dacă vrea să se răzbune? Presa și-a dat cu presupusul, au fost convocați specialiștii lectorilor la zi, în frunte cu Dan C. Mihăilescu: oare cine se ascunde sub numele **Belle de Nuit**? În postfața cărții intitulată agresiv, **Eu sunt Belle de Nuit** (vezi **D'ale carnavalului**, vezi **Mumuțica**), Dan Sociu, laureat al premiului pentru poezie a Uniunii Scriitorilor pe 2005 își dă cu părerea, nu fără comparații erudite. Autoarea care s-ar ascunde sub acest pseudonim, deduce autorul, n-ar avea experiență sexuală. "Marea perversiune a cărții, fiindcă București, spre deosebire de Londra celeilalte Belle, e doar un sat și până la urmă totul se află, până la urmă – va fi aceea că Floare de Crin chiar există și că potriveala, **sincronismul...** cu **Aventurile unei prostituate de lux londoneze** nu e deloc o cacealma". Și Dan Sociu dă o lungă listă de nume ("vehiculate în culisele

presei"): Laura Andreșan, Floriana Jucan, Claudia Golea, Ioana Bradea, Dan Silviu Boerescu, Ioan Groșan, Florin Iaru, Cecilia Ștefănescu, Diana Geacăr, Viviana Mușă, Ionuț Chiva, Ioana Băiețica, Jean-Lorin Sterian, Simona Tache, Dan Chișu ar putea fi autorii minunatei proze. "Și alții", precizează autorul postfeței. O listă, zice Dan Sociu, de frankenștaini. Bănuți că defilează incognito prin noua literatură, pofticioși de succes până la anulare de sine ar fi și scriitori mai mult sau mai puțin importanți depuși, totuși, lângă vedetele scandalurilor erotice. În căutarea succesului, și unii și alții ar fi dispuși să circule incognito prin vârful topurilor de carte, fiindcă identitatea câștigată prin arta scrisului (prin talentul literar, nu-i așa) nu mai servește la nimic. Aici colegialitatea poetului postfațator se fisurează. Să fie Laura Andreșan de același calibru cu Florin Iaru sau Floriana Jucan cu Dan Silviu Boerescu? Sau Jean-Lorin Sterian cu Ioana Băiețica și Simona Tache? Și să nu aibă dumnealor o experiență erotică demnă de un roman mai acătării, cu figuri inedite pentru distinsul postfațator/cititor?

DAR CINE AR FI NOUL CAMIL PETRESCU?

Cele scrise până aici fac parte din **Istoria (secretă) a literaturii române**, în curs de apariție la Aula. După ce am predat cartea editurii, surse demne de încredere m-au asigurat că respectiva **Belle de Nuit** ar fi fost realizată la cursurile de **creative writing** ale lui Alexandru Mușină. Altele, și mai demne de încredere, au jurat că e tot o operă colectivă, realizată de Nicolae Manolescu și învățăceii. E exclus, mi-au spus niște buni cititori, din moment ce autorul postfeței declară (și probabil are dreptate) că nici naratoarea și, prin urmare, nici mentorii ei, n-ar avea o experiență temeinică în acest domeniu. Mai apropiat evenimentelor, Robert Șerban (la emisiunea Tv. Analog din 24 februarie a. c.) ezită: el n-ar fi gata să precizeze dacă Manolescu sau Mușină (împreună cu învățăceii lor) au scris cartea. Cineva, aflat în miezul vieții literare, un admirabil cunoscător al tainelor, îmi spune: e Dan Sociu. O fi chiar el? Se pare că suntem aproape de deconspirarea secretelor, fiindcă astăzi democratizarea vieții literare devine galopantă, iar tainele literare și chiar neliterare aparțin doar istoriei îndepărtate. Pe vremea lui Felix Salten, cei care săreau în apărarea scriitorului demonstau că nu el, Felix, este creatorul Iozefinei, strălucita doamnă Mutzenbacher care a contribuit cu atâta succes la perfecționarea vieții sexuale a protipendadei vieneze. Și exegeții care au dat buzna în istoriile și în tainele Europei centrale nu vor deloc să deconspire: în nici un caz nu putem afirma exact, spun erudiții nu e Felix Salten cel care.... Nici William Johnston și nici Michael Pollak în a sa Viena 1900. **O identitate rănită** nu ne-ar asigura că ar fi chiar el. Sau nu ne-ar asigura decât după următorul ocol:

"După idealizarea femeii, pe de o parte și disprețul la adresa inferiorității ei presupuse, pornografia restabilește echilibrul printr-o observație lapidară. Deosebirea fundamentală dintre sexe (crede Michael

Pollak) este reducția elementară la poziția femeii și a bărbatului pe parcursul actului sexual. În rest, trebuie să dăm tot ce avem în lupta pentru supraviețuire. Când provenim de jos, singurul regret pe care, dacă ne-am exploatat la sânge resursele, îl mai putem mărturisii, e acela de a ne fi urnit prea greu La limită, avem impresia că răsfoim un tratat de pedagogie, de un realism ușor cinic, una dintre posibilele replici la idealul pedagogic al al lui Stifter. Acelea (și aceia) care nu au nici o șansă de a urca pe scara socială și culturală spre înălțimile cerești unde recunoașterea estetică îți permite să păstrezi distanța față de realitatea crudă, își iau revanșa prin intermediul trupului. Iar dacă autorul e într-adevăr Felix Salten, această construcție strălucită, deși puțin reduționistă, ar putea constitui revanșa unui scriitor..."

Ia să vedem cine a scris această carte – acest atât de actual tratat de **pedagogie** semnat **Belle de Nuit**? Ioana Bradea sau Dan Chișu, Florin Iaru, Simona Tache sau Ionuț Chiva, Cecilia Ștefănescu, Dan Sociu

sau Diana Geacăr, Ioan Groșan, Floriana Jucan sau Claudia Golea? Ori – iată adevăratul triumf al epocii noastre postmoderne – toți cei numiți sunt deja vedete, star-uri, personalități mai mult sau mai puțin tinere, de succes. Dacă la 1900 maestrul pedagog transcria o infirmitate, în anul 2000 el consfințește un triumf.

Post scriptum. Walter Engel editează, la editura Klartext din Essen, **Kulturraum Banat. Deutsche Kultur in einer euro-paeschien Vielvoelkerregion** (*Spațiul cultural bănățean. Cultura germană în contextul unei regiuni multietnice*). Volumul reunește lucrările Simpozionului desfășurat la Timișoara între 23 și 25 septembrie 2004. Într-unul din numerele următoare ale revistei ne vom ocupa atât de excepționalele contribuții la definirea culturii Banatului, prezente în această carte, cât și de alte volume editate de Dr. Walter Engel, consacrate culturii germane din țările Europei Centrale și de Est.

FILIALA VINERI, LA 12

Aniversări. În 23 februarie scriitorii timișoreni i-au aniversat pe Anavi Adám (98 de ani!) și pe Ilse Hehn (Ulm, Germania, scriitoare care face parte din Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor). În ședința moderată de Maria Popescu Pongrácz au vorbit, pe lângă Ildiko Baranyi, Șerban Foarță, cunoscuți, prieteni, colegi ai sărbătoritorilor, oficialități locale.

Literatură și arte. În 2 martie, sala festivă a Filialei a găzduit **Cenaclul artelor creștine**. Reuniunea a fost moderată de profesorul Felician Roșca. Întâlnirea a avut în prim-plan lansarea volumului de poezie **Jumalul unui nabi** de Hanna Bota, apărut la editura Graphe. A fost prezentată ceramica Gloriei Grati. Chitariștii Ana Oroșan și Mircea Blaj, studenți de la Facultatea de muzică au susținut un recital. Au vorbit Cornel Ungureanu, Benjamin Roșca Năstăsescu, directorul editurii Graphe, Aurel Turcuș.

Memoria locului. Vineri, 9 martie a fost Ziua Editurii Marineasa. Cu acest prilej Stela Simon și-a lansat volumul de amintiri **Galeria cu portrete**. Cartea, care conține documente importante privind cultura română din prima jumătate a secolului XX, a fost prezentată de Smaranda Vultur, Adriana Babeti, Virgil Feier, Viorel Marineasa, Cornel Ungureanu.

Alte zile, alte aniversări. În 16 martie nu mai puțin de trei scriitori, membri ai Filialei timișorene au fost sărbătoriți de către colegii lor. Eugen Dorcescu, Ildiko Achimescu și Nicolae Sârbu. Despre opera și personalitatea celor trei autori au vorbit Ion Arieșanu, Paul Eugen Banciu, Gheorghe Jurma, Viorel Marineasa, Maria Popescu Pongrácz, Cornel Ungureanu

SĂ NE CUNOAȘTEM SCRITORII

În cadrul programului de lecturi publice "Să ne cunoaștem scriitorii" inițiat de Uniunea Scriitorilor din România, în ziua de 23 martie 2007 poetul Lucian Alexiu a fost invitat la o întâlnire cu publicul la Liceul "Coriolan Brediceanu" din Lugoj – manifestare organizată cu sprijinul Bibliotecii Municipale Lugoj. În acest context, autorul a citit poeme din volumul "Polilog", recent apărut la Editura Anthropos. Despre poezia – dar și despre activitatea de eseist și traducător a lui Lucian Alexiu au vorbit criticii literari Ioan Ardeleanu, Rodica Bărbat, Mircea Buiciuc și Ela Iakab. Cei prezenți au purtat un instructiv dialog cu autorul și criticii invitați despre poezia română contemporană, despre personalitățile lirice de prim plan și generațiile literare active ale momentului.

PAGINI (REGĂSITE) DESPRE ADRIAN BODNARU ȘERBAN FOARTĂ

Nu sunt neapărat adeptul unei critici biografice (și indiscrete), însă două lucruri din viața lui Adrian Bodnaru mi se par vrednice de luat în seamă, pentru a explica, așa-zicând, partitura poeziei proprii. În primul rând, Adrian a fost, în adolescență, fotbalist, unul cu carnet în regulă, cu, așadar, legitimație (nu unul dintre "maidanezii" ce-am fost, mai mult sau mai puțin, cu toții), — iar fotbalul ăsta presupune dribling, "ducăreală", un slalom abil printre diverșii adversari; și, în al doilea rând (dar numai cronologic), a absolvit o facultate tehnică (ilustră), Mecanica din Timișoara, ceea ce implică o formație, cu precădere, riguroasă.

Spun toate astea pentru faptul că el practică o poezie care se apropie de cubism; putem vorbi, în cazul său, de un, dacă vreți, *cubism sintactic*, — ceea ce e un fenomen aparte, dacă nu cu totul izolat, ce-și are sigiliul propriu unic, în cadrul generației lui. Iar poezia lui Adrian Bodnaru seamănă îndeajuns de bine cu persoana lui Adrian Bodnaru, așa cum îl vedem cu toții, subțiratic și cu talia zveltă, — aducând, în unele momente, cu Julio Iglesias în junețe, ca siluetă și alură.

Dar să revin la poezia sa: Adrian Bodnaru face uz de anumite fraze (simple), pe care le descompune (cu sadism?) în părțile lor componente, le "disecă", recompunându-le cu totul altfel, la (din sadism?) un mod dificultos. Sintaxa lui e una dificilă; cum ar fi zis un Călinescu: "sintaxa" lui e "solitară", iar stilul, uneori, "dodonice".

Ceea, însă, noi percepem drept hermetism indescifrabil, abscons, închis "cu șapte chei", nu e un hermetism în sens canonic, ci unul ce provine, mai cu seamă, dintr-o sintaxă dislocată la extrem. Retoric vorbind, figurile pe care le folosește Adrian Bodnaru sunt tmeza și hiperbatul.

Nu o spun din pedanterie, ci pentru că și poezia poate fi descrisă, la rigoare, în termeni mai exacti, mai puțin lirici decât prin simpla ohtătură: vai, cât este de frumos!... Și altele de soiul ăsta, care reprezintă, cât de cât, și ele un început de judecată de valoare, dar nu duc, în genere, decât la un fel de gem, de magiun critic.

Or, întorcându-ne la ale noastre, ar fi de spus că, între altele, Adrian Bodnaru nu spune, ca noi toți, ba chiar, ci (rimând cu *iarba*) *chiar ba!* În acest sens, el este cel mai extremist poet din toată, pasămite, poezia noastră.

În interbelic (cum se zice astăzi), pe lângă un Ion Barbu, mai sunt și alți poeți dificuloși, ca Simion Stolicu sau ca Emil Gulian, ce-au practicat, și ei, sintaxa asta, contorsionată, dislocată, "ruptă", abruptă ca un tobogan; dar nu în măsura-n care o practică, nu fără curaj, ba chiar (adică *chiar ba!*) provocator, Adrian Bodnaru.

Dă-mi spuneți: Ei, și ce-i cu asta?! Păi, iată ce-i cu asta! Cu asta-i ceea ce se cheamă *stil*: este amprenta ("digitală"), pecetea proprie unui autor, este chiar grifa ce o pune el, precum un leu, pe "bunuri și persoane"; și le transformă în asemenea manieră, încât să-i semene aproape pe de-a-ntregul. E un exercițiu voluntar, — și mai toată poezia lui, de altfel, e una, dacă vreți, voluntaristă. Ceea ce se duce la un *idiolect*, la faptul de-a vorbi, în poezie, o altă limbă decât cea de obște.

Adrian Bodnaru, pe de-o parte, își are idiolectul său, ce, uneori, este "dialectul" poeziei, iar pe de alta, duce la limita extremă un idiom ce-i aparține aproape în totalitate.

În termeni psihiatrice, fără, însă, latura clinică a problemei, poezia lui este sado-masochistă (cum sugeram, mai sus, în două paranteze); și nu mă refer, aici, numai la faptul că apar, în versurile sale, destule elemente din repertoriul sado-masochist: tăieturi, lame, sânge. Însăși tmeza, care presupune o "tăietură", o scindare, e, oarecum, o formă de sadism.

De altminteri, el, Adrian Bodnaru, e un poet ce taie-n carne vie. În "carnea vie" a cuvintelor docile... Le desparte în silabe, uneori, și le (re)amestecă simili-arbitrar, ca magicienii. Din tura-vura face, de exemplu, *tură de vură*, ce sugerează mersul ("mai puțin sigur decât hotărât") al unuia ce se apropie de teigheaua barului, de "zinc". — Cam atât despre "masochistul" de Bodnaru sau despre "sadicul" Adrian...

Căci, din carte, nu lipsesc o serie de poeme blânde, blăjine, tandre chiar, în care "lumina cartofului", de pildă, "amidonează" existența. "Luminoasele" picioare feminine fac, de obicei, același lucru, pe lângă accesoriile femeii: furouri, minijupe, ciorapi "lycra". Într-o întreagă, scurtă totuși, poezie, în care versul ultim te obligă să-i refaci caturile superioare, Adrian Bodnaru relatează cum se îmbracă în "casa femeii rupestra", — care devine, astfel, oleacă bidimensională, ca umbra pe peretele unei vagi peșteri. Carnalitatea ei se sublimează și, cu aceasta, și impulsul sadic.

Violența, la Adrian Bodnaru, e corectată, așadar, de-o umilitate ce aduce a dulce-tulbure, spuneam, "amidonare", în poeziile-i ce, zice-s-ar, sunt scrise "la spartul nunții, în cămară". Personajul lor, "eroul liric" (cum le spunea o critică stupidă), puțin playboy și mai mult boem, e un om ce eșuează-n mahmureală, în zorii cenușii și râncezi, la modul oarecum rusesc. O sugerează chiar Adrian Bodnaru, într-un ciclu al volumului, anume: *cinci romane (de dragoste) aproape rusești*. "Rusești" și, totodată, bacoviene, leitmotivul cărora, secret, e abandonul, renunțarea, abulia. Când (unele dintre ele) în vers alb, vag prozaic, când (alte) rimate, dar mai puțin "slalomic", zigzagat, sunt paginile cele mai umane ale cărții, — dacă *uman* înseamnă, la noi, "softul".

Or, numai ce după ce am evocat "hard"-geometria lui Adrian Bodnaru, "cubismul" său adică, constând în angularități, în colțuri, muchii, unghiuri (ba chiar unghii!), putem vorbi, în fine, și de-a sa *Kugelgeometrie*, în care prevalează sfera, ovalul, curba și voluta, sinuozitățile sau tandrele meandre...

Și mai e, în versurile sale, un soi de umor abscons, special, "suspect", al sintaxierului ce duce la extrem tendința de a "strangula" vocabularul și a-l face, în acest fel, să horcăie sau țipe, până ce-și dă duhul în abstruz. Iată un poem de soiul ăsta. El pare scris în românește, dar în româneasca, eventual, a unui Alexandru Macedonki, a unui Ion Heliade-Rădulescu, — poeți care au vrut să inventeze un idiom poetic în exclusivitate, unul pentru, numai, uzul poeziei: "negrii-i muri/ sub umburi./ sunt ocuri/ dextrogir..."

Cititorul "leneș" sau comod își are în Adrian Bodnaru un redutabil adversar. (De unde, în definitiv, și impresia amintită, de sadism.)

(Text destinat lansării volumului lui Adrian Bodnaru, toate drepturile rezervate, inclusiv Suedia și Norvegia, Clubul THE NOTE, 17 martie 2000)

UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA COMUNICAT

În 12 martie 2007 au avut loc la sediul Uniunii Scriitorilor din România ședințele Comitetului Director și Consiliului USR. Adu-nările au fost prezidate de Nicolae Manolescu, președintele Uniunii. Comitetul Director a discutat problemele curente care intră în competența sa și stadiul derulării programelor culturale ale Uniunii. Consiliul a fost informat de către Varujan Vosganian, vicepreședintele US despre execuția bugetară pe anul 2006, care s-a încadrat în estimările inițiale, rezultînd un excedent bugetar cu toate investițiile importante în dotări materiale, modernizarea echipamentelor, ridicarea nivelului drepturilor de autor la revistele USR. Colectarea timbrului literar s-a realizat în chip mulțumitor, dar încă sînt edituri cu restanțe la plata acestuia. Președintele Uniunii a atras atenția asupra colectării slabe a cotizatiei de la membrii USR și a cerut filialelor o atenție specială față de această situație. Vicepreședintele USR a informat Consiliul cu privire la plata indemnizației suplimentare pentru pensionarii Uniunii cu începere din luna martie, conform promisiunilor Casei Naționale de Pensii.

Gabriel Chifu, secretarul USR a prezentat Consiliului desfășurarea proiectelor culturale ale Uniunii din programul "Să ne cunoaștem scriitorii", din programele de burse acordate

de USR și situația proiectelor culturale finățate din timbrul literar. Data limită pentru depunerea proiectelor pentru semestrul II al anului 2007 a fost fixată la 1 mai a.c. Tot Gabriel Chifu a informat despre stadiul lucrărilor juriului USR și despre faptul că premiile naționale USR se vor decerna pe 28 aprilie.

În perspectiva unui număr foarte mare de dosare de validare propuse Uniunii, s-a luat hotărîrea modificării componenței comisiei de validare înainte ca respectiva comisie, anterior aleasă prin vot secret în 2005, să înainteze Consiliului concluziile sale pentru anul în curs. Comisia remaniată va examina dosarele și le va prezenta la următoarea ședință de Consiliu.

Președintele USR a prezentat oferta de renovare a corpului B al Casei Vernescu pentru care tratativele sînt în curs, ca și pentru soluționarea problemelor de la Casa Scriitorilor de la Sovata și preluării casei de la Gura Văii. De asemeni a arătat modalitatea de modernizare a bibliotecii USR și adăpostirea unui fond de carte al USR la Biblioteca Academiei.

O problemă ridicată Consiliului de către președintele USR a fost identificarea caselor unde au locuit scriitori români importanți și marcarea lor prin plăci memoriale. Această acțiune ar urma să fie extinsă și în străinătate.

O POVESTIRE SF. NEO-MEDIEVALĂ MARCEL TOLCEA

Anul trecut universitar, Senatul Universității de Vest a hotărât că norma cadrelor didactice va fi mărită cu 4 ore în cazul celor care nu au granturi CNC SIS. Aveam o relație bună cu rectorul Ioan Mihai, așa că m-am dus la el și i-am spus că e un abuz, fiindcă legea face scriere despre "cercetare științifică sau activități echivalente". "Dă-mă în judecată", mi-a spus. Asta am și făcut. Din cei peste 300 de dascăli fără granturi, 5 am pus în aplicare îndemnul: George Clitan, Vasile Docea, Iancu Lucica, Daniel Vighi. Ordine alfabetică. Am înțeles lipsa de reacție: sistemul universitar funcționează după modelul cnezatelor sau voievodatelor: șeful, decanul, prorectorii sau rectorul pot stopa cariere. În ședință publică, instanța a suspendat "invenția" Senatului, așa că anul universitar 2006-2007 a început cu o cu totul altă definire a cercetării științifice. Vom bifa asta în alegeri! Tot atunci, am înființat Grupul de Reformă Universitară (GRU) iar, la scurt timp, Rectorul a desființat catedra de Jurnalistică prin reorganizare. Chiar dacă singura instanță care poate reorganiza catedrele în universitate, Consiliul Profesoral, nu a hotărât asta. O casă de avocați condusă de un prieten universitar ne-a oferit asistență, în ciuda chemării la Comisia de etică. Presa locală și națională a reflectat toate abuzurile cu insistență. Procesul și-a urmat cursul și, din cei 5, 3 am câștigat. Pierzătorii au fost judecați de o judecătoare doctorandă la Universitate. A venit apelul. Prietenul universitar avocat ne-a chemat și ne-a spus că nu ne mai poate apăra. Am presupus presiuni. Personal, am fost cam stânjenit. Atât. O celebră casă de avocați din București a preluat cazul. E nevoie de strămutare. Colegi, amici, cunoscuți din jurul nostru ne dau sfaturi. Prezenți instantaneu și mereu în cauzele altora, devenim pe zi ce trece un apendice politicos al nuanțărilor. Unora le e frică pentru că nu or să mai fie, alții poate de ceea ce au fost. Alții vor să rămână ce sunt. În Nesfârșitul Acum. Ideea generală e că suntem "poeți", "naivi". Cei mai mulți nu ne dau nici o șansă. Încerc să înțeleg ce cu frica asta față de rector. Fac săpături. Aflu o mulțime de lucruri despre o privatizare din trecut și despre enormele interese imobiliare din prezent ale unei firme. De unde aș putea presupune că mandatul de rector trebuie încheiat cu o tranzacție. Pe parcursul acestor intersecțări, întâlnesc și mulți cunoscuți, prieteni, apropiați. Precum și personalități din partide diferite. Chiar foarte diferite, prilej cu care, în fine, înțeleg și eu România. Profesorul Ioan Mihai e un personaj important: până la Ioan Honcescu, fost președinte al Comisiei de anchetă a abuzurilor din Camera Deputaților, dă la doctoranzii din ministere, SRI sau Poliție, are peste tot prieteni, servicii și afaceri comune. Dar și "sentimente" încă mai trainice: în spatele celor două firme pomenite sunt zeci de milioane de dolari. Așadar, ce am eu în comun cu omul ăsta? Un singur lucru: e născut în aceeași zi cu mama mea. În 9 aprilie.

PUNCT SLIDE LA CAPĂT GRĂȚIELA BENGHA

După ce a stârnit polemici încă înainte să ajungă în rafturile librăriilor, *Jurnalul portughez** al lui Mircea Eliade a fost primit cu înfrigurarea celui care speră să i se confirme așteptările. Și cartea nu dezamăgește: amatorii de lecturi sincopate vor găsi destule notații pe care să le exploateze potrivit unor idiosincrasii reductive (cum a fost cazul lui Cătălin Avramescu), în timp ce alți cititori vor vedea în *Jurnalul portughez* înregistrarea fidelă a unei irepresibile combustii identitare.

Să spunem de la început că - pe lângă *Jurnalul* propriu-zis - cele două volume publicate de Humanitas cuprind și celelalte scrieri din perioada petrecută de Mircea Eliade în Portugalia, fiecare text având doza lui de interes: studii istorice (*Salazar și revoluția în Portugalia, România, latinii Orientului*), rapoarte diplomatice, corespondență, articole și interviuri, lucrări beletristice. Fără îndoială, centrul de greutate al volumelor îl constituie *Jurnalul* scris de Eliade între 1941-1945, interval în care a ocupat postul de atașat de presă la ambasada României de la Lisabona. Sunt ani de răscruce atât în istoria Europei, cât și în biografia autorului iar paginile diaristice reflectă cu prisosință acest lucru. *Jurnalul portughez* adăpostește semnele unei crize profunde, într-o triplă ipostază: spirituală, intelectuală, etică. O criză care diseminează pretutindeni, dar care, din fericire, se proiectează benefic asupra scrisului eliadian: viu și autentic, fremătător și iradiant, păstrând (spre deosebire de celelalte producții de gen, revăzute și cosmetizate pentru expunere publică) dramatismul inavuabil al căutărilor.

Când a descins la Lisabona, în februarie 1941, Eliade era convins că șederea în capitala Portugaliei avea să fie temporară: un popas intermediar pe drumul spre casă. Totuși diplomatul își ia funcția în serios, chiar dacă multe dintre obligațiile de serviciu sunt resimțite ca un sacrificiu inutil. Cel care meditează la un sistem filosofic propriu și are mereu proiecte gigantice nu se împacă deloc cu trecerea timpului și cu posibilitatea de a nu-l folosi în sens creator: "Enorm timp pierdut cu munca stupidă a «presei și propagandei». E adevărat că am izbutit, în cinci luni, să se scrie în ziare despre România. Dar ce importanță pot avea toate acestea? Efemeride fără nici o urmare. Traducerea lui Eminescu și a lui Camões ar face mai mult pentru cunoașterea reciprocă a țărilor noastre decât toate telegramele agențiilor de presă. Dar asta, evident, nu o poate înțelege nimeni." (4 august 1941)

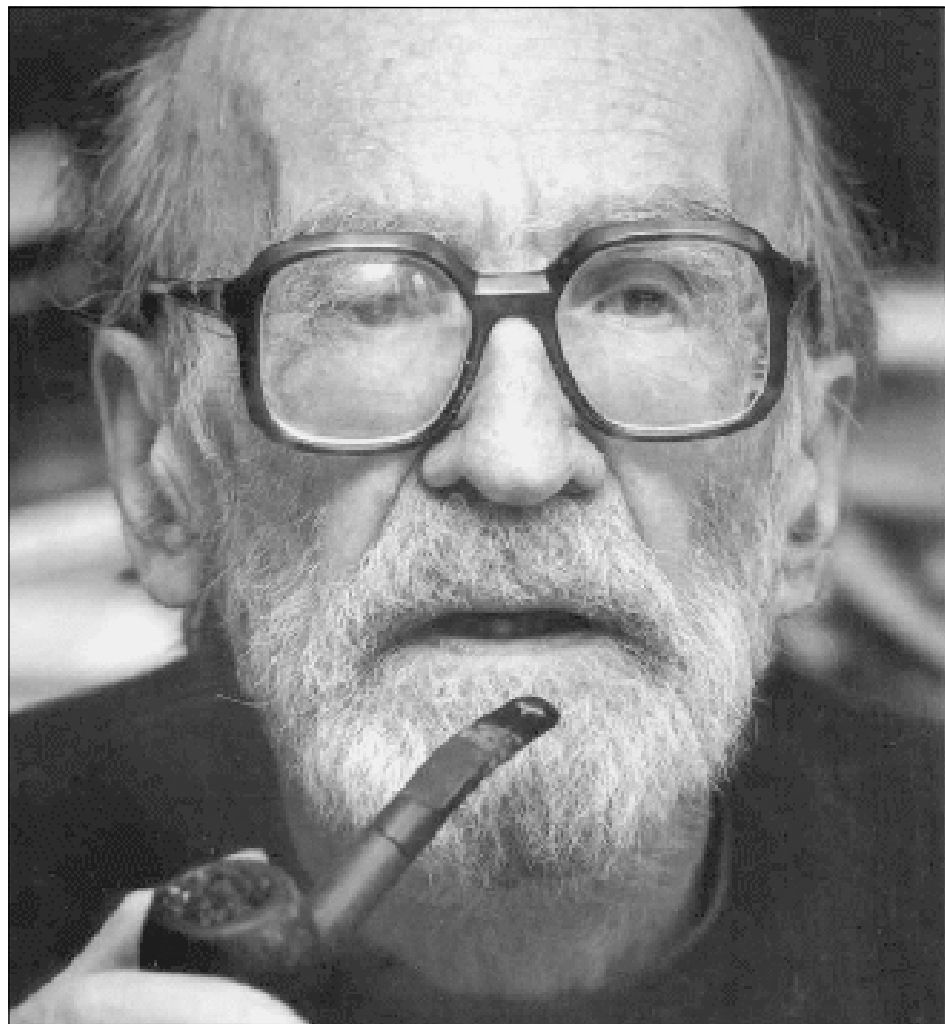
Marea parte a notațiilor făcute între 1941-1943 se concentrează asupra temporalității și depășirii ei creatoare, printr-o operă care să sfideze devenirea sau prin excesele (de cele mai multe ori, erotice) care să fertilizeze simbolic o identitate dispersată. Timpul suprapune extremele și omul nu se poate desăvârși decât prin totalizarea acestora. Planând între asceza studiului, vitalism erotic, îndelungi căderi în melancolie și marea dragoste pentru Nina, Mircea Eliade cumulează tensiunea explozivă a incertitudinilor. Tripla criză prin care trece autorul *Jurnalului* punctează începutul unei transformări fundamentale;

obsesia morții și angoasele mărturisesc, de fapt, etapele evoluției spre acel Eliade care, în 1945, va găsi forța de a-și lua viața de la capăt. Însă până atunci va mai trebui să sufere, să mediteze, să se privească entuziast în oglindă sau să se flageleze, usturător, plin de reproșuri. Teama de diletantism era doar una dintre formele de manifestare ale scepticismului. Lecturile repetate din Kierkegaard, Unamuno, Ortega y Gasset și Lev Șestov, alături de întoarcerile periodice la literatura rusă, nu pot opri prăbușirile într-o letargie insomniacă, suspendată undeva între disperare și metafizic. Cumulată cu febrilitatea narcotică de care dă dovadă Eliade în plan social, această melancolie larvară mărturisește existența unui eu scindat, deopotrivă vitalist și agonizant, efervescent și solitar.

Incă de la sfârșitul lui 1942, conținutul și tonalitatea rândurilor diaristice relevă producerea unui clivaj: radiografia cotidianului (cu o rutină plictisită, entuziasme perisabile și crizele unui ego hipertrofiat) este din ce în ce mai mult înlocuită de reflecțiile privind soarta României după încheierea războiului. Intuind jocul arbitrat de Statele Unite și Marea Britanie, Mircea Eliade nu poate scăpa de imaginea neamului său copleșit de imensa putere politică de la Răsărit. Nimic altceva nu-l mai pasionează, nimic altceva nu-i mai stărnește interesul; nu poate gândi, nu poate nici măcar să trăiască (după cum mărturisește în 27 noiembrie 1942). Se agită de știrile de pe front și prevede, tot mai clar, mersul istoriei. Deznădejdea și pesimismul înlocuiesc încrederea solară în destinul României și pun în umbră (pentru o vreme) celelalte frământări interioare: "Pot și eu afirma că nu e durere personală pe care să nu o absorb în câteva ceasuri, nu e tragedie în legătură cu mine, insul, pe care să n-o depășesc în câteva zile. Dar ceea ce nu pot accepta, ceea ce nu pot asimila este tragedia neamului meu. Gândul că statul și neamul românesc ar putea pieri din cauza rușilor și datorită imbecilității furioase a unui Churchill sau Roosevelt - mă exasperează. Disperarea mea își găsește izvorul mai ales în acest destin românesc." (21 decembrie 1942).

Drama României substituie dramele personale și Eliade gândește totul numai prin raportare la mersul irevocabil al istoriei. Cu mult înainte de sfârșitul războiului, Mircea Eliade prevede strategia ocupantului sovietic de a tăia rădăcinile definitorii ale nației, ca poliță de asigurare pe termen lung: "Suntem vecini cu un imperiu de vreo șase ori mai mare decât întreaga Europă; [...] cu un spațiu economic și geopolitic formidabil; cu o mistică socială, ecumenică și populară mai ales la sfârșitul războiului [...]. În fața acestui colos în marș victorios, o Românie bolnavă, optimistă și credulă. [...] Nimeni nu vede faptul simplu că, dacă rușii nu pot fi bătuti, căderea Germaniei va aduce după sine ocuparea României de către sovietici, cu tot ceea ce urmează: execuția celor 100.000 de oameni care, în pofida păcatelor lor, alcătuiesc astăzi fenomenul românesc." (7 iunie 1943). Și istoria a dovedit că nu s-a înșelat.

Cronică teribilă a timpurilor și a

cumpenei biografice, *Jurnalul portughez* ascunde și o etică a supraviețuirii în istorie. În ciuda unei conjuncturi politico-sociale nefavorabile, Eliade vrea să spună ceea ce are de spus. Și ceea ce îl scoate, periodic, din marasmul căderilor de tot felul este încrederea în sine. "Geniul" său va cataliza energiile unei ființe dilematice și ambigue, chinuite de cumulul acid al extremelor. Tulburătoare comparații cu Goethe și schițele de autodefinire egolatră dau măsura unei conștiințe în expansiune, pentru care lumea și individul stau numai sub specia totalității. Deși considerațiile privind literatura sa stupefiază prin exagerare valorică (dar câți creatori nu au aceeași percepție asupra scrisului lor?), Eliade a surprins - încă din anii '40 - importanța muncii lui științifice, în condițiile în care multe dintre lucrările semnificative erau încă în faza de proiect. În acest caz, narcisismul eliadian nu este decât proiecția subiectivă a unei diagnoze corecte.

Remarcabil este modul în care egolatria reflectată în paginile *Jurnalului* va fi transmutată în cea mai profundă suferință identitară, odată cu boala și cu moartea Ninei, soția sa. Egoismul, pasiunea pentru erosul perisabil, snobismul și lașitățile se retrag pe rând, lăsând loc tragediei individuale. Adăpostit sub numele lui Eliade, omenescul vulnerabil iese la lumină și se lasă conturat cu precizia imprimată de mâna unui prozator exersat. Eliade știa deja că drumul lui nu va mai duce spre București, așa cum știa și că va trebui să se dedice operei sale, însă moartea Ninei îi amputează voința; pentru multă vreme, zilele se vor înșirui numai ca pretexte de lungi rememorări, meditații și rătăcirii intelectuale. Refuzând să accepte realitatea și chinuit de revenirea irepresibilelor disperări, Mircea Eliade trăiește ultimele luni în Portugalia ca pe o lungă călătorie în infernul conștiinței mutilate. "[...] Cred cu toată puterea ființei mele că o voi reîntâlni pe Nina, că dragostea noastră va reîncepe, că trupurile noastre vor învia într-o zi, în slavă. Și, când cred toate acestea, mă simt alt om. De ce nu pot păstra întotdeauna

certitudinile și libertățile de atunci?!... (s.n.)" (6 ianuarie 1945).

La această întrebare răspunde tot Eliade, dar *celălalt* Eliade; nu acela care citește o vreme numai Biblia și își afirmă convingerea că nu ar găsi ieșirea fără ajutor divin, ci *celălalt*, care scrie că "de câteva ceasuri, plecarea Ninei mi se pare atât de crudă, încât, în afară de moartea mea, acum nu mai văd nimic, nicăieri, nici o scăpare." (3 februarie 1945). Eul scindat nu și-a găsit încă echilibrul - caută buimac și se pierde printre avatarurile unui păgânism clasic, atunci când încercarea de creștinare eșuează în revoltă și deznădejde. *Jurnalul portughez* este dovada cea mai clară că autorul lui este un om, cu temerile, speranțele și slăbiciunile lui. Un om care trăiește în istorie și are - la rândul său - o istorie a lui. După cei patru ani și șapte luni petrecuți în Portugalia (asimilând o inițiere esențială prin finalitatea ei cathartă), Eliade își recom-pune identitatea sfărâmată, printr-un salt pe verticală. Bidimensionalitatea experienței portugheze e lăsată în urmă: "Aici rămâne Nina, a opta parte din viața mea; și foarte multe suferințe." (5 septembrie 1945).

Purtând amprenta irepetabilă a notației cu suflul la gură, *Jurnalul portughez* este mărturia unui mod de a depăși "teroarea istoriei" prin salturi revelatorii, înzestrate cu o dimensiune trans-istorică. Fie că se citește în paralel cu jurnalul lui Drieu la Rochelle (cum propune Dan C. Mihăilescu), fie că se aruncă o privire spre *Jurnalul intim* al lui Unamuno, *Jurnalul portughez* păstrează respirația fierbinte a omenescului surprins în situații-limită. Ca o Golgotă scripturală a suferinței și a regenerării, *Jurnalul* întemeiază un nou Eliade: *incipit vita nova* însemna plecarea la Paris.

* Mircea Eliade, *Jurnalul portughez și alte scrieri*, vol. I - II, prefată și îngrijire de ediție de Sorin Alexandrescu, studii introductive, note și traduceri de Sorin Alexandrescu, Florin Țurcanu, Mihai Zamfir, traduceri din portugheză și glosar de nume de Mihai Zamfir, București, Editura Humanitas, 2006

LA PARADISUL CUVINTELOR

VIVIANA POCLID DEHELEAN

Anul 2006 a fost un an rodnic din punctul de vedere al aparițiilor editoriale în ceea ce-l privește pe Mircea Eliade. Humanitas, Curtea Veche, Dacia au publicat cărți fundamentale despre marele savant. Sorin Alexandrescu, *Mircea Eliade dinspre Portugalia, Jurnalul portughez și alte scrieri*, "Dosarul" Eliade, volumele XI și XII, *Inefabila vocabulă de har* și "Sărbătoarea povestirii", cuprinzând articole publicate în presa românească din anii 1980 și 1981, devin cărți indispensabile cercetătorului. Culegerea și editarea textelor din "dosare" aparține celui mai important exeget al operei lui Mircea Eliade, Mircea Handoca. O amplă monografie semnată tot Mircea Handoca, *Mircea Eliade – o biografie ilustrată*, a apărut la editura Dacia din Cluj-Napoca.

Cartea de față, volumul al XII-lea, din seria "dosarului", în colecția documentelor pro și contra, face parte dintr-o lungă serie începută de către Mircea Handoca în 1998. Fiecare dintre aceste "dosare" poartă câte un titlu sugestiv: volumul I: 1926-1938; volumul al II-lea: *Cu cărțile pe masă* (1930-1944); volumul al III-lea: *Elogii și acuze* (1928-1944); volumul al IV-lea: *Jos farsa! Partea întâi* (1929-1939); volumul al V-lea: *Jos farsa! Partea a doua* (1937-1944); volumul al VI-lea: *Niet! Partea întâi* (1944-1967); volumul al VII-lea: *Niet! Partea a doua* (1944-1967); volumul al VIII-lea: *Reabilitare provizorie* (1967-1970); volumul al IX-lea: *Infamie morală* (1972-1977); volumul al X-lea: *Inspirație și erudiție* (1978-1979); ultimele două fiind enumerate mai sus.

"Dosarul" XII cuprinde diverse articole apărute în paginile revistelor românești de cultură din tot parcursul anului 1981, precum "Luceafărul", "Tribuna", "Vatra", "Ramuri", "Familia", "Cuvântul românesc", "Steaua", "Revue des études sud-est européennes", "Contemporanul", "Stindardul", "România literară", "România liberă", "Flacăra", "Limbă și literatură". Aceste articole aparțin unor importante nume ale criticii literare românești, cum sunt: Nicolae Manolescu, Sergiu Al.-George, Eugen Simion, Mircea Handoca, Alexandru Zub, Mircea Tomuș, Adrian Marino ș.a. Textele primilor doi fac parte din ample volume critice dedicate literaturii române.

Majoritatea articolelor care alcătuiesc acest volum inculcă ideea prezenței mitului și simbolului în întreaga operă de factură fantastică a lui Mircea Eliade. Narațiunea este situată în imediata apropiere a mitului și a *science-fiction*-ului – după cum observă criticul Eugen Simion, în articolul *Fantasticul eliadesc* –, iar eroul trece prin diferite probe inițiatice, fiind supus în permanență trecerii timpului. Acesta din urmă este înțeles din două perspective diferite (cf. Gheorghe Glodeanu, *Metamorfozele timpului*), și anume, "identificarea timpului cu Istoria", deci ca durată bine determinată, și ca "abolire a limitei" dintre viață și moarte, viața însăși fiind înțeleasă ca un drum care nu duce decât spre moarte. Dar o moarte înțeleasă ca "viață de dincolo", unde există în permanență ideea "regenerării biologice a omului".

După cum remarcă Nicolae Manolescu, povestirea are, în concepția lui Mircea Eliade, "un rol soteriologic", fiind în același timp "o sărbătoare a omului recuperat": "Povestirea este, la Eliade, sărbătorească și în cu-

totul alt înțeles, mai accesibil cititorului de proză: nu numai ca spectacol al hierofaniei și al camuflării sacrului în profan, dar și ca spectacol al literaturii înseși." Astfel, "povestirile devin pentru noi un univers saturat de semne (...), de simboluri, de tâlcuri; cititul seamănă tot mai mult cu dezlegarea unor șarade; plăcerea imaginației se conjugă cu plăcerea minții. Mircea Eliade e un mare povestitor care își transportă cititorii într-un spațiu al miracolelor neîntrerupte. [...] Arta povestirii fantastice ține, la Mircea Eliade, de scamatorie și iluzionism. Între vis și realitate, granița e la fel de incertă ca între viață și moarte."

Câteva articole subliniază momentul apariției editoriale a celei mai importante lucrări de factură savantă a lui Mircea Eliade, și anume *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Dintre semnatarii acestor articole îi menționăm pe Gheorghiță Geană – *Autenticul tratat*, Adrian Marino – *Vocația sintezei*.

Cel mai amplu studiu cuprins în acest volum aparține criticului Sergiu Al.-George. *India în destinul cultural al lui Mircea Eliade* face parte din volumul celui menționat mai sus, *Arhaic și Universal*, apărut la Editura Eminescu tot în anul 1981. În paginile acestui eseu regăsim perioada începuturilor scriitoricești ale lui Mircea Eliade, "etapa indiană" ce și-a pus amprenta asupra destinului său cultural de mai târziu: "Prezența Indiei în destinul cultural al lui Mircea Eliade este

cu atât mai greu de perceput cu cât nu se desfășoară într-o liniaritate evidentă, ci într-o evoluție marcată de crize și discontinuități. Marile înțelegeri, pe care i le-a făcut posibile India la vârsta formării sale intelectuale, au fost însă prea puternice pentru ca discontinuitățile să se definitiveze și să nu se producă racorduri la mari adâncimi."

Pe tot parcursul acestui studiu Sergiu Al.-George descoperă similitudini între ideea de autenticitate, idee intens promovată de către eseistul Mircea Eliade, și aspirația către universalitate. India îi relevă cărturarului prezența "omului universal", dar și ideea de libertate: "Autenticitatea și libertatea, așa cum le concepe Mircea Eliade, nu pot fi considerate drept evazionism, nefiind o ieșire, ci o angajare mai reală în viață, o angajare impersonală, care nu se oprește la datele «individuale», limitate, istorice, ci la timpul concret, la prezent fără continuitate cu trecutul." Mircea Eliade acordă întâietate autenticității în fața originalității, iar interesul acestuia pentru cultura orientală, în special pentru India, "pornea de la nevoia de a găsi autenticitatea, iar înțelegerea faptelor indiene a fost dominată la rândul ei (...) de această căutare. [...] Setea de autenticitate era o sete de absolut, iar întreaga spiritualitate indiană nu este decât o căutare a absolutului." Să reamintim că Sergiu Al.-George își încheie studiul realizând o analiză a romanului *Noaptea de Sânziene* din perspectiva Timpului, Istoriei

UN PORTRAIT ȘI MAI MULTE

CONVORBIRI

SORANA GAVRILESCU

De mai bine de patru decenii, Mircea Handoca a scos la lumină - cu o remarcabilă tenacitate - mii și mii de pagini eliadești. Inventarierea manuscriselor din tinerețea bucureșteană a scriitorului, fotocopiile unei enorme corespondențe, articolele apărute în presa de pretutindeni, precum și bibliografia dedicată receptării lui Eliade s-au cristalizat prin devotamentul absolut al unui cercetător care a optat pentru discreție și sacrificiu. Cert este că nimic altceva nu poate vorbi mai bine despre felul în care Mircea Handoca s-a dedicat scrierilor eliadești decât eficiența impresionantă a activității sale.

La 20 de ani de la moartea scriitorului, Mircea Handoca publică ediția a doua a *Convorbirilor cu și despre Mircea Eliade**, carte scrisă, în liniile ei mari, între 1980-1981 și apărută abia în 1998 la Editura Humanitas. Volumul cuprindea 32 de interviuri și o *Addenda* prin care se dezvăluia, nostalgic, farmecul unic al întâlnirilor cu Eliade și Constantin Noica la Paris. La toate acestea se adăuga o scrisoare a lui Ernst Jünger despre savantul român, alături de care a condus vreme de 12 ani revista "Antaios". Excepționala valoare documentară a *Convorbirilor...* este întregită de ediția a doua, care adăpostește și o serie de interviuri inedite cu traducători ai operei lui Eliade (spaniolul Joaquin Garrigós și japonezul Sumiya Haruya), cu exegeți români (Mircea Itu și Gheorghe Glodeanu) și cu eliadistul canadian de origine română Francisc Dworschak.

Volumul se deschide cu un interviu dat de Eliade în octombrie 1981 – prilej cu care se reafirmă dubla condiție a savantului și a scriitorului român. Spune Mircea Eliade: "lucrările de orientalistă, filozofie, istoria religiilor, precum și eseurile – le scriu ca să comunic ceea ce mi se pare a fi util, și chiar important, pentru o mai corectă înțelegere a condiției umane. Și scriu literatură pentru că nu pot altfel: scriu ca să-mi păstrez sănătatea și echilibrul meu sufletească". (p.10) S-a vorbit mult despre sinteza tipologică fundamentală pe care se grefează personalitatea lui Eliade și *Convorbirile...* nu fac excepție. Însă portretul lui Mircea Eliade se încheagă aici din nenumărate fragmente, unele atent particularizate, altele conturate cu entuziasmul ferm al privirii de ansamblu. De la Arșavir Acterian, Corina Alexandrescu (sora scriitorului), Barbu Brezianu, Șerban Cioculescu, Vintilă Horia, până la Mac Linscott Ricketts, Nicolae

Steinhardt și Mihai Șora, descoperim mereu alte și alte nuanțe ale vieții și operei lui Eliade, într-un joc captivant al unității în diversitate. După ce l-a văzut prima oară în anii '30 la o conferință dedicată lui E. Grieg, Zoe Dumitrescu-Busulenga își amintește că Mircea Eliade era unul dintre oamenii "pe care-i cunoști de când lumea. [...] A intrat în scenă un tânăr bărbat cu ochelari, care cu un aer de o extraordinară familiaritate a început imediat să vorbească. Se plimba în sus și în jos pe scenă neconștient, desfășura un debit neîntrerupt, cu o căldură deosebită a glasului. [...] Era viu, era numai zvâcnet, plin de idei și deschizând întruna paranteze." (p.135).

Această pulsație irepresibilă a vieții este evocată și de Mihai Șora, studentul preferat al lui Eliade în perioada profesoratului bucureștean. Fascinantul filosof al *Clipei și timpului* de mai târziu își mărturisește pasiunea pentru eseistica eliadescă: "are «carne», palpită, problemele puse de Eliade sunt vii, calde. Nimic nu e uscat și abstract. Există o febrilitate în scrisul lui ce îmi amintește de cel ce vorbea în 1935 în fața studenților, negăsindu-și din prima încercare cuvintele. Febrilitatea aceasta există și în eseurile lui actuale – o permanentă prospețime și un constant interes pentru idei." (p.320).

Cele 37 de interviuri care alcătuiesc *Convorbirile...* reconstituie minuțios biografia și latura creatoare a lui Mircea Eliade. Din cioburile șubrede ale memoriei și din considerațiile asupra operei eliadești se coagulează un portret care încântă prin expresivitatea *răspândirii* lui. Ca într-un tablou de Picasso, figura centrală se (re)compune dintr-un șir de elemente risipite și supuse unei focalizări multiple. Profilul eliadesc își definește particularitățile prin această răspândire entropică a percepțiilor; oameni din generații diferite și cu preocupări dintre cele mai variate propun câteva microdesene, prin asamblarea cărora se dezvăluie imaginea unui Eliade proteic, dar de o extraordinară coerență. Și cum arhiva memoriei nu păstrează nimic din rafinamentul intelectului sec, cum nu urmează proceduri și reguli de abordare metodică, ea descoperă, cu o voluptate relaxată, frisonul celui care vorbește în cunoștință de cauză. De aici dezinvoltura reprezentărilor și firescul unui portret care se smulge din fantasmatic și capătă consistența memorabilă a realului.

"DOSARUL" ELIADE.
"SĂRBĂTOAREA POVESTIRII",
Volumul XII (1981), cuvânt înainte și
culegere de texte de Mircea Handoca,
Colecția Documente Pro și Contra,
București, Editura Curtea Veche, 2006.

și a Destinului. Scrie reputatul indianist: "Fantasticul lui Mircea Eliade este prin eminență un fantastic al ambiguității, între planul experienței sensibile și un metaplan de adâncime. (...) În întreaga operă a lui Mircea Eliade, atât în cea de erudiție cât și în cea romanească, se exprimă o căutare a modalităților de a transcende timpul istoric cu ajutorul formelor nediscursive ale gândirii."

ROMANIA – O FATA MORGANA PENTRU MINE

CĂTĂLIN DORIAN FLORESCU

Robert Șerban: Anul 2006 a fost unul aparte pentru tine. Un an cu întâmplări fericite și nefericite. Ți-a apărut, la editura elvețiană Pendo, al treilea roman scris în limba germană, *Maseurul orb*. Cea mai bine vândută carte a ta de până acum și tot cu un subiect... românesc, precum celelalte, *Vremea minunilor* și *Drumul scurt spre casă*. Așteptai acest succes de vânzare?

Cătălin Dorian Florescu: S-a vândut bine, nu cred că se poate vorbi însă de succes de vânzare, este un cuvânt prea mare. Presa elvețiană și austriacă au reacționat, s-a scris mult, romanul a fost de două ori prezentat la televizor, Germania însă l-a ignorat. Acest lucru are și mult de a face cu inventivitatea și potența editurii, cu modul agresiv – sau, mai bine spus, ofensiv – în care prezintă cartea. Editura mea n-a făcut astfel de demersuri decât în parte până acum, iar faptul că o păresc nu denotă, de altfel, o satisfacție prea mare din partea mea.

Poate însă și faptul că România – nu prea iubitul nou membru EU – nu reușește să entuziasmeze încă Europa face ca literatura mea, care este de fapt o literatură germană inspirată din Est, să sufere puțin consecințele. Ar mai fi de menționat și aroganța mediilor germane față de literatura "mică", elvețiană, căreia îi aparțin, față de țara "mică", România, sau de o editură mai mică. Bulgaria, de exemplu, s-a lansat mult mai puternic, chiar am terminat recenzia romanului unui scriitor bulgar, Vladimir Zanev, care va apărea la o puternică editură germană, dânsul fiind introdus precum un "mare povestitor european".

Cartea are însă succes pentru că a convins edituri străine să o traducă. Din acest punct de vedere sunt foarte recunoscător agenției mele, "Liepman" din Zürich, o agenție cu tradiție și foarte importantă. Ei au pus în mișcare tot ce s-a putut, așa încât romanul va apărea în curând în Olanda, Spania, Italia și România. Alte țări se pot adăuga oricând. Chiar am aflat că la sfârșitul lunii aprilie trebuie să fiu la Madrid, pentru lansarea ediției în spaniolă. În octombrie, la Amsterdam. O experiență nouă pentru mine, căci nu este un lucru frecvent ca scriitorii de limbă germană să fie traduși.

În cel de-al treilea roman al său, iscusitul povestitor neo-elvețian de origine română tematizează, din nou, prin întâmplări extraordinare, zbuciumul interior al exilantului.

Bücherpick, 17.3.06

Măiestria de povestitor a lui Florescu se arată atunci când descrierile, imaginile vizuale, directetea și poezia se împletesc. *Maseurul orb* convinge prin puterea senzorială a episodelor și refuzul răspunsurilor simple (...) Autorul elvețian de origine română descrie simultaneitatea decalajelor, și anume o Europă situată de o parte și de alta a Cortinei de Fier, care pulsează în funcție de mecanismele a două ceasornice diferite. Iar el scrie depre această Europă, stimulându-ți pofta de a afla mai multe despre ea, chiar și după trei cărți.

Tages Anzeiger, 3.3.06

Viața e dureroasă, dar calde și pline de umor sunt până și pasajele amare ale cărții. România lui Florescu – cea mai mare parte a romanului e o declarație de dragoste mascată către țara sa de origine – este un loc fermecat, asupra căruia s-au abătut într-adevăr toate ghinioanele civilizației, dar unde găsești totodată ospitalitate și poveste (...) Florescu oscilează în zona de graniță dintre Est și Vest, însă inima sa bate, cel puțin în ficțiunile sale, pentru Est. Limbajul său trădează acest lucru, limbaj care câștigă în densitate atmosferică atunci când vine vorba despre credința străveche în Viața de Apoi sau despre legende răspândite din gură-n gură de către țărani. Când Florescu scrie despre personaje bizare, frazele câștigă automat în încărcătură poetică. El creează portrete pline de tandrețe și ambivalențe.

Darmstaedter Echo, 27.2.06

Literatura noastră are renumele de a fi cam seacă. Cărțile mele, care sunt scrise în limba germană, dar și spiritul estic, nu sunt deloc seci. Dar, totuși, așa cum România și literatura ei nu au un lobby prea puternic în Vest, nici literatura germană nu îl are în alte culturi.

— Una dintre întâmpările nefericite a fost ca, la scurt timp după apariția romanului, omul a cărui poveste ți-a inspirat cartea, Ioan Timiș Palatinus din Moneasa, să moară subit, în urma unui infarct. A apucat, totuși, să țină în mână cartea unde este personaj. Cum ai văzut acest trist destin, această... coincidență?

— La prezentările mele de carte spun publicului că Ioan Palatinus, care zeci de ani de zile a onorat literatura – prin faptul că a fost un "cititor" împătimit, un... biblioman și un librar devotat –, acum, la rândul lui, este onorat de aceasta. El a trecut din realitate în ficțiune. Desigur ca Ioan – și acest lucru este important de spus – nu este identic cu personajul creat de mine. Ioan mi-a spus odată, la telefon, că nu dorește ca cititorului să-i fie milă de el. Iar eu i-am răspuns să nu aibă nicio grijă, căci personajul care-i poartă numele este mult mai... demonic decât ar putea fi vreodată adevăratul maseur. Ioan era un om credincios, mergea duminica la biserică, deci un idealist și un doritor de bine. Și în romanul meu personajul caută binele, dar nu ezită să-și folosească în acest scop puterea ce o are asupra oamenilor. Este un mare păcat că Ioan a murit chiar când avea planuri mari. Împreună cu mâna lui dreaptă, tânărul absolvent de filosofie Marius Ciupertea, își dorea să pună pe picioare o asociație culturală, în Moneasa. Asta, după ce organizaseră acolo două ediții ale unei tabere de filosofie... Sărăcia ucide, iar pe Ioan l-a omorât sărăcia, căci lupta pentru câteva sute de mii de lei mai mult la pensie. A fost... învins. Inima lui nu a suportat această înfrângere. Pe de altă parte, a fost un mare noroc să-l cunosc pe Ioan, și apoi să scriu cartea. Prin ea, el iese din anonim și poate avea un impact asupra sufletului cititorului. A trăit prea puțin, dar destul încât să ne cunoaștem.

Ioan este un om care poate servi drept

model multora. El, care și-a pierdut vederea la 17 ani, ar fi avut toată înțelegerea celorlalți, dacă ar fi intrat definitiv în orbire. Dar el a găsit mijloace să citească – să-i fie citit, de fapt – mai departe; deci să "vadă", însă prin altă prismă. Noi, cei din societatea de consum, renunțăm la valori și idealuri pentru motive mult mai neglijabile decât ale lui. Într-un fel, orbim din plăcere, pe când el a continuat să vadă din necesitate și pasiune. Am sperat ca biblioteca lui cu mai mult de 20000 de cărți să poată fi salvată, și domnul Ciupertea să poată duce mai departe visul și planurile lui Ioan. Din păcate, nu depinde doar de Marius Ciupertea acest lucru...

— *Maseurul orb* va vedea lumina tiparului – se potrivește aici bătrâna sintagmă – în românește, la Polirom, dar și în olandeză, spaniolă și italiană. Deocamdată! Este o importantă victorie a scriitorului care ești, dar, îmi place s-o spun, și a literaturii române. Sau nu?

— Hmm, cu mare plăcere sunt scriitor german și român, ba chiar – dacă diferențiem și mai mult – elvețian, german și român. Nu știu dacă așa ceva se poate, dar într-o lume complexă, globalizată, poate că și identitățile trebuie acceptate așa cum sunt: complexe, multiple, globale. Timpul naționalismelor, al identităților rigide a trecut. Acest lucru înseamnă șanse, dar și pericole. Atâta timp însă cât individul nu-și pierde identitatea de tot, nu devine diluat într-o lume virtuală, dominată de chat, mailuri, internet în general, telefon mobil, ci un personaj puternic, bine ancorat în viața lui, este OK. Eu un astfel de personaj mă văd.

Desigur că este bine ca pe lângă numele românești ale celor încovoiați în Spania, la cules de căpșuni, să apară un astfel de nume și în librării. Sau pe lângă cei care lucrează din greu la negru în Italia, să fie vizibil în librăriile din Florența sau Roma și un nume românesc. Ca să nu mai vorbim de cei care fură, intră în case, sparg bancomaturi, ba chiar omoară, cum s-a întâmplat acum câțiva ani. Victima a fost soția unui ofițer de grăniceri elvețian, omorâtă bestial de un român și de complicele lui.

În plus, este poate și un pas într-un fel de autonomie față de cei care ani de zile au ajutat România, au trimis pachete, au construit case de copii, spitale, școli. Percepția lor este atunci determinată de un fel de "victimizare" a celui care nu se poate ajuta singur. O țară care produce cultură își ridică spinarea, iar atunci dialogul se duce

de la egal la egal. Prin urmare, este un lobby cultural care poate aduce ceva și pe care alte țări estice, precum Ungaria, Cehia, Polonia deja îl au prin scriitorii, regizorii, muzicienii lor renumiți.

— **Deși locuiești în Elveția de peste 20 de ani, România este pentru tine principalul furnizor de subiecte românești, care mai de care mai spectaculoase. Cel mai proaspăt dintre ele poartă un nume exotic: Zaira. Cine e Zaira?**

— Poate acest "deși" denotă cel mai bine ruptura din sufletul meu. Folosesc pentru a crea o limbă străină, dar îmi caut temele în Est – și sunt cel mai eficace acolo unde descriu Estul. Este un paradox care va continua să existe până la sfârșit. Acolo unde este Fata Morgana a mea, deci România pe care am părăsit-o de copil, acolo mă simt inspirat și acolo mă duc în căutarea timpului pierdut și a unor răspunsuri la întrebări esențiale din viața mea, precum: aș fi putut fi mai fericit dacă aș fi rămas în țară? Asta e și întrebarea de bază a romanului meu *Maseurul orb*. Deci, într-un fel, este logic.

Pe de altă parte, dacă bogata Elveție, disciplinată Elveție, mi-ar oferi atâtea teme câte îmi oferă România, dacă oamenii mi-ar vorbi despre ei așa de profund și viu cum o fac românii, atunci nu aș avea nevoie să vin în țară. Este însă un fapt clar că poveștile cele mai palpante mi-au fost date până acum de români. Oratorii, povestitorii nu s-au născut în Elveția, numai administratorii de conturi și managerii. Așa s-a întâmplat și cu Zaira.

Zaira este o doamnă de 70 de ani, care are o viață bulversantă, bogată, fascinantă... Când încep să povestesc despre ea nu mă mai opresc din superlative. Olteancă de origine, devenită o foarte cunoscută păpușăreasă în România anilor '60, a fugit la Washington, prin Praga ocupată de tancurile rusești. În SUA și-a reînceput viața de jos, de la spălătoare de vase, întruchipând acea soartă clasică a emigrantului. Este o mare poveste, demnă de un film hollywoodian, între Est și Vest, între Europa și America. Zaira trăiește acum în Timișoara, împreună cu bărbatul pe care încă de tânără îl iubise, dar pe care atunci l-a părăsit. Sper să fi fost ca scriitor la înălțimea adevăratei povești.

— **Apropo de povești, ești un autor care mizează foarte mult pe documentare, pe mersul la locul... faptei, pe dialogul față în față cu viitoarele personaje. Când și cum intervine imaginația? Care e ponderea ei**

O bucurie vitală de a povesti și o multitudine de scene originale marchează romanul *Maseurul orb* al lui C.D. Florescu (...). Ceea ce zace în el convinge nu doar în măsura în care o fac primele două cărți, ci le și surclasează pe acestea în ceea ce privește bucuria de a fabula, originalitatea limbajului și arta compoziției. Fie și numai primele douăzeci de pagini ale cărții sunt un exemplu elocvent de povestire fără doar și poate reușită.

Charles Linsmayer, *Der Bund*, 10.4.06

Autorul reușește, prin arta fabulării și poveștile sale "cu cârlig", prin descrierile stărilor interioare și dialogurile percutante, să fascineze cititorul, care simte, la final, nevoia de a păși în ținutul deloc ospitalier de la marginea lumii, acolo unde cărțile și poveștile fac legea și unde diavolul nu-l lasă pe om să moară înainte de a fi păcătit îndejuns.

Die Presse, Viena, 1.4.06

Cu *Maseurul orb*, C.D.Florescu reușește să creeze un portet în egală măsură tandru și sarcastic al noii bătrâne României – un roman în culori bogate despre poftele, dorurile și disperarea oamenilor, cărora prezentul li se pare destructibil iar forța povestirii, de nezdruncinat.

Deutschlandradio, 8.3.06

Măiestria de povestitor a lui Florescu se arată atunci când descrierile, imaginile vizuale, directetea și poezia se împletesc. *Maseurul orb* convinge prin puterea senzorială a episoadelor și refuzul răspunsurilor simple (...) Autorul elvețian de origine română descrie simultaneitatea decalajelor, și anume o Europă situată de o parte și de alta a Cortinei de Fier, care pulsează în funcție de mecanismele a două ceasornice diferite. Iar el scrie depre această Europă, stimulându-ți pofta de a afla mai multe despre ea, chiar și după trei cărți.

Tages Anzeiger, 3.3.06

în cărțile tale?

— Pentru *Maseurul orb* am făcut o călătorie la Moneasa și apoi în Maramureș, la Borșa, pentru a vedea locurile unde s-a născut Ioan. Am citit literatură pe care nu o citisem până atunci, dar care era importantă pentru "coloritul" cărții. Pentru a mă cufunda în lumea lui Ioan, eu, care sunt cu mult mai puțin citit decât era el.

Pentru *Zaira* am zburat la Washington, unde am stat 10 zile, pentru a cunoaște orașul și a vedea unde pot amplasa ultima parte a romanului, partea americană. Zaira a ajuns în Washington la sfârșitul anilor 60, deci pe timpul marilor demonstrații anti-Vietnam. A trebuit să citesc mult despre istoria orașului. Ce face o familie de emigrați când a ajuns la țintă? Pătrunde – fără să fie pregătită – într-un context istoric și urban nou. Cum se simte? Pe unde se plimbă? Cum arătau cartierele pe atunci? Cum erau condițiile de viață? Ce salariu se câștiga? Nu puteai să trăiești în America anilor '60 și 70 fără să te lovești de teme polarizante, precum cea a Vietnamului sau a rasei. De exemplu, un întreg cartier din capitala americană a fost ars după revolta ce a urmat asasinării lui Martin Luther King. La câteva minute distanță de Casa Albă. M-am informat și despre arta păpușăriei etc.

Iar pentru proiectul meu următor am fost deja la New York pentru 10 zile. Am mers prin oraș ore în șir, cu un mic reportofon și un aparat foto în buzunar. Pe un frig teribil. Am bătut drumurile Manhattanului și Brooklinului, am fost în cartierul evreilor, al rușilor, al chinezilor. Am petrecut două zile întregi în camera de hotel discutând și înregistrând relatările lui Spatz Donovan, eroul principal. Ascult de mai multe săptămâni muzica anilor '20, '30, '40 și '50, și mă uit la filmele de pe atunci, cu Buster Keaton, Marlon Brando, Frank Sinatra, James Cagney, James Stewart etc., personaje pe care Donovan le imită în showurile lui. Zeci și zeci de filme și de interpreți. Ore în șir de vizionare, pentru a prelua un dialog sau textul unei melodii. Ți trebuie timp, bani, răbdare și o bună videotecă în apropiere. Căci a scrie un roman înseamnă a descrie, și nu a face declarații. Iar pentru a descrie viața unui mic showman în New York-ul de după 11 septembrie 2001, trebuie să-i cunosc universul. Să arăt cititorului cum acest bărbat se transformă în Frank Sinatra, în Chaplin, în Fred Astaire, în timp ce, la câțiva kilometri distanță, cad Turnurile Gemene. Dar nu vreau să divulg mai mult...

Tot pentru acest proiect plec, în curând, din nou, în America, pentru trei săptămâni. Acolo voi călători până în Delta Mississippiului. Deci mulți bani, multă energie, ba chiar mult risc, fiind atâta timp pe drumuri. Dar totul e necesar atunci când vrei să-ți ancorezi acțiunea într-o realitate credibilă. Pentru că eu nu sunt nici american, nici păpușar, nici nevăzător. Prima responsabilitate a mea, ca scriitor, este să mă asigur că am habar despre ce scriu.

Cum pot descrie viața unui mic showman din New York, fără să fi simțit pulsul orașului vreodată? Cum pot scrie despre o păpușăreasă, fără să descriu dragostea ei față de marionete, dar și câteva scene de teatru pentru copii? Am recitat pentru această carte basme și povești, cele ale lui Andersen sau ale fraților Grimm, cât și Commedia dell Arte ori Pinocchio.

Dar eu nu fac reportaje de călătorie, romanele mele rămân opere ale fanteziei mele, de fapt foarte bogate. După ce mi-am însușit materialul, încep să-l plămădesc, să-i dau forme în baza propriilor priorități. Forme pe care povestea lui Ioan sau a Zairei nu le-a avut niciodată. Dramatizez materialul, fabulez, inventez și creez în modul meu propriu. Transform totul. Cu respect, însă, și cu limitele de rigoare. Important este să știu ce doresc și care este interesul meu referitor la poveste.

De exemplu, Ioan nu este singurul erou principal din romanul *Maseurul orb*. Acțiunea este povestită de un personaj care are mai mult sau mai puțin legătură cu mine. Un manager româno-elvețian de succes își dă seama, după mulți ani de exil, că a devenit nefericit și pleacă spre casă, întrebându-se dacă ar fi fost mai fericit rămânând în țară. Vrea să o caute pe prima lui iubită, fata pe care a mințit-o în noaptea de dinaintea fugii, nespunându-i ce va face puțin mai târziu. În această odissee melancolică întâlnește un maseur orb și ia naștere o prietenie înșelătoare, cu un sfârșit neașteptat. Iată, am asimilat povestea lui Ioan în a mea și am făcut ceva propriu.

— Cum ai ajuns autorul numărul 1 al celebrei edituri germane Beck?

— Nu sunt autorul numărul unu pe durată sau, altfel spus, sunt pentru un sezon, adică pentru primăvara anului viitor, când *Zaira* – rămâne un titlu de lucru, care poate va fi schimbat – va apărea la editura Beck. Pe de o parte, este din nou meritul agenției mele, care a mobilizat toată lumea editorială germană, cartea fiind citită de multe edituri. La sfârșit, am avut propuneri exce-

lente de la trei dintre ele, pentru sume de bani deloc neglijabile pentru un autor încă puțin cunoscut în Germania. Între editurile Piper, Klett Cotta și Beck m-am hotărât pentru ultima, care a plătit cel mai puțin... mult, dacă mă pot exprima așa, dar a cărei ofertă a fost cea mai promițătoare. Ei scot cartea ca titlu de vârf, editează 2000 de exemplare de protocol, pentru librari și jurnaliști, vor mobiliza presa. Vom vedea însă dacă va funcționa această mașinărie, eu nu mă mai entuziasmez așa de repede. Pe de altă parte este, desigur, și calitatea manuscrisului, căci nu ar fi stârnit atâta interes dacă nu ar fi convins, mai ales că piața cărții este dificilă și în pierdere, momentan.

Între timp am primit deja – la un an înainte de apariție – și oferta unei alte edituri, pentru a scoate cartea pe disc audio, în același timp cu varianta de... hârtie. Și acest lucru este important, fiindcă piața audio este în plină dezvoltare.

— Dragă Cătălin, știi că aveai, până nu de mult, un raport extrem de polemic cu Dumnezeu. Cum sunt astăzi relațiile dintre voi?

— Cu câteva zile în urmă am avut o lectură la Institutul Pedagogic al Universității din Zürich. Ultima întrebare a studenților a fost dacă cred în Dumnezeu. Am făcut un fel de scenetă, în care Dumnezeu, nemulțumit că nu mă are adept, îi spune lui Petru: "Petru, jos e unu care nu crede în mine. Fă-ți bagajul, plecăm să îl convingem!" "Și la care ușa batem mai întâi, Doamne?" "La ușa Papei. Că doar mi-e prieten." "Nu merge." "Cum nu merge, Petre?" "Păi Papa spune de sute de ani că ești, dar nu îl mai crede nimeni." Ceva în genul ăsta a fost sceneta... Polemic mi se pare raportul numai văzut din partea lui Dumnezeu către mine. Amenințarea cu iadul, poruncile dictate etc. Din partea mea nu văd nimic polemic, numai că îmi permit să gândesc. Dumnezeu lipsește de prea mult timp, încât să nu începem să-i uităm existența. Dar faptul că lipsește este și o șansă. Departe de tată și de fiul său muribund putem deveni, în fine, persoane mature, și nu copii dependenți de o instanță externă. Binele trebuie să-l facem, chiar dacă există sau nu acel D. Pentru că binele este ancorat în noi. Dacă este... Acest lucru ne dă mult mai multă autonomie și responsabilitate, decât dacă continuăm să ne raportăm

la figura unui tată. Dacă atunci când nu mai există supraveghetor, când nu mai există porunci și pedepse divine, când nu mai există siguranța că binele ce îl faci îți va fi răsplătit în altă viață, alegi binele, alegi dreptatea, te porți matur, ei atunci îți trăiești viața în deplina posesie a capacităților Tale – cu t mare.

În fond, reiau niște lucruri de mult spuse de existențialiști... Dar numai puțini pot trăi cu această responsabilitate deplină pentru ceea ce fac, cu marea libertate. Sunt sătul de credincioșii de duminică – sunt cei care, o dată pe săptămână, își aduc aminte de Dumnezeu –, în timp ce există o mare suferință în lume. Un mare geamăt. Și la acest geamăt contribuie fiecare în felul lui. În nici un caz însă nu vreau să spun că nu iau în serios și nu doresc să învăț de la adevărații credincioși. Cărțile mele – precum operele de artă, în general – sunt la fel de... divine precum Cartea divină, pentru simplu fapt că am pus în ea cea mai bună parte a mea, care în acel moment mi-a fost accesibilă. Acea parte din omul care sunt. Egal dacă ea, cartea mea, e reușită sau nu, opera de artă este, în acest sens, un proiect divin, poate mai interesantă decât manualele divine de conduită. Iată, deci, și puțină polemică din partea mea. Una cu un surăs amar...

Interviu realizat de
ROBERT ȘERBAN

LIBRĂRIA ESOTERA

(director Florica Petrean)

Sărbătorile nu s-au încheiat!
Librăria **ESOTERA** sărbătorește Cartea în fiecare zi!

Librăria **ESOTERA** înseamnă un program managerial dinamic, al mileniului 3.

ESOTERA preîntâmpină emoția examenelor de capacitate, bacalaureat și admitere fiindcă are o ofertă completă de manuale și auxiliare școlare (ghiduri, dicționare, culegeri, antologii, sinteze). Cea mai bună pregătire începe de la cărțile cele mai bune!

La **ESOTERA** găsești titluri de la peste 300 de edituri!

O ofertă care nu trebuie să îți rămână străină : cartea străină!
ESOTERA oferă albume, dicționare, beletristică în engleză, franceză, germană.

Ai nevoie de o carte și nu ai găsit-o?
ESOTERA onorează orice comandă și ți-o trimite acasă!

În atenția școlilor!
Pentru elevii silitori, oricând o carte poate deveni un premiu mult dorit.

ESOTERA oferă cărți pentru serbările școlare la prețuri avantajoase.

Secretul nostru?

RATACIREA

CĂTĂLIN DORIAN FLORESCU

Mai exista un grăunte de frumusețe. Cît timp credeam că-i așa, eram în siguranță.

Trecusem granița cu zece minute în urmă. Preotul ședea lângă mine și mirosea a usturoi. Mirosul îi pornea din stomac, o lua în sus, prin gîtlej, ajungînd în gură, și ne învăluia pe toți, pe mine, pe nevastă, pe băiat, pe muncitorul forestier și pe el și, dacă o ținea tot așa, aveam să leșin și să intru cu mașina într-un copac. Șoseaua nu ducea lipsă de copaci și nici de cruci.

Erau copaci de țară care creșteau în toate direcțiile, numai bisericile se înălțau drepte spre cer. Ele aveau coloană vertebrală. Pe sub copaci erau cruci. Fiecare cruce avea cîte o familie care se strîngea în jurul ei, șoptind: «Sărmanul de el, uite, aici s-a-nîmplat!» Apoi era povestită viața sărmanului. Aștia erau copaci care aveau o istorie. La fiecare cîtiva kilometri, țara era împănată cu morți; pînă cînd sosea, prea tîrziu, primul ajutor, ei zăceau acolo și așteptau. Poate că nici nu era cel mai rău final, cînd voiai să-ți faci ieșirea din viață. Stăteai lungit la umbră, pe deasupra trecea o boare, poate era chiar dracul, care se uita dacă n-avea cum să te ia la el.

Preotul fusese chemat la o ultimă împărtașanie și-și luase și toată familia cu el. Era ca o excursie în numele Domnului.

"Omul ăla a murit de răutate. N-a făcut nimănui vreun bine", a zis popa după o bucată de drum, dar, în rugăciunile lui, nu pomenise decît de o slăbiciune a inimii; mai apoi, a mîncat usturoi din belșug și acum îi dădea drumul în mașina mea. Așa aveam și eu parte de ceva de pe urma împărtașaniei.

Am accelerat, și-n fața ochilor am văzut cum toți zăceau sub un copac și cum mașina era făcută zob; deasupra noastră, plutea miros de usturoi care se amesteca cu mirosul cîmpului. Țara asta era acoperită de un clopot gros de miros. În fiecare zi, oamenii se înarmau împotriva diavolului. El ar fi putut să emigreze de multă vreme, dar avea răbdare. Dracu' nu se grăbea, avea timp, timpul îi era aliat.

Pantofii popii străluceau, dar lui i se părea că nu deajuns; i-a descălțat, a scuipat pe ei și i-a lustruit cu mîneca. În barbă i-a rămas niște salivă pe care a șters-o cu mîna. Acum avea mîinile scuipate. Pantofii însemnau foarte mult pentru el, pentru că mai trebuiau să-l poarte la multe împărtașanii și multe mese puse.

Grîul era înalt, verde și pufos în partea de sus. Florile de mac păreau agățate în aer, ca niște mici explozii de roșu. ținutul era neted ca-n palmă, nicăieri nu vedeai ceva care să stea în calea privirilor. Era luna mai, dar treburile care mă aduceau aici nu erau treburi de mai, care fac inima îndrăgostită să-ți bată mai repede.

În tinerețe, văzusem țăranii punînd semințe de mac în sicriu, ca să le numere mortul și să uite de marea despărțire. Cu semințe de mac aflai soarta unui nou-născut și numărul de guri pe care aveai să le hrănești pe lumea asta. țăranii credeau în astfel de lucruri, nici comuniștii n-au fost în stare să-i schimbe.

După graniță, închisesem ochii și accelerasem. Vroiam să număr pînă la zece dar, cînd ajungeam la șase, mi se tot deschideau, ca de-o mîna străină. Apoi a claxonat o mașină și frînele au scîrțîit.

"Nu merg nicăieri cu un sinucigaș!" a strigat popa, cînd am oprit chiar la vîrfu picioarelor lui.

"Atunci, n-ai decît să rămîi", îi zise nevasta, care ținea un copil adormit în brațe. "S-au dus vremurile cînd preotul era luat imediat."

"Am pierdut trenul, dar tot nu-i un motiv ca să-mi doresc să mor", s-a împotrivit popa.

"Haideți, părinte. Nu-i bine să trăiești prea mult, că-i prea scump", l-a îndemnat

muncitorul forestier, urcînd repede în mașină.

"Nu moare nimeni, înainte să-i bată ceasul", îngîină femeia.

"Cu ani în urmă, mi-a căzut un brad în cap", a continuat muncitorul forestier, după ce urcase și preotul. "țac, uite chiar aici a căzut, parșivul. Am zăcut o săptămîină în comă, dar mort tot nu-s."

Amintirea îl făcu să se scarpine instinctiv în cap. Avea ochii de un albastru lăptos și fața brăzdată de riduri, ca o planetă despre care te-ntrebai dacă fusese vreodată străbătută de ape. Treaba lui era să doboare copacii și punea calul să-i scoată din pădure, le tăia crengile pînă la cele de sus, care trăgeau seva din trunchi și-l uscau. Într-una din zile, un copac se răzbunase și căzuse chiar pe locul unde stătea omul. Era convins că fusese răzbunarea copacului, dar alții erau de părere că fusese rachiul. Și ochii lui aduceau cu un rachiu cu reflexe albastrii.

Pe șoselele României, toți vroiau să fie luați cu mașina: polițiști, după orele de serviciu, studenți, după sfîrșitul de săptămîină, muncitori ieșiți din tură, țărani, după munca isprăvită, fete care ieșeau în oraș și fete care aveau alte intenții. Cînd urcau, urcau împreună cu mirosul lor, trupuri greoaie, muncite, de țărani, și trupuri parfumate, muncite, de femei tinere. Toți întindeau mîna, nu degetul mare. Făceau semn cu mîna ca și cum ar fi vrut să spună: «Hai vino, cu tine vreau să merg.» Ei nu-ți cereau să fie luați, ei se arătau interesați de tine.

De-a lungul șoselei, în mici chioșcuri, se vindeau asigurări medicale și de călătorii pentru cei care ieșeau din țară. La urma urmei, și eu făcusem, nu demult, același lucru, numai că asta se întîmpla într-un birou elegant din Elveția. Eu vindeam porți-detectoare, pe care nici popa, nici altcineva din țara asta nu putea să și le permită.

"Cu ce vă ocupați, atunci cînd nu încercați să vă luați zilele?", m-a întrebat preotul, privindu-mă cu prudență.

"Vînd securitate."

"Cum poate cineva să vîndă securitate?"

"Uite că se poate."

"Și se poate trăi din asta?"

"Chiar foarte bine. Numai dacă n-ar fi concurența."

"Și concurența-i mare?"

"Destul de mare, dar firma mea e specializată, așa că avem mereu comenzi cît să ajungă."

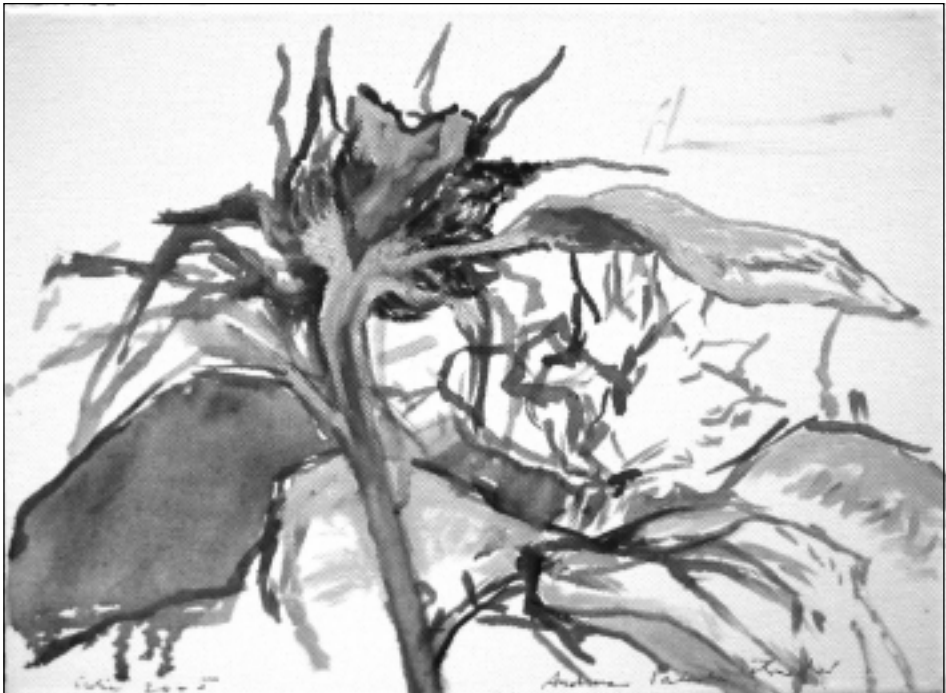
"Și cît aduce așa ceva?"

Nevasta lui adormise cu gura deschisă și sforăia ușor. Muncitorul forestier continua să se scarpine și-și rumega gîndurile. I-am șoptit suma popei care, auzind-o, a tresărit speriat.

"Pe lună? Numai pentru dumneavoastră?", a întrebat el neîncrezător. "E o cifră impresionantă, dar cum poți să vinzi un lucru de care numai Atotputernicul e răspunzător? Asta nu-i o pierdere de timp?"

Am tăcut o vreme și era bine așa. Speram că popa o să mă lase-n pace, fiindcă n-avea nici un rost să încerci să-i explici lui ceva. Oare cum puteam să-i spun că motivul pentru care mă aflam aici era undeva departe, cu douăzeci de ani în urmă, și că, de fiecare dată cînd încercam să-l țin pe loc, se evaporă? Nelinıştea care crescuse imperceptibil, așa cum crește și dospește aluatul de pîine, dospise și ea și mă mînase încoace.

La marginea lanului creșteau albastrele, mici Fata Morgana de culoarea cerului. Totul vibra, tinzînd să devină fluid. Un cal avea picioarele din față legate cu sfoară și se mișca în salturi. Atîta forță și atît de ușor domesticită. Lîngă el era mînzul, ar fi putut să fugă, dar nici nu-i trecea prin minte. Amîndoi își cufundau botul în iarbă, smulgeau smocuri, iar coada, spatele, gîtul și capul lor descriau

în spațiu o linie frîntă perfectă.

În copilărie îmi plăcuse grozav să storc povești de la țărani. Așa aflasem că pentru ei calul era protectorul verii și că el ajuta soarele să urce pe cer. Dar se povestea că Dumnezeu îl crease și pentru ca omul să-și pună mai repede gîndurile în fapt. De asemenea, în basme, eroul își alegea cel mai slab cal din herghelia vrăjitoarei și îl hrănea cu foc. Dacă murea eroul, murea de durere și calul.

Mi-am dat seama că popa îmi vorbea de-o vreme, fără ca eu să-l fi ascultat. Vroia să afle ce părere aveam eu despre Dumnezeu. Fără să-mi aștepte răspunsul, a continuat:

"Omul s-a pus în locul lui Dumnezeu, dar noi nu sîntem decît viermișorii lui."

"Dumnezeu e și-n barba ta?", l-a întrebat copilul cu glas adormit.

Preotul s-a întors și l-a ciupit de obraz.

"Și acolo e, cum să nu?"

Apoi mi-a făcut cu ochiul.

"Minte de copil", a murmurat.

Toți doreau să coboare în satul popii, muncitorul forestier nu mai avea mult pînă la copacii lui, a doua zi ei urmau să cadă iarăși în toate direcțiile. Popa m-a sfătuit să termin cu prostiile, să mă însor și să fac fericită o femeie. În timp ce se îndepărtau, am apăsat iarăși pe accelerație, dar am oprit din nou, am coborît și am fugit după ei. L-am apucat pe popă de umăr, el s-a întors și mi-a zîmbit prietenos.

"De unde îl cunoașteți atît de bine pe Dumnezeu?", l-am întrebat.

"Dar e cît se poate de limpede."

"Nimic nu-i limpede. Credeți-mă, înainte de graniță am văzut că nimic nu-i limpede."

"Ar fi mai bine stați acasă, dacă nu sînteți în toate mințile", a zis și s-a scuturat de mine. Apoi a continuat către ceilalți: "Diavolul îl pune la încercare."

"Ia mai terminați!", i-am strigat. "Nici n-aveți cum să mîncăți atît usturoi cît să țineți diavolul departe."

La cîtiva kilometri de graniță încă mă mai îndoisem că țara asta chiar exista. Prea multă vreme ea nu fusese decît închipuire și amintire, iar șoseaua care începea imediat după Szeged, ultimul oraș mare din Ungaria, era infinită. Înaintam în coloană, ținûți în loc într-una de camioane, tractoare și de mașini Lada vechi. Cîte unul înjura și-și pierdea răbdarea, altul accelera, depășea și-mi intra scurt în față. Era o cursă de infarct la care luam parte și eu, nu pentru că m-ar fi așteptat cineva, cu nerăbdare, la capătul călătoriei, ci pentru că mă obișnuisem să risc. Cîmpiile erau cultivate cum se cuvine, dar după graniță se făcea simțită mai multă neglijență. Natura era lăsată prea mult în voia ei, așa că năpădea tot ce-i stătea în cale.

Mersesem cam o oră și țara încă nu se vedea. țara mea. Apoi coloana s-a oprit brusc, oamenii au coborît din mașini, au ciulit urechile și au aflat că avusese loc un accident. Și, pentru că erau morți, se spunea că va fi mult de

așteptat. Unii și-au scos cămășile și s-au culcat în iarbă, o pereche și-a pus scaunele de plastic la marginea drumului și și-a scos mîncarea din bagaje, alții făceau același lucru, în mașini, în poală. Cîtiva au pornit să vadă cu ochii lor care erau pagubele.

"Ar fi trebuit să pornim mai devreme. Acum n-am avea un accident cu morți în fața noastră", s-a răstit o femeie în mașina din spatele meu.

"Un accident cu morți poate să se întîmple oricînd", i-a răspuns soțul enervat. "Poți să pleci la orice oră, întotdeauna riști să ai parte de un accident cu morți." Începu să înjure.

"N-o să învie ăia cu înjurăturile tale", s-a oțărît femeia.

"Da, da' mie nu mi se varsă fierea."

Erau români autentici, mai autentici nici nu se putea, chiar dacă eu îi luasem drept italieni, după numerele de la mașină. Aveau cefe puternice și erau bine hrăniți, se vedea bine că femeia n-avea încredere în mîncarea italienească și că-și îndopa soțul cu mîncare românească, plină de grăsimē. El a coborît din mașină, s-a îndreptat spre mine, care stăteam sprijinit de mașină și m-a întrebat în română:

"Ce credeți, cît o să dureze?"

Am ridicat din umeri.

"Vrem să ajungem acasă înainte de căderea serii. E atît de periculos noaptea pe șoselele astea proaste."

Iarăși am ridicat din umeri.

"Veniți din Germania?" S-a dat cu un pas înapoi și s-a uitat la numărul mașinii mele. "Ah, Elveția. Elveția e bună. O țară a-ntîia. Să nu lăsați pe careva să v-o ia."

Ca să scap de el, am pornit și eu spre capătul coloanei, care se zărea nedeslușit. Nu știam unde vroiam să fiu seara aceea și nu mă aștepta nimeni, așa că n-aveam nici o grabă. Aș fi putut să rămîn acolo zile întregi, aș fi putut s-o iau cu mașina pe un drum de țară, ferit de toate privirile, și nimeni nu mi-ar fi dus lipsa. Vreun țăran s-ar fi uitat nedumerit după mine, dar m-ar fi lăsat în pace. Pe de altă parte, însă, simțeam că n-aveam nicicum voie să mă opresc pentru că, de undeva, din fața noastră, dintr-un loc ascuns în spatele pădurilor și al satelor, radia o forță care mă atrăgea ca un magnet. Îmi închipuiam că locul acela se va deschide, că mă va primi, că mă va învălui cu zgomote și culori și cu glasuri pe care le auzisem, pentru ultima oară, cînd aveam nouăsprezece ani. Oricît s-ar fi împotrivit, mintea mea era neputincioasă în fața sentimentului că acolo, în față, totul era altfel decît aici, în "țara nimănui" din Ungaria, sau decît în Elveția, țara pe care o părăsisem cu cîteva zile în urmă.

Am trecut pe lîngă prima mașină. Pînă acum moartea se lăsase doar bănuită, din șoaptele oamenilor. În mașină dormeau niște copii, cel mare sprijinit de brațul mamei, cel mic, în poala ei. Tatăl își privea familia prin oglinda retrovizoare și bătea cu degetul arătător

în volan. Mama se uita afară indiferentă, cu o privire care trecea prin orice îi stătea în cale.

În mașina următoare, copiii erau deja treji, deschiseseră portierele și fugiseră pe câmp. Erau veseli, nu le păsa de moartea care se afla mai departe, în față. În lumea lor, ea încă nu era prevăzută. Mama lor a coborât din mașină, i-a amenințat în italiană, dar râdea și râsul ei i-a încurajat pe copii să țipe și mai tare, pînă cînd au căzut gîfîind la pămînt. Era firesc pentru ei să fie gălăgioși și veseli, deși la cîțiva metri mai încolo muriseră niște oameni, poate din cauza unei neliniști care îi mînase prea repede.

Mama s-a încheiat la pantaloni, și-a netezit părul și s-a dus după ei. L-a trimis pe cel mare înapoi la mașină și i-a scuturat de praf hainele celui mai mic, o fetiță. S-a aplecat mult spre ea, a ascultat ce-i spunea și apoi a izbucnit în rîs, s-a uitat împrejur, că și cum ar fi căutat ceva și n-a găsit. I-a dat jos pantalonii micuței, ea s-a ghemuit, femeia a ridicat-o, ținînd-o în aer, cît a fost nevoie. Fetița avea încredere în mamă și ea, la rîndul ei, în propriile forțe. Fetița se lăsase în voia aceluui sentiment plăcut, că brațele mamei erau locul cel mai ferit din lume. Mama a pus-o jos, s-a scotocit prin buzunare, i-a cerut fetei să aștepte și s-a întors la șosea. S-a îndreptat spre mine și mi-a cerut niște hîrtie, dar femeia cu copiii adormiți coborîse și ea din mașină și i-a dat ce dorea. Pe băiat îl ținea în brațe. În timp ce italianca se ocupa de fata ei, noi ne uitam la ele de pe șosea.

"Mamele au întotdeauna lucruri dintr-astea la ele", a spus femeia de lîngă mine, în română. "Mergeți și dumneavoastră acasă?"

"De unde știe toată lumea de aici că sînt român? Se vede pe mine?"

"După costum nu se vede, dar după față da. Da, aveți ceva tipic." S-a dat un pas înapoi, ca să mă poată privi mai bine. "Aici și aici și aici", a adăugat ea, arătînd spre cîteva locuri de pe fața mea.

"Chiar așa?", am întrebat uimit. "Nu se poate, nu există ceva tipic."

"Totuși eu am ghicit."

"Ați avut noroc. Și-nafară de asta, aici nici nu-i chiar atît de greu să ghicești. Cine merge spre Est e român sau are de-a face cu România."

"Cine merge spre Est și arată ca dumneavoastră. Cu excepția costumului", a chicotit ea vesel.

"Și dumneavoastră? Ce faceți în străinătate?"

"Soțul meu e grădinar și eu sînt cameristă în Italia. Facem orice treabă, nu ne e rușine. Încă nu-i cazul să-ți fie rușine de-o muncă cinstită."

"De ce să vă fie rușine?", am întrebat.

"În România, am fost profesoară. Soțul meu era inginer."

"Ei și?"

"Spuneți-le asta părinților mei. Și dumneavoastră cu ce vă ocupați?"

"E-o poveste lungă. Trăiesc deja de multă vreme în străinătate."

"După cum arătați, aveți afaceri în țară."

"După cum arăt, n-am absolut nimic. Acum revin pentru prima oară."

Italianca s-a întors de pe câmp, și-a frecat tălpile pantofilor de asfalt și a trimis-o pe cea mică în mașină. Apoi ne-a întrebat dacă și noi eram în drum spre graniță și am încuviințat. Ne-a zis că se ducea la nunta fratelui ei care se însura cu o româncă, o femeie frumoasă, că toate rudele porniseră la drum, cei mai mulți erau departe, în urmă, numai mirii erau undeva, în față. Probabil că rămăseseră și ei blocați în circulație. Fratele ei căutase mult timp, în Ucraina, în Ungaria și-n România, și pînă la urmă tot găsisse o mireasă, o persoană devotată, delicată, ei îi plăcuse cumnata de la bun început. Peste două zile avea loc nunta, în biserica satului, se vorbise deja cu preotul și fusese închiriată sala de festivități, cu tot cu bucătari. Cel mai scump fusese preotul. «Binecuvîntarea mea e un clei bun», zisese el. «Cei pe care-i cunun eu se mai despart așa ușor.» Mirii și-au cumpărat hainele în Italia.

Mai rămăsese să ajusteze puțin rochia miresei, asta avea s-o facă în ziua următoare, că era croitoreasă. Fratelui ei îi venea costumul ca turnat. Hainele le luaseră în mașina lor, restul fusese împărțit în celelalte mașini. Cumnata vroia să aibă o rochie albă, scumpă, era foarte important să arate oamenilor din sat că merita să pleci atît de departe.

Italianca a făcut o pauză și ne-a întrebat dacă eram și noi români. Mama româncă a confirmat. Eu am șovăit puțin înainte să spun că nu eram. Româncă s-a uitat mirată la mine, dar eu n-aveam ce să explic. Nu vroiam să spun că orice răspuns era mai bun decît nici unul.

Le-am lăsat pe femei și, cînd am trecut pe lîngă soțul italiancei, m-a rugat să-i spun la întoarcere ce se întîmpla acolo, în față. Din multe mașini se auzeau glasuri, germane, ungurești, italienești, românești, calme și răbdătoare, adormite, enervate. Se căska, se jucau cărți, se despacheta sau se reîmpacheta mîncare, unul a ciocnit un ou de genunchi, l-a cojit, l-a sărat și și l-a băgat cu totul în gură. Într-o altă mașină nu se întîmpla absolut nimic, doi ședeau încremeniți, ca și cum ar fi pariat să nu se mai miște decît dacă era absolută nevoie. Și, pentru că nici unul nu vroia să piardă pariul, probabil că vor rămîne acolo, mult timp după ce blocajul de circulație se va fi sfîrșit, după ce mirii se vor fi cununat, vor fi trăit și murit, după ce șoseaua se va fi preschimbat în pulbere. Singurul care putea să reziste mai bine decît ei era țaranul, care continua să-și facă turele pe câmp cu tractorul, neatins de moarte. Pentru el toate astea nu însemnau nimic. Văzuse blocaje, văzuse accidente cu morți, dar pămîntul nu-i aștepta pe oameni. Pămîntul aștepta, poate, ploaia și căldura, dar nu pe oameni. Omul trebuia să ajungă țărînă.

O jumătate de Europă se adunase aici, blocase șoseaua, nu-i păsa de petecul ăsta de lume, care i se părea banal, și se îngrămădea să înainteze. Țaranul nu și-a ridicat nici măcar o dată privirile de la ogorul lui ca să se uite încoace, spre noi. Caravana va ponii mai departe, însă el va rămîne deoparte de viermuiala asta, de toată neliniștea.

Chiar în față, două mașini ale poliției blocau circulația de pe șosea. Oamenii se înălțau pe vîrfuri și se uitau să vadă moartea, dar nu era nimic de văzut deoarece cadavrele fuseseră duse în spatele mașinilor poliției. Uniformele polițiștilor erau pătate cu roșu, ei așteptau ceva ce nu venea, își lungeau gîturile și priveau atenți în depărtare.

"Salvările nu pot să treacă", spuse un ungur către un grup de austrieci. Unul dintre ei, un bărbat înalt și uscățiv, care se cocoșase din cauza înălțimii, se întoarse spre mine și mă cîntări atent din priviri.

"Aveți și dumneavoastră afaceri dincolo?", s-a interesat el. "Am o întîlnire importantă. Dacă n-ajung acolo la cină, se duce toată afacerea."

"Și toți ceilalți?" l-am întrebat.

"Toți vin cu afaceri, dar și de plăcere."

Mi-a făcut cu ochiul, m-a înghiontit cu cotul în stomac și a chicotit cu înțeleș. Se vede că își promitea o plăcere cît se poate de sănătoasă.

Multă vreme nu s-a întîmplat nimic, polițiștii stăteau degeaba, curioșii din jumătate de Europă, la fel, copiii se jucau neștiutori. Cel căruia-i cedau nervii înjura tare, somnoroșilor li se închideau ochii și capetele le cădeau, lovindu-se de geamuri. Era pașnic, aproape plictisitor, doar ceva șocant ne mai putea smulge din somnolență. Două mașini erau ieșite puțin de pe șosea, înțepenite una într-alta, forța izbiturii le împinsese cîțiva metri mai încolo. Una era o Lada prăpădită, înmatriculată în Ungaria și cu termenul de valabilitate depășit de multă vreme. Cealaltă era o Lancia. Mașina ungurească era avariată rău de tot, nici măcar un acordeon nu mai puteai să faci din ea, și totuși ungurul supraviețuise. Ședea undeva pe câmp, rănit ușor și buimăcit.

"N-am putut să văd cadavrele, le-au dus repede de-acolo", a zis austriacul. "Era clar de la-nceput că nu se mai putea face nimic,

Ilustrațiile din acest număr reproduc lucrări ale artistei plastice ANDREEA PALADE FLONDOR

deși mașina n-a fost pocnită tare. Ne-au depășit. Chiar i-am și spus colegului meu: »După cît de repede merg, ăștia se grăbesc să moară.«"

Apoi s-a întîmplat ceva, în sfîrșit. Polițiștii s-au sfătuit scurt, unul a arătat înspre câmp, unde țăranul cu tractorul își cultiva pămîntul, celălalt s-a dus pînă la marginea drumului și a încercat să-i atragă cumva atenția. A fluierat, a strigat tare, și unii, care înțeleseseră despre ce era vorba, au făcut același lucru. Dar țăranul n-a observat nimic așa că polițistul și-a tras în sus pantalonii și a luat-o peste câmp. A mers o vreme în urma tractorului, pînă cînd l-a văzut țăranul. Cei doi au vorbit puțin și polițistul a arătat de mai multe ori spre noi.

"Ce se întîmplă?", l-a întrebat austriacul pe ungur.

"Vor să transporte cadavrele cu tractorul pînă la mașinile salvării", veni răspunsul.

Țaranul s-a dus mai întîi pînă la gospodăria lui, și asta era chiar prima casă, a atașat o remorcă la tractor și a pornit. Cîteva zeci de ochi îl urmăreau. Cînd a ajuns la locul accidentului s-a oprit, polițiștii s-au dus în spatele mașinii, și-au suflecat mîinecile și s-au aplecat. Noi știam ce o să urmeze și ne-am înghesuit în față, unii și-au dus copiii de acolo. Nici eu nu mi-am putut înfrînge dorința să mă uit. În brațele polițiștilor, cadavrele păreau lipsite de greutate, aproape ca niște copii în brațele mamelor lor. Erau doi tineri, pînă nu demult neînsemnați și totuși plini de viață, dar acum atît de absenți. N-aveau nimic care să-i facă deosebiți, dar acum, prin moartea

lor, se aflau în centrul atenției. Își jucau marea lor scenă.

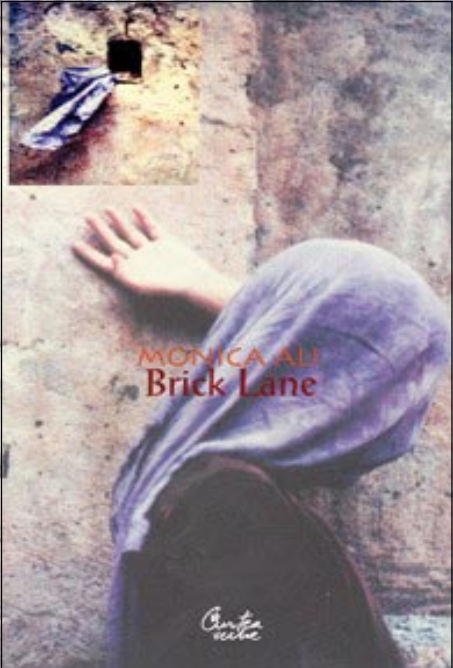
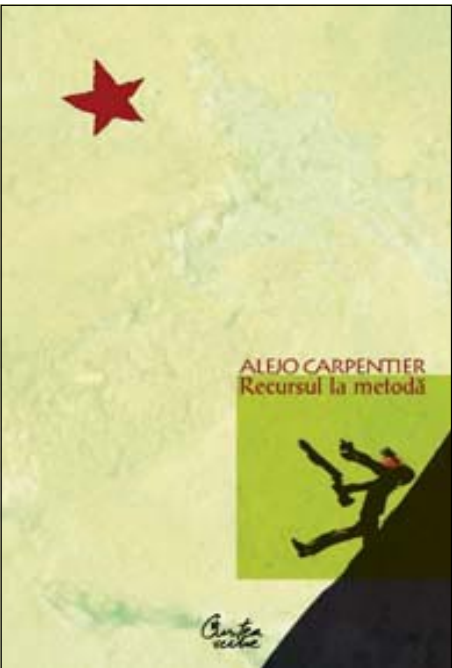
Aveau răni și fracturi pe tot trupul, numai fețele rămăseseră neatinse. Puteai să crezi că dormeau și că nu mai vroiau să se trezească, în semn de protest. Cînd au fost duse cadavrele, s-a făcut tăcere, unii și-au scos căciulile, alții și-au făcut cruce și au murmurat o rugăciune. Cei doi au fost puși în remorcă și un polițist a adus ceva – abia cînd m-am uitat a doua oară mi-am dat seama ce era: niște haine curate, elegante pe care el le-a aruncat pe remorcă, chiar lîngă perechea moartă. Apoi li s-a făcut semn tuturor să urce în mașini.

Am aruncat o ultimă privire remorcii, o bucată de pînză unduia peste margine, ceva care avusese un preț și fusese cusut pentru o ocazie specială. Era un fragment dintr-o fustă albă și, dacă nu mă înșelam, era o rochie de mireasă. M-am apropiat mai mult, m-am ridicat pe vîrfuri și m-am uitat în remorcă. Am văzut acolo exact ceea ce mă temeam c-o să fie: haine de nuntă. Pe rochia de mireasă se prinseseră smocuri de iarbă și bulgări de pămînt, pantalonii închiși la culoare de la costumul bărbătesc erau puțin rupti, altminteri însă, hainele acelea încă ar mai fi împodobit cum se cuvine o altă tînără pereche. Cei doi nu se grăbiseră să moară, ci să se cunune.

Fragment din romanul *Maseurul orb*, aflat în pregătire pentru apariție la editura Polirom

Traducere de
MARIANA BĂRBULESCU

la CURTEA VECHE

CÂND ȘI CUM AȚI FOST EROU?

În viața fiecăruia dintre noi apar o mulțime de eroi, care mai de care mai curajoși, mai puternici, mai buni de admirat. De la cei din povești și basme, din manualele și cărțile de istorie, din romane, plachete de versuri ori chiar din cărțile de teorie și critică literară, până la cei pe care presa îi glorifică, eroii trăiesc în preajma noastră. Majoritatea dintre ei, însă, sunt anonimi, deși fapta/faptele lor ar putea însemna o pagină importantă într-o istorie a umanității. Sau măcar un rând. Revista "Orizont" vă propune să lăsați modestia la o parte și să scoateți din anonimat un episod mai puțin cunoscut din viața dumneavoastră, răspunzând la întrebarea: Când și cum ați fost erou?

ANA ADAM

M-am gândit puțin la posibila mea ipostază de eroină și mi-au venit în minte mereu alți eroi decât mine. Că au fost reali sau fictivi nu mai contează. În momentul în care noi îi considerăm eroi, e gata: devin reali! Se mai gândește cineva că Don Quijote e născocelă de scriitor? Nu... Eu l-am admirat cu toată ființa mea pe Frodo și i-am fost alături în asumata și încercata sa epopee, dar și pe doamna Karen Blixen am considerat-o eroină atunci când a plecat din Africa.

Câtă admirație am avut față de aviatorii pionieri a lui Antoine de Saint-Exupéry. Era să uit: ce să mai spun despre Micul Prinț...

Domnul Iordan Chimet, în mintea mea, e un erou, la fel ca și creația sa: Elli.

Azi, după ce am primit invitația de a scrie despre eroul Ana, am nimerit la televizor un documentar istoric unde erau secvențe cu execuția lui Ion Antonescu. Mi-am zis: ăsta erou! Martirii, sfinții, de multe ori personajele secundare ale istoriei oficiale, un Vergentorix de exemplu, Giordano Bruno, toți sunt eroi.

Unchiul și mătușa mea, în 18 decembrie '89, când ne-au încredințat copiii și ce aveau de preț prin casă pentru a se putea întoarce în Timișoara ca să o elibereze, sunt, de asemenea, eroi.

În ultimul timp am făcut fotografii inventând ca personaj/erou un... purcel și, uneori, pe prietenii lui. Cu un aparat digital obișnuit și cu o recuzită casnică banală – celofan, lanternă, halat de baie, o copertă de carte, kefir –, am făcut o altă lume. Pentru un purceluș de plastic roz de numai un centimetru și jumătate lungime nu-i puțin lucru să provoace fotografii feerice. Sunt imagini care par cu totul altceva decât ce sunt. Și întotdeauna par mai mult.

Și el este un erou când traversează cascada ajutat de prietenul său Paptân, când înfruntă un O.Z.N., sau când pleacă la Polul Nord ca să vadă Aurora Boreală, împreună cu Schelet. Are o inimă mare, mare, ca să poată înfrunta Coloșii de ciocolată, fulgerele, urșii transparenti, sau când umblă doar aparent anapoda prin misteriosul ținut al ciupercilor.

El este eroul tuturor porcilor morți, omorâți după metoda veche în gospodăria familiei Adam. Șirul lor s-a terminat în această iarnă, când ultimul care a mers la tăiat nu a scos nici cel mai mic guiț, convins fiind – îmi place mie să cred – că destinul său e să ne bucure în noua sa formă de șunci, cârnați, slămini.

Ca să răspund, totuși: și eu sunt erou atunci când, în ciuda trăitului într-o țară de-andoaselea, îmi păstrez inocența crezând cu navitate că viața e plină de frumos.

IOAN RADIN

Iată o temă, ca să zic așa, sisifică. Îmi asum, deci, parcela, și încerc să împing bolovanul cât mai sus. Mă consider erou zi de zi: în clipa în care-am ieșit din casă (găoace) încep să devin erou. Nu intru în detalii, pentru că și viceversa e valabilă:

când revin, seara, acasă, cum intru pe ușa casei încep să devin erou. Dar, cred că suntem în faza în care bolovanul e rostogolește la vale. Pe scurt: trăiesc = sunt erou.

PAUL ARETZU

Îmi asum cu adevărat un singur moment de eroism, aş spune iresponsabil, acela că nu m-am opus nașterii mele, deși i-am provocat mari suferințe mamei. Am venit pe lume în noaptea de sâmbătă spre duminică, după ce Dumnezeu isprăvise facerea lumii, la sfârșitul lui mai, când toate renașterile erau în toi. Un an de zile am plâns aproape continuu, așa cum Adam o sută, amintindu-și de Paradis. A fost, cu siguranță, un gest eroic nașterea mea, având în vedere ce a urmat: proba labirintului, câștigarea existenței prin trudă, muncile neeroice, constrângeri trupești și sufletești, o viață marcată de fel de fel de cenzuri, sentimentul inutilității, retragerea în propria carapace, toate culminând desigur cu moartea. Aș putea spune că eroismul nașterii m-a costat (toată) viața.

Îmi aduc aminte apoi câteva momente care au o anumită măreție. Pe la doisprezece ani mi-am alcătuit prima bibliotecă proprie, pe care o păstram într-un geamantan vechi, cu cheie, și pe care o puteam căra pe oriunde. În adolescență, îi citeam după-amiaza doctorului Paul Petre, unchiul meu orbit în pușcăriile comuniste, apoi ascultam împreună muzică simfonică. M-am simțit aproape un erou anonim când s-au născut copiii mei, Mirel și Antonia, când am luat-o pe soția mea de la maternitate. Când, la rândul ei, Antonia, care acum este studentă, a născut-o pe Eva Maria Ilesia. Sau când mama, care ne iubește, pe Marian, fratele meu, și pe mine, cu asupra de măsură, fiind oricând gata să-și dea viața pentru noi, ne face mâncare și ne așezăm la masă și ne pune farfurii și așteaptă cuminte să terminăm și se bucură în sufletul ei privindu-ne.

Un fel de erou anonim am fost când am stat lângă tatăl meu care murea ca un erou, el care luptase patru ani în prima linie, pentru întregirea țării. Deși viața mi-am lăsat-o în grija Domnului, îmi doresc să mor și eu cu aceeași demnitate.

O bură de eroism (anonim) am simțit când, cu trudă mare, am scris prima dată, cu toc și cu cerneală, pe caiete de caligrafie, învățând corpul frumos al literelor din ovaluri și din bastonașe, aventurându-mă pentru totdeauna într-o lume nouă. A fi erou înseamnă a fi Don Quijote, a te lupta cu invizibilul din jur cu o sabie din lemn.

Mai tot timpul, în afara orelor de la școală, eu stau în pustia mănoasă din casa mea, duc războiul minții, mă ocup de interior, stau de vorbă cu Dumnezeu, rugându-mă, fiindcă am multe păcate. Într-o lume atât de complicată, devoratoare, poate că rostul meu este să fiu eroul anonim al singurătății mele, eroul furnicilor, al greierului, al teancurilor de cărți de pe masă, al soarelui care cade prin geam, al creionului abandonat. Cu siguranță, avem sădită în noi drama propriului eroism.

Știu că voi ajunge erou adevărat, fără merite, atunci când voi fi în stare să respect preceptele lui Hristos: să iubești pe *Domnul Dumnezeu* tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău și să iubești pe *aproapele tău ca pe tine însuși*.

Eroismul meu este unul deconstructiv, constând în renunțare la eroism, în smerenie, în plângerea de mine însumi, în dorința de a tăcea pentru a ști, de a fi orb pentru a întrezări, de a încerca din nou când ai terminat. Cred în eroismul creștin, în eroismul martiric, insuflat de Mângâietor, în curajul de a crede, în eroismul celor care mor pentru ei, pentru a învia pentru Hristos. Cel mai anonim erou m-am socotit în momentul în care, terminând de citit Biblia, am simțit părere de rău și dorință arzătoare de a o lua de la capăt.

A fi erou nu înseamnă a-ți trâmbița majoratul ci, dimpotrivă, a deveni copil, a te întoarce printre jucării, a gănguri, a descoperi lumea cu inocență, a afla de la ceilalți cum te cheamă, cine ești, a abandona orgoliul, ipocrizia, meschinăria, lăcomia. Erou sunt atunci când mă micșorez, când devin discipolul copiilor, când învăț de la ei neprihănirea, când învăț de la fratele meu iubirea.

Erou sunt când, ducând duminica la gură, nu știu că mănânc. Sau când, bucurându-mă că nu m-am opus nașterii mele, deși i-am provocat mamei multă durere, încep să înțeleg bunătatea fără de margini a lui Dumnezeu.

RADU CIOBANU

Erou am fost, erou sunt încă...

Am fost până în '89 deoarece, în vremea aceea, toți eram, în grade diferite, ori conformiști (*id est* lași), ori, tot în grade diferite, eroi. Am fost și una, și alta.

Sunt încă, prin simpla împrejurare că mă împotrivesc tot mai presantei tentații de a-mi lua lumea-n cap, lăsând în urmă iubita-mi patrie eternă, fascinantă, mereu surprinzătoare și, peste toate astea, fabulos-spirituală.

LUMINIȚA CORNEANU

Cred că apogeul meu de eroism l-am atins în cei doi ani în care am făcut naveta, zilnic, la patruzeci de kilometri de casă. Proaspătă profesoară de română fiind, hotărâtă să predau cu orice preț (fie și-ntr-un cătun), m-am considerat norocoasă când, în urma unui concurs, am ocupat o catedră într-un oraș. Mic, dar "la drum", european,

care va să zică, puteam merge cu trenul, mai târziu cu microbuzul, ipotetic chiar cu mașina – caz în care mi-ar fi fost necesare lunar vreo două salarii doar pentru benzină. În realitate, nu-mi permiteam decât trenul personal, ca bilanțul lunii să fie "pe zero", cum ar fi spus părinții mei, economiști, pe care nu i-am ascultat când mi-au sugerat să urmez Științele Economice.

Faptul că am ajuns să cunosc binișor mediul "citadin" în care evoluam a echivalat pentru mine cu un șoc destul de serios. Nimic nu semăna cu ce știam de acasă, din orașul meu. Părinții, când se întâmpla să vină la școală, o făceau ca să se ia de piept cu profesorul că i-a dat "copilului" doi. Copii care nu aveau în garderoba personală decât un pantalon, un tricou și un pulover (fără glumă!), pe motiv de părinți alcoolici. Bătaia, ruptă din rai și la ordinea zilei. Săli de clasă mizerabile, cu praf de două degete; dacă se spârgea un geam, spart rămânea, soluția era o haină în plus.

Ajungeam acasă și-i spuneam mamei: "dacă mai stau mult acolo, mă îmbolnăvesc." Eroismul meu din anii ăia nu a fost nici că m-am certat cu direcțiunea ca să iau apărarea elevilor (care erau "dobitoci" și "animale"), nici că, alături de colegii mei, am oferit unui copil un Crăciun cu ghete și canadiană nouă, ci faptul însuși că m-am dus acolo zi de zi, pentru că eram profesoara acelor copii.

Povestea asta, care nu s-a întâmplat pe vremea lui Ceaușescu (căci atunci "așa era"), ci în anii 2000, am scris-o în semn de omagiu pentru zecile de mii de colegi din toată țara care fac naveta zilnic și află de la televizor de două ori pe an că li se va mări salariul cu cinci la sută.

LETIȚIA ILEA

Oricât mă străduiesc, nu găsesc nici un moment în care să mă fi simțit erou. Totuși, într-un anume fel, de vreo douăzeci de ani, de când am început să umblu singură prin lume, pot să spun că mă simt erou în fiecare zi, deoarece, nu știu cum și de ce, dar fac o cantitate absolut înspăimântătoare de lucruri care n-au nici o legătură cu mine. Din motive sociale, de supraviețuire sau fără nici un motiv. Eroismul acesta întors pe dos, care nu mă lasă să spun NU de fiecare dată când aş vrea, este, în timp, otrăvitor.

DIANA GEACĂR

Nu știu ce-i aia erou, dar o să mă gândesc.

Am simțit că-mi bușește pieptul de o

stare de bine când mi-am învățat motanul să iasă afară. Când l-am învățat să nu-i mai fie frică. Pentru că stătea pe geam ore în șir, toată familia a ajuns la concluzia că trebuie să facem ceva. Să-l scoatem la plimbare. Și pentru că era motanul meu (oarecum, întrucât mama ajunsese să aibă grijă de el, să vorbească cu el și la ea venea seara și-i cerea, miorlăind, să-l ducă la culcare), s-a stabilit ca eu să ies zilnic pe-afară cu el, să luăm aer. Știu că era vară. Și că miorlăia și se zbătea cumplit. Era destul de mare. Mergeam cu el, eu stând pe vine și cu mâna bine înfiptă în spinarea lui. Iar el mergea cu burta lipită de pământ de frică.

Și-așa au trecut zilele. Până într-o zi când a știut unde să se oprească. La etajul doi, în fața ușii noastre. Și-a miorlăit să intre în casă. Mi se pare că în aceeași seară a și insistant să iasă singur. Adică miorlăia în fața ușii până ne ieșeau mințile și ni se înroșeau ochii de nesomn. Prima noapte în care a lipsit de-acasă. Groaznică noapte. Apoi a lipsit o săptămână, când și-a găsit gagică. Ușor, ușor, am început să nu mă mai simt erou. Și, de astă vară de când a dispărut complet, nu mai e nimic care să-mi umple pieptul de dragoste și păr. Îl visez mereu și nu mi-l pot închipui lipit de șosea. Îl văd peste tot. Și mama îl vede. Îl strigă de la balcon aproape zilnic. Știu pentru că-mi povestește pe mess sau mail. Mi-este dor de el!

Sau când mă învăteau cu fratele meu, când eram mici, mici de tot, și ne zbârnâiau creierele mici, mici de tot, și gurițele noastre ziceau rrrrrr, și atunci a pronunțat el "r" pentru prima oară. Îmi amintesc cum mă umplusem de bucurie. Atât. Apoi am început să ne batem. Acum nu mai facem nimic.

Hm... Asta nu cred că are treabă cu eroiala.

Am găsit! Când am alergat un copil, un băiat, prin tot cartierul, pentru că-i furase jucăria fratelui meu mai mic.

Momentele astea-mi sunt aproape clare. Alceva nu știu. Te simți erou când renunți la dragoste și faci ceea ce e bine? Nu, asta e chestie de filme. Dar și să fii erou e chestie de filme.

Te simți erou când îți ajuți prietenii? Nu știu. Nu-mi amintesc să fi ajutat pe cineva. Hmmm... Un moment.

În anul 3, în căminul din Panduri. Știu că-ncepuse o colegă de cameră (eram 5 în total..., da, știu!) să plângă pentru că taică-su avea nu-ș-ce probleme de sănătate. Și nu se-apropia nimeni de ea. Nu știu de ce m-am așezat pe patul ei. Nu știu de ce o mângâiam pe păr și-i spuneam glume. Doar că a început să râdă. Cu lacrimi în ochi. Apoi s-a dus la baie să se spele pe față. Și o altă colegă care a asistat la scenă mi-a zis că mă pricep la alea, alea... Momentele astea-mi sunt aproape clare. Alceva nu știu.

Îmi vine în minte scena din Seinfeld... Cu Jerry, într-un monolog interior: "I am a good person, my mother was right." Pentru că vroia să-l ajute pe pakistanez în afacerea cu restaurantul. Era primul client. La "Seinfeld" m-am uitat de patru ori. Cu fratele meu de cel puțin două ori. Cu mama, pe apucate.

Cred că știu cum e când nu poți fi erou. Când stai, de exemplu, și asști cum niște băieței aleargă cu pietre un cățeluș maroniu roșcat. Și strigi, printre lacrimi și spaimă, "băi, băi, opriți-vă!". Oare oi fi strigat asta, sau e fază de "ce ar fi trebuit să faci" chiar de aveai puțin ani? Fiecare piatră îi scotea schelălăiala aia care-ți rupe pieptul în miezul nopții. Sigur că a murit. Și a doua zi s-a umflat. Și mămica lui l-a găsit, i-a apăsat cu labela din față burtica pentru că stătea să-i plesnească. Și i-a mâncat toate mâțele care i-au ieșit prin anusul micuț.

N-am uitat nimic. țin minte clar cum e să fii neputincios.

GABRIELA SAVITSKY

A fi erou în lumea contemporană imediată, cu atâtea mijloace audio-vizuale la dispoziție, a devenit o bagatelă.

A fi erou, mai degrabă înseamnă să reușești să ai o viață obișnuită, fără seisme, fără schimbări bruște ale direcției destinului.

Întrebarea dumneavoastră mi-a produs o mare tulburare; am încercat, și aproape am reușit, să imprim destinului meu năvăș o linie cât de cât lină. Cel puțin așa mi se pare. Este rodul înțelepciunii, ar zice optimiștii. Este semnul blazării, ar spune cârcotașii. Eu cred că este doar instinct de conservare. Din cel mai banal. Și nu al conservării proprii, ci al conservării vieții copilului meu, care e mult prea mic pentru a răzbate.

Aveam 19 ani, era în 1989. Așteptam ca Nicolae Ceaușescu fie să moară de moarte bună, fie să se întâmple ceva. Ascultam, nopțile, Radio Europa Liberă, cu înfrigurare, cu speranță. Din 16 decembrie au început să curgă înregistrările țițetelor, a vacarmului de la Timișoara, descrierea evenimentelor. Apeluri la solidaritate. Restul țării tăcea, sau murmura, ca un țăran cu căciula înfundată pe urechi și pe ochi. În 21 decembrie s-a anunțat, la Radioul oficial că, a doua zi, urma să se organizeze un miting la București, miting la care Ceaușescu urma să anunțe mărirea salariilor cu o sută de lei și urmau să fie înfierati golanii și huliganii de la Timișoara. Toată disperarea, umilința, obida, adunate în anii cozilor la cărți, pâine, vată, în anii de cămin cu regim cazon, ai liceului, în anii de alimente pe cartelă, raționalizate, au explodat în mine. În noaptea aceea, am scris cu carioca pe coli de carton mari, chemări la solidaritate, apeluri către concetățeni să nu se lase mințiți, umiliți, manipulați în continuare, să iasă în stradă și să-și manifeste solidaritatea cu cei de la Timișoara, care avuseseră curajul să spună: Gata! Ajunge!

În noaptea aceea, după ce le-am scris, cu ele sub palton, și cu o cutie de aracet, am plecat la prietena mea, Narcisa Hulubaș, i-am spus despre ce e vorba și ea a fost de acord să mă însoțească să le lipim. Ne-am îndreptat spre capătul cel mai îndepărtat al orașului Rădăuți, la spitalul municipal. Acolo am lipit-o pe prima. Treceam pe lângă patrule de miliție și de gărzi patriotice, înarmate. Ne îngheta inima când ne apropiam de ei și ne prefăceam a fi vesele; povesteam, râzând, poznele imagineare ale unor ipotetice cunoștințe. Nici nu ne gândeam ce ni s-ar fi putut întâmpla, dacă ne-ar fi oprit. Le-am lipit, pe rând, cu o spaimă imensă, cu inima bătând în timpane, la liceul la care învățam, la avizierul orașului, pe geamul de sticlă al pieței unde, a doua zi, vineri, urmau să se adune țăranii din satele din jur – era zi de Târg.

După ce am terminat, ne-am dus acasă la ea și am fumat, fericite, râzând cu râsul acela nefiresc al omului scăpat dintr-un pericol uriaș.

A doua zi de dimineată, când orașul a ieșit din amorțeala nopții, ne-am dus – ca orice criminal care se întoarce la locul faptei – să vedem ce s-a întâmplat cu afișele noastre. La piață, trei milițieni împrăștiau lumea, mulțimea de gură-cască, iar alți doi răzuiau hârtia lipită pe sticlă.

Atunci am crezut că România va renaște. În zilele acelea minunate, spumoase, când toți eram fericiți, eram frați, ne iubeam, ne redescoperiserăm ca oameni, am crezut că vom intra pe făgașul normalității. Astăzi, privind în urmă, zâmbesc naivității mele de atunci. Nu știu dacă poate fi numit eroism ceea ce am făcut noi, eu și Narcisa Hulubaș

Imagini de Ana Adam

– care a murit la doar 25 de ani în condiții neclare – atunci. Astăzi aș fi mult mai sceptică. Sigur, dacă regimul nu s-ar fi schimbat, cu siguranță eu n-aș scrie aceste rânduri acum.

IOANA CISTELECAN

Erou?!... În fiecare zi și, de fapt, niciodată. Desigur, nu vînați răspunsuri clișeistice sau moralizatoare, iar eu n-am să mă refer la statutul canonizat și banalizat al unui erou, căci n-am salvat viața nimănui (ba aș spune că, dac-am suferit vreodată de astfel de orgolii, nu s-au finalizat decît cu efectul revers, acela de a complica nepermis existențe, bla-bla-bla...). Conceptul ca atare, pentru a se sustrage eșuării sale în mrejele unui stigmat acut, implică o doză de decență și responsabilitate și, în esență, abilitatea de a-ți depăși spaimele. Spaima mea, mărturisesc, e aceea de a nu dezamăgi, de a nu cădea în penibil. Pînă aici, veți spune, nimic original. Dar ce-ați zice de spaima de a vorbi inteligent în fața scriitorilor printre care am crescut și ce-ați mai zice de angoasa de a mă rosti înaintea tatălui, criticul literar Al. Cistelecan? Ei bine, episodul s-a consumat în primăvara anului 1996, la Sighișoara, la un festival de poezie. Se debătea, evident, nouăzecismul sau, mai degrabă, absenteismul său din peisaj. În sală erau răsfirate băncuțe, pe post de moderator presta Sandu Mușina, eu ședeam cuminte și timorată printre greii cetății ce se duelau ironic-inspirat. În fața mea trona tatăl, lîngă el Virgil Podoabă. Se vizase deja ca reper al discuțiilor proaspătul număr al revistei "Echinox", printre ai cărei redactori mă număram la acea vreme, număr ce găzduise și consemnase o masă rotundă pretextată de nouăzeciști.

Mi-am tot amînat intervenția din groaza sufocantă de a mă produce înaintea idolului, însă mînușa îmi fusese aruncată fără echivoc la un moment dat de Andrei Bodiu, iar vier-mișorii dinlăuntrul meu se răscoleau tot mai abitur, așa că, într-o scăpare pe care n-o pot pune decît pe seama inconștienței brute, am îndrăznit să ridic și eu mînuța și să mă anunț la povești. Domnul Cistelecan zvîcnise nedisciplinat către microfon pentru a mai lămuri direcții și tematici literare, însă elanul i-a fost retezat de Mușina, care cu un zîmbet larg l-a expediat la loc, rugîndu-l să le acorde și celor mai tineri minute. Moderatorul n-a fost contrazis, doar că Cis habar n-avea cine va înhăța microfonul. Nu-mi amintesc ce

înțelepciuni am rostit, știu doar că n-am bătut cîmpii. De unde siguranța acestei retrospective? Din graba cu care Pantea și Podoabă și-au confesat surprinderea de a fi constatat că "vorbesc chiar bine", din faptul că tatăl n-a mai simțit nevoia de a performa adînc ideatic, din knock-out-ul chipului său și din pizza pe care a considerat că o merit la prînz, reacționînd întocmai ca o Mară ce nu găsisese altă metodă de a-și manifesta mirarea și împlinirea. Atunci am fost o eroină. Încă mă mai gîtuie teama de a vorbi cu spectatori și încă îmi mai iau avînt să o fac aplicat, în limitele bunului simț cultural- rezonabil. Și încă mai am parte de luminarea fețelor scriitoricești din public, ca și cum li s-ar revela ceva de genul: "fata asta nu-i chiar proastă, știe să vorbească..."

AL. CISTELECAN

Întrebarea asta a dvs. e, dacă-mi dați voie s-o spun pe șleau, una eminamente parșivă (de nu cea mai parșivă dintre toate); pentru că pe cît e de glumeată, pe aît e de nesimțită – iar de la un punct încolo, ingrată și cinică peste măsură. Nu se face să provoci un popor, oricît de reputat, altminteri, prin umorul său, cu o asemenea ispită. Căci umorul e calitate fragilă și rezistă greu față cu amorul propriu. Iar românul, ca tot omul, e și el sensibil la glorie iar dacă nimeni nu i-o acordă, nu va scăpa prilejul de a și-o acorda singur. Nu-l scapă, firește, nici neîntrebat, darmite stimulat anume! (Ăsta e primul aspect cinic al întrebării: felul în care ne propune să ne pierdem umorul). Sper că nimeni nu va lua întrebarea dvs. în literă, dar sînt și mai convinș că sub formă glumeată unii vor încerca să-și promoveze, cu detașarea și modestia cuvenite, ceva acte eroice, ceva gesturi de care s-au impresionat singuri. (Ăsta e al doilea aspect cinic: felul în care ne obligă pe toți la prestație postmodernă, trebuind să ne prefacem nonșalanți și nepăsători față de gesturi care ne emoționează pînă la respectul de sine). Și, în fine, ultimul și cel mai grav aspect cinic e umilința la care întrebarea îi supune pe cei care nu vor găsi nici un gest de erou în biografia lor. V-ați întregat ce se întîmplă cu acești oameni (în caz că sînt și de felul ăsta) puși față-n față cu ispita și întrebarea? Încep să cred că drumul acela pavat cu bune intenții duce chiar într-acolo unde se zice că duce...

Anchetă realizată de
ROBERT ȘERBAN

EUGEN DORCESCU – 65

FISA DE DICTIONAR

ALEXANDRU RUJA

Poet, prozator, critic literar, eseist, editor. S-a născut la 18 martie 1942 la Târgu-Jiu, jud. Gorj. Studii preuniversitare: Liceul "Frații Buzzești" din Craiova (1961). Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara (1961-1966). Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1976). Doctor în filologie. Debut în presă: "Viitorul", Turnu-Severin, 7 iunie 1969, (proză poetică); "Luceafărul", București, 28 februarie 1970, (poezie). Debut editorial: *Pax magna* (versuri), 1972. Colaborează la majoritatea revistelor literare din țară: "Orizont", "Luceafărul", "Amfiteatru", "Viața Românească", "Familia", "Meridianul Timișoara", "Paralela 45", "Rostirea românească", "Anotimpuri literare", "Convorbiri literare", "Poesis". Colaborări la reviste din afara țării: "Impegno", Mazara del Vallo, Italia; "Il punto", Milano, Italia; "Kulturen Jivot", Skopje, Macedonia; "Libertatea", Pancevo, Serbia. A fost distins de mai multe ori cu premii ale Uniunii Scriitorilor (1982, 1993, 2000). Premiul Salonului Național de carte Cart-Vest, Timișoara, 2000. Diploma și medalia *Pro cultura timisiensis*, 2002.

În structura artistică a lui Eugen Dorcescu se îmbină armonios fulgurația inspirației lirice și scânteierilor imaginative cu temeinicia organizării poeziei și a studiului pe textul poetic. Întâlnim în volumele sale de versuri o voluptate a construcției clasice (pe un temperament romantic), idealul perfecțiunii, al modelului și al motivelor. Pentru orice cititor apar, cu evidență, la prima lectură, exactitatea alcătuirii poetice, limpezimea formală și rotunjimea textului.

"Eu însumi nu sunt decât locul/ dintre amintire și ziua de azi" mărturisește undeva poetul și aserțiunea devine utilă pentru interpretarea unei părți a liricii sale. Orientarea clasicistă din *Pax magna*, întreținută și de cultivarea simbolurilor mitologice se continuă, parțial, și în celelalte volume, asociată unei amplitudini a viziunii. Preluând mitul lui Icar, în *Arhitectura visului*, remarcabilă rămâne forța vizionară de a imagina ordonarea spre cosmos din o lume a haosului. În cosmoidul poetic, prin prelucrarea mitului, zboară și se desfac lumi; într-o proiecție uriașă se simte "ritmul hematiilor solare" și vibrarea "genunilor". Textul lui Eugen Dorcescu stă la confluența faptului de cultură cu explozia metaforică a inspirației momentane. Poemele sunt eflorescențe metaforice, pornind de la elemente cândva înregistrate de memorie peste care s-au sedimentat alți constituenți, totul degajându-se în unitatea poeziei. Poate de aici siguranța și împlinirea oricărui elan, asemeni statuii tăiate abrupt în marmură, în linii sigure, fără ezitări ale actului de elaborare. În viziunea lui Eugen Dorcescu, motive poetice dominante devin, cu timpul, *iubirea și marea*. Un întreg ciclu se numește *Pontica*. În *Desen în galben* interferează cele două teme, după cum *Culegătorul de alge* trimite continuu spre același topos. Fixarea în spațiul marin reface legătura cu începutul, liantul cu coordonatele arhetipului. Peisajul liric simplu, format din elemente pure și cunoscute, generează sugestii

de adâncime, reînvie tiparele esențiale.

Cronică încheie o etapă trudnică și rodnică din creația lui Eugen Dorcescu și marchează o schimbare de atitudine. Pe o foaie interioară de titlu a volumului se putea citi cuvântul *abaddon*, fără vreo explicație. Preluat din textul biblic, el inducea, prin sens, o nouă poziție față de realul stimulator, o altă perspectivă de cuprindere lirică. Starea poetică de aici continuă și se acutizează în volumul intitulat chiar *Abaddon*. Se accentuează perspectiva neagră asupra realului. Un spirit al răului plutește peste lume, un peisaj terifiant, dominat de animalic, încercuiește omul, sufocând ori atenuând condiția umană. [...]

Cultura vastă și talentul poetic i-au permis lui Eugen Dorcescu să dea o admirabilă versificare a psalmilor. O punere în paralel a anterioarelor versificări ale psalmilor (puține, câte sunt) ar evidenția rigorigile limbii române literare moderne. Și ar dovedi valoarea versificării realizate de Eugen Dorcescu, care respectă spiritul textului sacru, odată cu actualizarea limbajului. După *Psalmi*, *Ecclesiastul în versuri* este al doilea text esențial din *Biblie* versificat. Așa cum l-a versificat Eugen Dorcescu, *Ecclesiastul* este un amplu poem, de peste o mie de stihuri endecasilabice. *Pildele în versuri* este un volum care întregeste demersul cultural al poetului. [...]

Imaginea esențială din volumul *Elegii*, insistentă, recurentă și polivalentă este aceea a bătrânului, înțeleptul ascet care meditează la marea problemă a trecerii. Poezie filosofică, *Elegiile* surprind meditația bătrânului ajuns la vârsta înțelepciunii, despre viață și moarte, despre spiritualizarea existenței, despre ieșirea din trup, despre trecere și veșnicie, despre sacru și profan. Prima și ultima elegie închid această meditație ca într-un cadru; cea dintâi motivând reținerea "în trup", ultima clamând vanitatea și zădărniciia existenței. Viziune metafizică și introspecție existențială se unesc într-o poezie de savoare și esențializare lexicală. Nimic contrafăcut în expresia poetică prin care se redă dramatica zbatere între teluric și celest, între spirit și materie. Cuvântul se goleşte de balastul material, urcă spre starea imponderabilă a spiritualului. Eugen Dorcescu esențializează o stare, aceea a treptatei spiritualizări. Chiar dacă privirea se oprește pentru a înregistra și unele manifestări ale decăderii, lumești, maladive, orgiastice, gândul urcă spre divin. Elegiile lui Eugen Dorcescu surprind, în structurile unei poezii de aleasă valoare, această dramă existențială, consumată între sărbătoare și mizerie, plăcere și asceză, paradis și infern.

Imaginea de amplă simfonie contrapunctică, în care meditația urcă de la individ la sferele astrale, în care relația trece de la circumstanță la eternitate, în care dualitatea tată/Tatăl balansează într-o benefică ambiguitate devine o realitate artistică în *Moartea Tatălui*. [...] Meditație asupra misterului morții, asupra tainei de trecere, *Moartea Tatălui* este un volum în care complexitatea

ideatică și trimiterea la texte fundamentale se face mereu prin simbolistica poetică. Leit-motivul acestui volum rămâne *Tatăl*, iar discursul poetic devine o variațiune pe aceeași temă, un periplu dus însă la altitudinea meditației. Imaginea se purifică de orice contingente și se iluminează într-o mistică meditativă – imaginativă prin care simbolul devine principiu ordonator și susținător al lumii/cosmosului. Sentimentul religios se sublimizează într-o conștiință a trăirii metafizice.

În *L'histoire d'une névrose* discursul narativ are suport pe cotidian și dă o grilă de lectură. Numai că Eugen Dorcescu vine nu doar cu o experiență a verismului cotidian, ci și cu o bogată experiență culturală. Citatele date în limba franceză din scriitori celebri sunt o oglindă a constatărilor sau meditațiilor naratorului, un fel de feedback asupra propriilor trăiri, reflectate sau regăsite în reflecțiile altora despre existența umană, care traversează o asemenea experiență sau se compune din astfel de momente ale cotidianului. Proza din volum este mult mai complexă decât pare la o sumară lectură. Este o proză de notație cotidiană, de inflexiuni autobiografice, de meditație existențială, de viziune istorică, dar, așa zice chiar mai mult, de perspectivă ontologică a ființei în destinul acesteia integrat și influențat de cursul istoriei.

* * *

Deși înainte ne întâlneam mai des în drumurile noastre citadine, de un timp îl întâlnesc mai mult pe Eugen

Dorcescu prin textele sale publicate sau prin cărțile primite; mai mult decât pe stradă sau în alte circumstanțe ale spațiului nostru citadin, deși locuim destul de aproape - eu pe o stâncă el pe o pagină de *Rebreanu*; suntem într-un spațiu apropiat care-i cuprinde și pe Ion Arieșanu (locuind tot pe o stâncă), pe Viorel Marineasa (agățat de o creangă de vișin), pe Daniel Vighi (în perimetrul *legendarei Cozia*), sau pe P. E. Banciu (dintr-o altă pagină de *Rebreanu*), spre exemplu.

Continuare în pagina 31

Institutul Polonez din București

împreună cu revistele

Observator cultural, Orizont și Contrafort

vă invită să participați la
cea de-a VI-a ediție a concursului

*Eseu despre cultura și istoria
poloneză a secolului XX*

Premiul I: un sejur de trei/patru săptămâni în Polonia, la
un curs de limbă și civilizație polonă
(transport cu avionul)

Premiul II: 200 USD (echivalentul în RON)

Premiul III: 100 USD (echivalentul în RON)

Eseul declarat câștigător va fi publicat într-una dintre
revistele culturale românești de largă audiență, precum și
pe pagina web a Institutului Polonez.

Data limită de trimitere a textelor: **30 aprilie 2007.**

Institutul Polonez

str. Alexandru Constantinescu nr. 46-48, ap. 1,

sector 1, 011474 București

tel.: 0040 21 224 45 56

fax: 0040 21 224 56 93

e-mail: institutul.polonez@culturapoloneza.ro

www.culturapoloneza.ro

"LĂPTĂRIA" LUI CRISTEA-ENACHE

TUDOR CRETU

Începutul poate părea facil: Daniel Cristea-Enache reprezintă, la nivelul noii generații de critici, latura conservatoare. Îl văd alergând în continuarea lui Eugen Simion, mai ales a lui Eugen Simion. Prin opțiune și stil. El cultivă o ținută pedantă a cronicii, efectul invers, fiind, uneori, cel de didacticism. Stilul, bine însușit, al scriiturii de manual, nu se prea potrivește paginii de revistă, ai cărei lectori sunt, aproape în exclusivitate, inițiați și provin, prin urmare, din extrema cealaltă a spectrului de destinatari. Este vorba: 1. de o "însoțire" excesivă a cititorului; 2. de un nivel nerevelator, pentru un alt specialist, al percutanței analitice.

Daniel Cristea-Enache rămâne un impresionist. Dar aceasta e o chestiune de opțiune, nu de putință. Iar, la nivelul pe care și-l propune și asumă, lucrează cu o pricepere și o perseverență admirabile. Printre clișeele lui se numără construcțiile cu *în fine*, la început de frază. Dincolo de automatism, există, evident, o anumită psihologie a sintagmei. Ea denotă, ca să folosesc eu însumi un termen școlăresc, o anumită tihnă concludivă, plăcerea savurată a unei argumentații considerate suficiente și căreia i se mai aduce, prin fraza începută cu *în fine*, un spor real, deși chestiunea era aproape tranșată. Mai mult, *în fine* exprimă și o anumită plăcere narcisistă a derulării, a paradei de idei, argumente, aspecte. E o trăsătură, aceasta, pe cale de a deveni simplu automatism, de a-și pierde tâlcul personal.

O altă constantă ar fi octava solemnă a persoanei I plural. Îmi aduc aminte cum Eugen Simion glosează, în *Scriitori români de azi*, despre poezia lui Foarță. Printre altele, această propoziție mi-a rămas, peste ani, în minte: "sensibilitatea noastră este provocată". Se referea la un poem din *7 privilegiști levantine (Areal)*. Tonalitatea îi este, întrucâtva, "dragă" și lui Daniel Cristea-Enache: un tact asumat, o pedanterie gentilă, ușor vetustă chiar. Mă refer, pur și simplu, la aerul unor sintagme gen "sensibilitatea noastră". Rezervele lui Simion față de poezia lui Foarță sunt cunoscute. Așa cum sunt și cele ale lui Cristea-Enache. Și aici există o filiație. E vorba de același pariu strategic pe lucrurile "grele", nu pe jocurile stilistilor.

Criticul își asumă în mod programatic încercarea de a face din cronică "o formă flexibilă de istorie literară". Dar cum se întâmplă lucrul ăsta? În primul rând, prin scenariu. Își începe textul printr-un demers introductiv, uneori exagerat de amplu, care încearcă să constituie, el însuși, una dintre părțile "scoase" și/sau care scot cronica din categoria efemerului. Încercarea se petrece pe mai multe căi: prin glosarea asupra tipului de carte analizată, prin referirea la diverse citate care devin, ca să folosim un concept cam nelalocul lui aici, adevărați *generatori textuali* etc. Cu alte cuvinte, se încearcă depășirea expresă a statutului de simplă reacție/de reacție punctuală la o carte cel mai adesea recentă.

Simptomatică este utilizarea conceptului de *lirică* și a unor construcții conexe, ca *erou liric*. "Inconfundabilă" este sonoritatea lor academică/"academicoasă". Fixarea mărcilor discursive la un nivel "cu morgă" spune mai multe despre aspirații și opțiuni decât despre performanța forajului critic. Există un anumit convenționalism al limbajului. Nu e, iarăși, vorba nici de bine,

nici de rău, ci de caracteristici.

Recurrente sunt și construcțiile întemeiate pe conceptele de *câmp* sau *linie*. E vorba, desigur, de *câmpul literar, socio-cultural* etc. Capătă, astfel, contur, spre a ne menține în sfera "pozitivistă" a termenilor citați, *geometria stilistică* a viziunii. Plasticitatea lui Daniel Cristea-Enache e, mai degrabă, sobră. Căci există, fără îndoială, și o plasticitate a sobrietății, o estetică a ei.

Un alt concept predilect: cel de *materie* (*materie românească, materie textuală fierbinte* etc). Textul ca materie: o formă implicită de a sublinia acuitatea, concretețea, clocotul literaturii (de fapt, ale vieții). E una dintre modalitățile prin care febrilitatea actualității irumpe în cronici. Pentru (un) critic, textul e *materia* însăși.

Persistența atributului *textual* (*relief textual, supraetajare textuală* etc) mărturisește inclusiv statutul senzual al "frământărilor" și al textului însuși: un fel de aluat, de substanță caldă, proaspătă. În *materialele* lui Cristea-Enache, întâlnim o simptomatică din sfera fluidului, a pastei calde care e, pentru autorul nostru, *materia (textuală)*. Substanța (textul) își păstrează, extrem de pregnant, unul dintre atributele originare, "primordiale" – fluiditatea (*voluptatea, fervoarea curgerii* nu țin doar de sensul figurat, "estetic" al fluidității). Expresivitatea discursului critic reprezintă, totodată, (și) fațeta senzuală a receptării literaturii. Percepția literaturii, lămurește, de fapt, felul în care criticul percepe, până la urmă, viața însăși. Înțelegem, cu alte cuvinte, specificul unei atitudini existențiale, al unei psihologii.

La Daniel Cristea-Enache, atu-urile esențiale sunt de ordin caracerial-temperamental. Dincolo de talent, o asemenea carte e de neconceput în afara unei discipline de inox și a unei capacități uriașe de muncă. Seriozitate – cuvânt generalisim, uzat, dar rareori mai bine ilustrat în literatura tânără.

Acest tip de cronică e destul de pretențios. Întinderea textului este și ea semnificativă. Am deschis în librărie cartea la pagina 331. Întâmplător. Și am "dat înapoi" să văd la ce cronică am nimerit. Am tot întors filele până la pagina 325, unde începe *Masca lui Creangă*. Filă după filă de text macru. Ca și când ai răsfoi o colecție de studii. Sub acest aspect s-a reușit, într-adevăr, *trecerea la nivel de carte*. (Analiza cu pricina este printre cele mai lungi, dar impresia de *întindere semnificativă* nu e deloc accidentală. Dimpotrivă).

Una dintre resursele majore de credibilitate este faptul, mult mai evident decât la alți critici, că Daniel Cristea-Enache a citit enorm. Fundația e adâncă și asigură soliditatea edificului, impozanța sa.

Sub alt aspect: la nivelul percepției generației tinere. Daniel Cristea Enache a propus conceptul de *milenaarism*. Sunt dintre cei ce cred că sonoritatea acestuia este cam sectantă. Îl susține și utilizează strategic. Împunerea sa ar fi o victorie însemnată: să fii cel care a propus "denumirea" unei generații. Marius Ianuș este miza principală a lui D. Cristea-Enache. Cred că tot aceasta va fi și remiza. Se știe: un critic nu poate renunța ușor la pariurile lui. Problema care, sper să mă înșel, începe să-l marcheze pe autorul *Secvențelor*...e transformarea lui Ianuș într-o cauză personală. La care nu mai

e dispus să renunțe. În sfârșit... Va fi, poate, un caz interesant de relație critic-autor preferat sau parior-miză. Bănuiesc că, o dată ce se aprofundează convingerea că un anumit autor e cel mai bun, ea se poate și "seculariza", osifica, pietrifica.

Ca obiect, cartea e simplută: text strâns, aproape înghesuit, hârtie care, în condiții de luminozitate mai puternică, aproape că permite lectura, în oglindă, a rândurilor de pe verso, copertă cu "design" precar. Dar, ca orice obiect, are o senzualitate aparte: tocmai pentru că dă impresia de *mult* – o abundență textuală/materială tumultoasă, sublimând astfel, deși nu în cel mai abil mod, consistența intelectuală.

UN PREMIU PENTRU POEZIE

ROBERT ȘERBAN

Teatrul "Odeon" din București a găzduit luni, 5 martie, festivitatea de decernare a Premiilor pentru literatură acordate de revista "Observator cultural", pentru anul 2006. Juriul, format din Mircea Martin (președinte), Carmen Mușat (redactor-șef "Observator cultural"), Virgil Podoabă, Caius Dobrescu și Paul Cernat, a decis: cea mai bună carte la secțiunea critică/ eseu/ teorie literară – *Interpretare și raționalitate*, de Paul Cornea (editura Polirom), cea mai bună carte de poezie – *Cinema la mine-acasă*, de Robert Șerban (editura Cartea Românească), cea mai bună carte de proză – *Christina Domestica și Vânătorii de suflete*, de Petru Cimpoeșu (editura Humanitas). Premiul "Gheorghe Crăciun" pentru "Opera Omnia" i-a fost decernat lui Mircea Horia Simionescu. S-au mai acordat premiul redactorilor revistei "Obervator cultural" – romanului *Derapaj*, de Ion Manolescu (editura Polirom) și premiul cititorilor – volumului *Dilecta*, de Octavian Soviany (editura Cartea Românească).

CONCURSUL DE PROZĂ SCURTĂ

"FLORIN BĂNESCU"

Revista "Orizont" anunță *Concursul de proză scurtă "Florin Bănescu"*, destinat tinerilor de până în 25 de ani, debutanți sau nu.

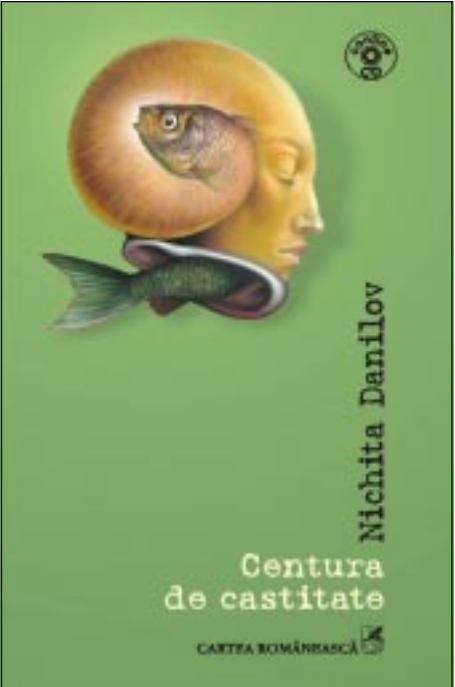
Textele de până în 10.000 de semne vor fi trimise pe adresa redacției (Timișoara, P-ța Sf. Gheorghe nr. 3) până în data de 1 iunie a.c.

Un juriu alcătuit din specialiști va acorda următoarele premii:

Premiul I	-----350 EURO
Premiul II.....	200 EURO
Premiul III.....	150 EURO

NOU

la CARTEA ROMÂNEASCĂ

FREAMĂTUL RETELEI VIBRATILE

ALEXANDRU BUDAC

Scriitopia sau Ficționalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic, cartea Mihaelei Ursa – comparatist la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca, teoretician literar cu un CV impresionant și, nu în ultimul rând, cercetător înzestrat cu sensibilitate și rafinament interpretativ – este un dens text ezoteric care se înscrie într-o paradigmă a interdisciplinarității radicale – critică literară, științe exacte, imagologie, filozofie, ideologii se întrepătrund cu ușurință în argumentare – și a metisajului ideatic presupus de prelucrarea unor concepte tari din gândirea europeană cu instrumentarul relativizant specific manierelor americane de problematizare. Când spun "ezoteric" am în vedere opusul a ceea ce Thomas Kuhn înțelegea prin ezoterismul comunității științifice, referindu-se la caracterul ei închis, adică la imposibilitatea dialogului între comunitate și cei din afară.

Am în vedere un text, unic în felul său, care forțează inspirat niște teorii literare devenite deja clasice, transformându-se astfel nu doar într-un sinopsis baroc al acestora, ci și într-o căutare – o veritabilă *Quest* - a propriului sine auctorial. "La originea volumului se află o cercetare academică, dar se încheagă aici și un manifest subiectiv, privind exercițiul critic ca pe un exercițiu de memorie. Memoria nu funcționează doar pentru redarea unui trecut individual, personal, și nici numai pentru a da seamă despre trecutul obiectelor, al oamenilor, al străzilor sau al închisorilor, ci și pentru a povesti despre trecutul bibliotecilor. Nu mă voi lăsa aici pradă fascinației unei memorii a bibliotecilor concrete, ci voi căuta memoria bibliotecilor interioare. Alcătuind aceste biblioteci interioare, memoria mea operează, egală în capriciu și hotărâre, selecții de citate, decupaje de sensuri, colaje de figuri din care se nasc, la fel de capricioase, atât înțelegerea cărților pe care le citesc, cât și confortul continuității dintre cea care sunt azi, în urma lecturii, și cea care eram ieri, înainte s-o fi înfăptuit." [pp.11-12]

Actul critic nu este posibil fără imaginație; modelul cosmologic a fost întotdeauna constructul mental fundamental responsabil de conținuturile conștiinței umane, fie ea teoretică sau non-teoretică; trăsătura stridentă a discursului postmodern este propensiunea lui către abordarea ficționalistă a realității. Pornind de la aceste trei teze - pe care nu le trădează nici măcar o dată până la finalul lucrării, Mihaela Ursa se plasează într-o zonă a "conceptelor fluide", cum ar spune Douglas Hofstadter, adică pe un teritoriu permisiv față de paradigmele imaginației, unde nici o asociere nu este forțată atâta vreme cât dă naștere la metafore puterice, nici o antologie nu este lipsită de sens

dacă are un viu potențial explicativ. Autoarea nu pierde ocaziile de a exploata din plin această libertate și de a se descrie pe sine, în postura de critic literar, în termeni împrumutați parcă din proza fantastică.

"O nouă lume, imaginată ca pânză vibratilă de relații, ca sistem ecologic care se reface și se întreține de la sine, poate fi responsabilă pentru precipitarea, în imaginarul teoretic al criticii literare de astăzi a unui text în care autorul a revenit, un text de tipul aceleiași pânze vibratorii, un sistem în care orice mișcare a autorului viu îi este semnalată criticului nu pentru a anunța o agonie pe care aş numi-o "auctofagă", ci pentru a creea cadrul necesar unui *acordaj* necesar: acela între ritmul vibrației comune și pașii autorului și criticului deopotrivă, un acordaj care presupune intenție, percepție și conștiință a participării." [pp. 82-83]

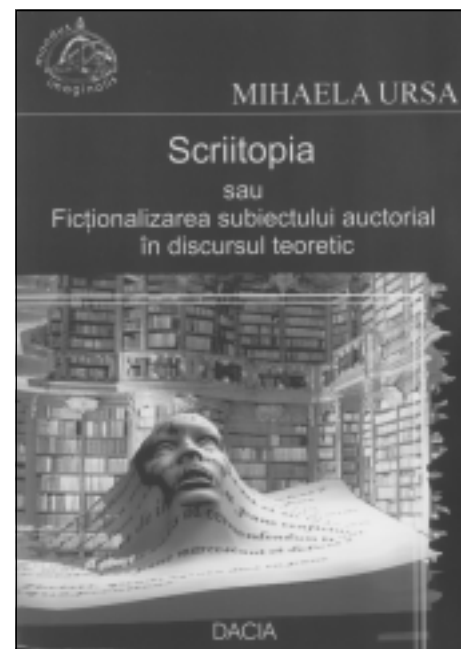
Volumul, foarte spectaculos în trimiteri bibliografice, impresionează prin miza deosebit de ambițioasă – sinteză și totodată depășire a perspectivelor deconstructiviste, structuraliste și poststructuraliste prin apelul la metamorfozele acestor perspective pe teritoriul nord-american (nu spunea Jean Baudrillard că în America teoria redevine ficțiune eliberându-se de gravitatea și greutatea filozofiei europene?) – dar și printr-un soi de frivolitate interpretativă, deloc specifică spațiului academic românesc, care conferă o constantă prospețime celor aproape 400 de pagini și plasează *Scriitopia* în anvergura demersurilor de acest tip. Spiritul ludic, încrederea gnostică în puterea imaginației și grija de a urma permanent frontiere estompate, *fuzzy* – de pildă, preferința autoarei pentru modelele științifice holiste nu e doar un capriciu, ci garanția libertății de a broda o întreagă teorie pe metafora *vibrotextului* – o apropiere, în opinia mea, pe Mihaela Ursa de N. Katherine Hayles.

Era necesară aducerea în discuție, dintr-o perspectivă deopotrivă distantă și implicată, a "morții autorului", această metaforă galică tardivă, după cum o numea ironic Harold Bloom, vehiculată deja de câteva decenii. Mihaela Ursa, deși fascinată de puterea de seducție a formulei consacrate prin Roland Barthes și Michel Foucault, îi recunoaște gradul de uzură și nu o adoptă, la rândul ei, abandonând-o în favoarea readucerii la viață a autorului prin conștiința criticului și a unui nesfârșit joc de-a autoritatea, care subminează multe din pretențiile poststructuralismului.

Relația autor-text-critic este urmărită din Antichitate până în Postmodernitate fiind însoțită de un consistent arsenal critic și de numeroase metafore optice. De la orbirea homerică la orbirea interpretativă despre care a scris Paul de Man, de la ipotezele paraoptice carteziane

și "luminile rațiunii" la antiantropologismul lui Michel Foucault întemeiat pe *invizibilitatea* subiectului-autor și până la felul în care percepția noastră asupra literaturii se modifică în actuala era hypervizuală, *Scriitopia* își poartă cititorul într-un periplu menit a-l surprinde prin dezvăluirea unui cosmos născut din întâlnirea textului scris cu ochiul care-l parcurge.

Mihaela Ursa aduce o tonalitate nouă – o "vibrație nouă" ar fi poate mai corect – în critica și teoria literară românească prin faptul că explorează zone ale criticii și teoriei literare americane de mare anvergură și impact – *New Criticism*, Școala de la Yale, *New Historicism*, *Speech-act Theory* - și,

mai ales, prin orchestrarea impecabilă a acestui tur de forță interdisciplinar. Nu pot decât să-mi exprim admirația necondiționată și să exclam plin de speranță împreună cu Ralph Waldo Emerson: "the metamorphosis once seen, we divine that it does not stop".

ATELIERUL DE PROZĂ LITERE MICI CU PENIȚA LA CINGATOARE

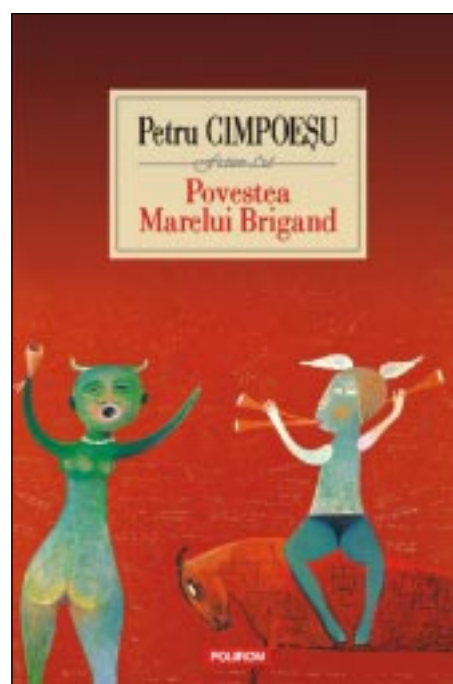
La începutul lui februarie niște puști curajoși s-au aventurat în magnifica și cumplită odisee a tripletei *gândire-simțire-exprimare*. De atunci ei fac parte din atelierul de proză *Litere mici*, în organizarea Asociației culturale *Ariergarda* din Timișoara, coordonată de Daniel Vighi și Viorel Marineasa.

Subsemnatul are plăcerea concretă de a juca rolul vectorial în fluctuațiile literare ale celor 15 căutători de aur la întâlnirile de luni seara în librăria-ceainărie "Cărturești" de pe strada Mercy.

Workshopul e centrat pe discutarea și scrierea prozei, acest gen de exprimare fiind oarecum surprinzător pentru tinerii a căror vârstă sufletească mai degrabă ar da cu poezia-n populație. Se lucrează și premeditat tematic, dar și spontan, discuțiile aplecându-se asupra unei idei-axă: scrierea prozei este o meserie și necesită profesionalism. Se încearcă, într-o manieră aplicată, evitarea diletantismului și conștientizarea a ceea ce *nu trebuie făcut* în proză.

Intenția născută pe parcurs se profilează în crearea unui nou brand publicistic sub forma *prozei de liceu* scrisă de tineri care, prin creația lor, își depășesc vârsta. Finalizarea acestei creșteri literare va fi cuprinsă, cu sprijinul OSUT, între două coperte, semn al debutului noii generații care se ocupă de viața scrisului. (**Borco Ilin**)

NOU la POLIROM

A SAVURA NIMICUL

CRISTINA CHEVEREȘAN

Nu toate cărțile lui Andrei Pleșu surprind de la bun început vorbind despre ceva atât de diafan și aparent inexplicabil precum îngerii. E mai mult decât firesc, având în vedere că, în general, momentele și experiențele imediatului îți prilejuiesc arareori meditații celeste. Te lovești mai degrabă de subiecte și realități à la ‚obsценitate publică' sau ‚comédii la porțile Orientului'. Cea mai râvnită carte a Târgului Gaudeamus 2006, *Despre bucurie în est și vest*, se plasează prin chiar titlul ales în sfera unui sentiment ce se va dovedi - în cursul demonstrației - dependent de spațiu și implicațiile sale cultural-umane. Bucuria ca loc comun al cotidianului se transformă în areal privilegiat prin focurile de artificii retorice proprii lui Andrei Pleșu.

Nu doar spre ea se îndreaptă însă atenția autorului și, implicit, a cititorului. Se mai discută despre elite, despre criza conceptului de toleranță și despre poziția ingrată a ideologiilor (între ridicol și subversiune). *Discută* este cu siguranță termenul potrivit: volumul nu constă într-o colecție de mini-lucrări academice, cu bibliografie, notițe de subsol și trimiteri detaliate. Ceea ce se poate citi în el este ceea ce publicul german, austriac, elvețian (*„nu întotdeauna omogen și nu întotdeauna bine informat cu privire la realitățile Europei de Est”*) a putut auzi de la conferențiarul român în perioada 2000-2005. De aici oralitatea savuroasă, adresarea directă cu aer de împrietenire și confidență (ce îl face, de altfel, pe orator un răsfățat al dezbaterilor de mare audiență), dar și aspectul de *lecție* atrăgător predată, evident în anumite pasaje.

Cu precădere în primele două texte, Andrei Pleșu răsfoiește micul dicționar explicativ al unor stări de spirit experimentate și al unor concepte vehiculate sub comunism. Beneficiarii acestui efort sunt deopotrivă vesticii (aflați în dificultate de a înțelege anumite manifestări și reacții ale esticilor), dar și cei care, eliberați după 1989 de restricțiile totalitariste, se trezesc excedați de mizele, așteptările și percepțiile specifice mult-visatului Occident. Eseistul face analiza contrastivă a unor realități denumite identic dar interpretate diferit de universurile în chestiune: ‚de la sine înțelesurile' vestice, traducibile în motive de mulțumire pentru cealaltă lume – deformată, învățată a savura nimicul. Astfel, bucuriile *minimale, negative, interzise, comune* reprezintă categorii în care Pleșu adună situații recunosciibile pentru estici dar firesc perplexante pentru cei ce nu le cunosc din experiență, în context.

Scriitorul se arată pasionat de ordine în toate cele patru conferințe, deschizând cu răbdare, pe rând, sertarele memoriei. Procedeu se concretizează în clasificări necesare nu doar reținerii atenției publicului, ci și structurării argumentației. Este, conform așteptărilor, punctul forte al unui personaj cultural obișnuit să își cucerească asistența treptat, din aproape în aproape, prin învăluire. Expunerea tezei se face în egală măsură sistematic și șarmant. Chiar și atunci când din corpul prelegerii lipsește

senzaționalul, compensează stilul elegant și pasiunea față de obiectul de studiu. Discursul lui Andrei Pleșu are ceva dacă nu mobilizator, cum probabil intenționează, cel puțin molipsitor. Nepropunându-și de această dată aprofundarea unor conținuturi filosofice de anvergură, își exercită talentul de a enunța lucruri simple fără a se acoperi de ridicolul truismelor.

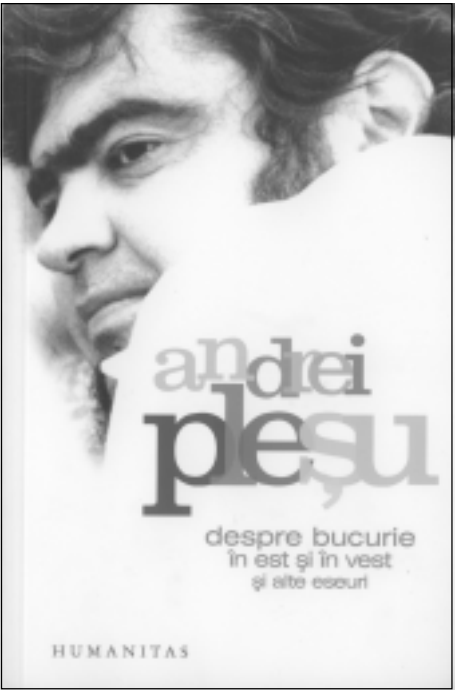
A nu se concluziona că linia eseurilor este una placidă, a adevărilor general valabile, curtând bunăvoința, consensul maselor. Nicidecum. Autorul pledează deschis pentru cultivarea elitelor, a căror resuscitare o socotește crucială pentru adevărata evoluție post-revoluționară. Ceea ce declanșează mecanismul (mai degrabă ‚epic' decât analitic, dacă e să dăm crezare vorbitorului) este șicanarea unui coleg (occidental, desigur) care, în marginea unei discuții despre îngeri, remarcă viziunea elitist-discriminatorie cuprinsă în ierarhiile lui Dionysie. Uluirea autentică produsă românului de o atare observație trage semnalul de alarmă referitor la incompatibilitatea experienței acumulate în ceașism cu realitățile ‚lumii libere'. Rezultă o întreagă pledoarie pe puncte în favoarea elitelor (*„corelativul unei comunități care are intuiția performanței și o admiră”*), susținută de contra-exemplul debusolării dramatice a unei societăți după decenii de anihilare programatică a vârfurilor.

Deși partizan al schimbării, adaptării, ajungerii la unison cu vestul, Pleșu nu se înscrie printre *yes-men*-ii lipsiți de discernământ. Cel mai elocvent exemplu îl oferă eseul care gravitează în jurul toleranței fără a o proslăvi, cum ar fi ‚politic corect'. Eseistul despică în patru firul aurit al acestei teme la modă în discursul globalizării, evidențiindu-i gradat subteme ca indulgența, complicitatea, ipocrizia și, implicit, riscurile. Sarcasmul – variantă a umorului ce nu îl părăsește pe conferențiar – naște versiuni extreme ale discriminării pozitive, ilustrând false (dar nu mai puțin periculoase) dileme: *”S-ar zice că suntem înclinați, în chip perfid, să preferăm inteligența și talentul; dar nu trebuie oare să avem scrupulul de a ne întreba ce vină au totuși proștii și netaentații pentru că sunt așa cum sunt? Nu trebuie să îi preferăm, pentru a corecta neșansa lor nativă?”*

Tot cu surăs (amar) debutează secțiunea dedicată ideologiilor, unde acestora li se studiază patologia, inevitabilul cerc vicios în care se înscriu. Dincolo de exemplificările și demonstrațiile presărate cu anecdote culturale la care excelează, Pleșu nu ratează etapa prescriptivă, sugerând soluții practice de evitare a intruziunii ideologice în viața individului. De notat constanța unui autor ce propune lucruri verificate și aplicate în prealabil: *”O primă formă de apărare împotriva invaziei ideologice este gândirea autonomă, gândirea pe cont propriu. Orice idee venită din afară, orice produs gata-făcut, orice modă lansată ciclic pe scena publică trebuie cântărite cu o sănătoasă suspiciune [...] Un al doilea exercițiu de protecție este efortul de a gândi lucrurile până la capăt,*

dincolo de evidența de primă instanță”.

Cea mai recentă carte a lui Andrei Pleșu urmează rețeta succesului. Se citește ușor fără a fi ușoară, tratează teme comune fără a deveni comună. Scriitorul își angajează conaționalul prin complicitatea experienței împărtășite, evită a-l bulversa cu diatribe savante, servindu-i însă pe tavă de argint o sumă de adevăruri menite a-l pune pe gânduri. În plus, meniul aparte este asezonat cu rafinament și ornamentat ca pentru o prezentare de gală, cu modele origami din hârtie caligrafiată. În stil spumos, bonom, insinuant, simultan grav și ludic, fără a formula pretenții de operă filosofică, *Despre bucurie în est și în vest* pune sub semnul întrebării datele cotidianului, intrigându-și, instigându-și, invitându-și degustătorul. La reflecție. Și binedispunere.

ANDREI PLEȘU
Despre bucurie în est și vest și alte eseuri
Humanitas: București, 2006 (138 p.)

CARTEA SĂPTĂMÂNII LA CARTUREȘTI

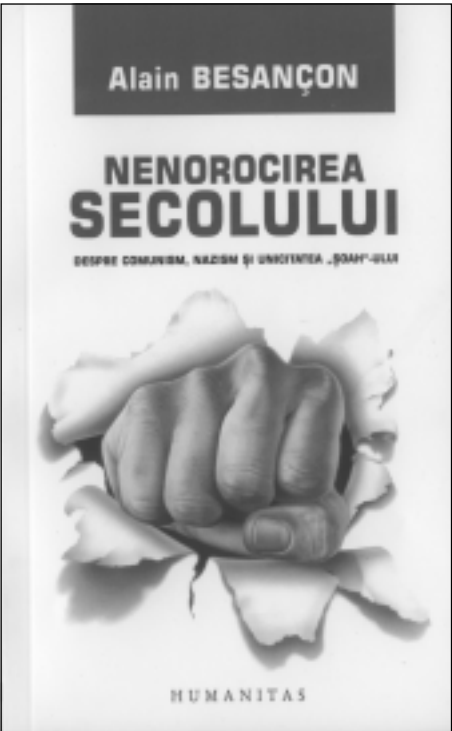
Dincolo de selecțiile editurilor, ale revistelor culturale, dincolo de recomandările liderilor de opinie, Librăria Cărturești din strada Mercy vrea să demonstreze că la fel de valoroase pot fi și recomandările librarilor în alegerea unei cărți bune. Sau, de ce nu, a unui film, a unei muzici ce merită atenția. De aceea, prin librării săi, Cărtureștii din Mercy inițiază campania "Cartea săptămânii", cu modificări de titlu în cazul propunerilor multi-media. E un program ce nu se dorește a fi decât o alternativă la recomandările clasice, un fel de top one de Cărturești, care nu ține cont de targeturile editurilor, de noutatea apariției sau de senzaționalul comentariului criticilor.

Seria recomandărilor de-o săptămână e deschisă de Luigi Popescu, absolvent de Filosofie, unul dintre librării Cărturești din strada Mercy. Iată ce notează acesta despre volumul "Taci, te rog!", ales cap de pluton livresc: "«Taci, te rog!» este o suită de mici scurtcircuite existențiale care obligă personajele la a se autodescoperi în mod dureros. Carver (autorul cărții – n.n.) reciclează aici banalul scenelor neutre de viață, precum un pictor însuflețește obiectul altfel inert și ignorat. Povestirile sale sunt traversate de un suflu aproape mistic care le face să fie mai mult decât simple exerciții de stil".

Toate recomandările dintr-o lună vor fi adunate pe un raft, ce se vrea un alt fel de ghid pe o hartă a cărților, încă nu pe de-a-ntregul definită.

COSMIN LUNGU
director al Librăriilor Cărturești din Timișoara

NOU la HUMANITAS

conferințele microsoft

DESPRE INIMĂ

ANDREI PLEȘU

TIMISOARA,
UNIVERSITATEA DE
VEST, AULA MAGNA
8 DECEMBRIE 2006

Mircea Mihăieș: Îmi face o deosebită plăcere că ne aflăm printre dvs. într-o zi care deja se prezintă ca un eveniment cultural. Suntem la a douăzecea conferință din seria *Microsoft*, pe care o echipă unită, care a reușit să nu se certe niciodată în cei trei ani de existență, o organizează în diverse orașe ale țării. În harta simbolică de conferențieri au intrat și Gabriel Liiceanu, Horia Roman Patapievici, domnul Pleșu venind deja aici de două ori, deși îl aducem din ce în ce mai greu. Sperăm să mai avem încă mult timp energia de a ne muta dintr-o parte în alta a unui spațiu de *Comunitate și diversitate*, siglă sub care ne-am imaginat că trebuie să stea aceste conferințe. Din respect și regret pentru cei care stau în picioare – iată că încă se mai poate întâmpla așa ceva la o manifestație de cultură – am să mă rezum la a saluta prezența Paulei Apreutesei de la *Microsoft*, cea a organizatorilor Adriana Babeți și Marius Lazurca, precum și a managerului general *Microsoft* pentru Europa de Sud-est, Silviu Hotăran, pe care îl voi ruga să ne spună câteva cuvinte, după care dl. Andrei Pleșu își va susține conferința *Despre inimă*.

Silviu Hotăran: Mă impresionează în mod deosebit încărcătura emoțională pe care simt că o are această întâlnire și disponibilitatea dvs. de a umple spații diverse pentru a participa la asemenea evenimente. Este un extraordinar exemplu de acea atitudine pozitivă de care societatea noastră are atâta nevoie. Voi vorbi astăzi puțin despre semnificația celor zece ani de prezență a *Microsoftului* în România, precum și despre speranțele și aspirațiile noastre în acest moment. Am fost întrebat de multe ori care consider că a fost cel mai mare succes al *Microsoft*-ului în acești zece ani. Nu am putut da un răspuns concret pentru că există diverse perspective asupra succesului. Una ar fi, desigur, cifra de afaceri, iar din acest punct de vedere *Microsoft* este una dintre companiile cu cea mai rapidă creștere din România ultimilor zece ani.

O altă perspectivă este cea a echipei: am început cu patru oameni, astăzi suntem mai mult de o sută. Pregătim un centru de suport tehnic de înaltă calificare anunțat acum câteva luni, pe care îl vom deschide oficial în ianuarie. Sper ca în câțiva ani să avem aproape o mie de angajați la *Microsoft România*, pe lângă cele câteva sute care formează astăzi comunitatea românească de la *Microsoft*, Redmont, despre care Bill Gates și Steve Ballmer spuneau că dacă am raporta numărul românilor de la *Microsoft* la populația României, atunci comunitatea românilor de la *Microsoft* este a doua ca dimensiune după americani. E măgulitor dar dincolo de asta cred că e o măsură incontestabilă a potențialului de a crește în viitor.

Aș vorbi și despre calitate, nu numai despre număr, pentru că oamenii de la *Microsoft* s-au afirmat. Echipa de manageri de la *Microsoft România* era considerată acum câțiva ani drept cea mai matură din toată Europa de est. Vorbesc despre trecut din punct de vedere al tranziției: de fiecare dată când ajungi să celebrezi un succes trebuie să realizezi că ai plantat semințele viitoarei provocări. Acei oameni au astăzi cariere internaționale, acest lucru fiind poate o altă unitate de măsură la succesului.

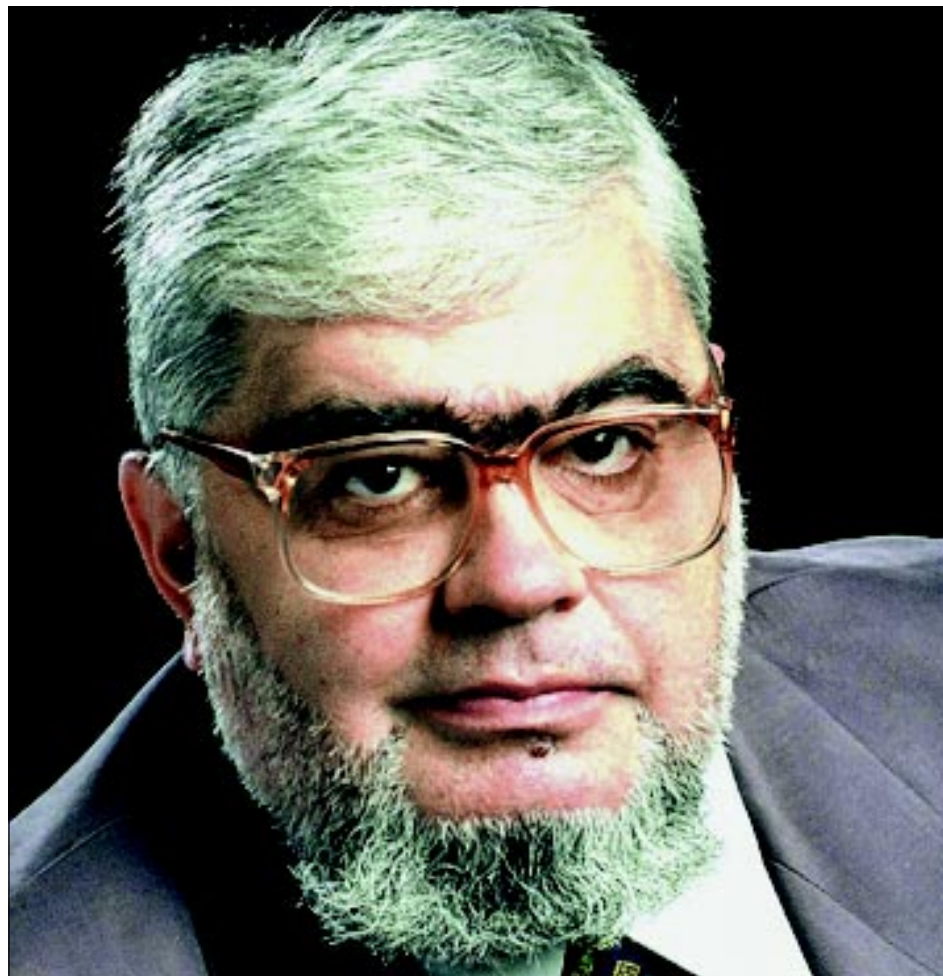
Creativitatea reprezintă o altă posibilă perspectivă asupra succesului nostru în ultimii zece ani. Ne-am plasat de multe ori în avangarda a ceea ce se dezbate la *Microsoft*. O dovadă o constituie și acest set de conferințe. Aniversăm zece ani de existență a *Microsoft România* și trei de *Conferințe Microsoft*. Nu e un lucru uzual, acești trei ani au constituit o experiență extraordinară; personal, mă simt îmbogățit.

Ne batem adesea cu pumnul în piept că facem parte dintr-o avangardă care schimbă lumi, iar tehnologia informației, în mod special *software*-ul, permite realizarea întregului potențial al ființei umane. Acesta este adevărul. Nu ne putem însă gândi numai la *software*, trebuie să ne gândim și la implicațiile schimbării lumii și realizării unui potențial extrem de divers de la caz la caz. Trebuie să ne gândim la responsabilitățile pe care le avem atunci când pretindem cu orgoliu că schimbăm lumea. Ne putem asuma singuri această responsabilitate? În mod evident, nu. Putem încerca să partajăm această responsabilitate cu alții. Nimeni nu are întotdeauna toate răspunsurile, uneori nici nu avem la dispoziție întrebările necesare. Din acest punct de vedere cred că ar trebui percepute conferințele noastre: ca încercare de a împărți cu dvs diverse întrebări, creând un cadru potrivit pentru găsirea răspunsurilor.

Eu și colegii mei de la *Microsoft*, ne dorim să depășim rutina de a ne cantona în dimensiunea tehnologică a schimbării și să încercăm să înțelegem și ce se întâmplă în alte dimensiuni – socială, culturală, politică, morală, etică ș.a.m.d. Probabil una dintre perspectivele cele mai importante de evaluare a succesului nostru este industria de *software*. *Microsoft* se diferențiază esențial de alți actori din sfera tehnologiei informației printr-un factor: modelul de acțiune se bazează exclusiv pe parteneriate, succesul nostru este legat de cel al partenerilor noștri. Pentru ca *Microsoft* să aibă succes în România, de exemplu, trebuie să existe un sistem de parteneriate mare și de calitate. Într-o lume plată, în care dimensiunile se comprimă, nu mai contează unde sunt repartizate creierele, ci faptul că ele există; iar România are creiere. Așa cum petrolul, aurul negru, a reușit să schimbe în trecut soarta unor națiuni, cred că astăzi aurul cenușiu ar putea schimba în bine soarta României.

Dincolo de faptul că lucrăm sau nu pentru *Microsoft* sau alte companii, este momentul să avem cu toții aspirații. În loc să suportăm efectele schimbării provocate de alții, să ne punem problema să devenim noi înșine agenți ai schimbării. Cel puțin la *Microsoft* există percepția că România poate deveni un agent al schimbării. Aș vrea să experimentăm aici, împreună cu dvs, noi modele de a face disponibil *software*-ul, tehnologia informației. Pentru că ne aflăm în acest cadru, mi-aș dori foarte mult să discutăm despre educație. Noi credem în rolul pe care educația îl poate avea în schimbarea destinului acestei țări. Nu se poate însă face educație de dragul educației.

Am vrea - și cred că vom fi în stare - să punem la dispoziția celor care doresc să o facă instrumente prin care să creeze conținut și să schimbe atitudinea care însoțește acest proces, să faciliteze trecerea spre o fază nouă, interesantă, provocatoare, în care nu profesorul, ci studenții, elevii sunt cei care au contribuții importante. Vorbim despre creativitate, inovație: cred că șansa

acestei țări stă și în capacitatea de a crea proprietate intelectuală și, în ultimă instanță, de a se integra într-un model care să creeze oportunități de business viabile. Fără acestea, nu putem conferi sustenabilitate acestui proces. Vă mulțumesc pentru răbdare și îl rog pe dl. Andrei Pleșu să își susțină conferința *Despre inimă*.

Andrei Pleșu: Doamnelor și domnilor, îmi pare sincer rău că unii dintre dvs. sunt condamnați să asculte ceea ce urmează în condiții foarte incomode. Nici mie nu-mi convine această situație pentru că știu că, de la o vreme, tot ce voi spune va fi taxat în funcție de crescândă durere de genunchi și de tălpi a celor care n-au găsit loc. Așa că sunt pregătit pentru orice dezertare.

Despre inimă se vorbește frecvent, e un loc comun al vieții noastre. În retorica simțului comun, ea e cuplată, de regulă, la două teme - cea a morții și cea a amorului. Există, de altfel, o amplă tradiție culturală care asociază cele două teme. Avem, așadar, pe de o parte, inima *clinică*, cea cu care mergem la doctor de la o vârstă încolo, și inima *romantică*, cea care, prin experiențele repetate ale palpului sentimental, ne trimite în cele din urmă tot la doctor, adică devine și ea clinică. Există și una, și cealaltă. Dar dorința mea este să vorbesc și despre alte specii ale inimii, poate mai complicate, despre care se vorbește mai puțin, dar despre care s-a vorbit foarte mult de-a lungul vremii până la un anumit moment.

Pe lângă binomul inimă clinică-inimă romantică, voi menționa, rapid, și o altă asociere practică de simțului comun: binomul *inimă-minte*. Inima ar fi organul cu care ai trăiri, cu care *simți*, cu care *îți pasă* de lume, iar mintea - organul responsabil cu gândirea, organul cu care înțelegi și organizezi lucrurile. Mintea ar fi, deci, polul rece al ființei noastre, iar inima - cel cald. Disjunția este fără îndoială artificială pentru că, în realitate, sentimentele nu sunt în mod necesar nearticulate, stupide, nereflectate, iar gândurile nu sunt necesarmente sterpe de afectivitate. Există o coerență, o logică a sentimentelor, după cum există și un patos al ideilor. Gândirea nu e o chestiune strict intelectuală; pe de altă parte, centrele emotivității sunt pe scoartă, în creier.

Ne vom ține departe, așadar, de asemenea schematism, și vom încerca să trecem dincolo de locurile comune, pentru a vorbi de cel puțin încă două nivele ale înțelegerii inimii: 1. inima ca sediu al intelectului și ca instrument de cunoaștere și 2. inima ca spațiu al lui Dumnezeu, ca loc al rugăciunii.

Să nu vă așteptați să vă spun lucruri riscante și originale. Eu fac strict anamneză, sistematizez o informație care există și pe care poate mulți dintre dvs. o aveți deja. Dificultatea constă în a spune tot ce trebuie spus foarte concentrat, într-un ceas. Nu vreau, totuși, să evacuez locurile comune, înainte de a reflecta puțin asupra lor. Despre inima clinică, pot vorbi cu o competență din ce în ce mai solidă. Cu experiența mea de pacient, aș putea chiar să deschid un mic cabinet de cardiologie. Îmi închipui, de pildă, că știu să tratez un bolnav de hipertensiune. Întâi, dacă arată ca mine, îi spun că trebuie să slăbească! Apoi - să mănânce mai multe vegetale, să își facă analize și, dacă acestea nu lămuresc nimic - ceea ce se întâmplă în 80% din cazuri -, îi spun că suferă de hipertensiune *esențială* (adică inexplicabilă) și îi dau o medicație care cuprinde un hipotensor, un diuretic și un betablocant. Toate acestea trebuie testate: dai omului mai întâi o doză, după două săptămâni îl cerți că nu a slăbit, îi schimbi dozajul până găsești unul convenabil, îi spui să se lase de fumat, să nu facă diabet și să meargă mult pe jos. Nu știu cum nu se plictisesc medicii care au de rezolvat sute de asemenea cazuri pe zi și nu pot ieși din această schemă. Nu e vina lor! E vina inimii clinice, care este un mecanism previzibil, un mușchi, o pompă, un lucru simplu. În jurul acestui mecanism precar apar, când e cazul, o mulțime de "cârje" cu nume fioroase: EKG, *pacemaker* etc. Inima devine ceva de care trebuie să te ocupi: ții regim, iei doctorii, faci *jogging* (lucru inadmisibil după părerea mea! Când am auzit că inventatorul joggingului a murit la 62 de ani făcând jogging, am luat asta ca pe o victorie personală!). Uneori, când pompa cardiacă se strică, o putem înlocui. E scoasă cu mâna din corp și se pune altceva în loc, sau se fac modificări esențiale în structura ei. Cineva a observat că această operație a fost

conferințele microsoft

anticipată încă din secolul XIV, când Sfânta Catarina da Siena spunea în rugăciune: "Doamne Isuse Hristoase, ia-mi inima din piept și pune în locul ei inima ta!" E primul "transplant" din istoria spiritului european, realizat mai târziu, la propriu, de un domn pe care nu întâmplător îl chema *Christian* Barnard...

În accepțiunea de pompă stricată, inima clinică nu e o temă prea atrăgătoare și, cum spuneam, se asociază nemijlocit cu tema morții. Statisticienii ne spun că astăzi inima este ucigașul nr. 1 al planetei. E un ghinion al medicilor – o spun cu toată compasiunea – că trebuie să vadă mereu omul și organismul în general sub specia degenerescenței. Când se uită în jur medicul nu vede oameni, ci pacienți, defecte fiziologice mai mult sau mai puțin aparente. Ei înregistrează volubilitatea extraordinară a patologicului și nu tăcerea funcțională a sănătății, a organismului care lucrează normal. S-a constatat, pe bună dreptate, că astăzi se vorbește mai curând de *fitness* decât de vitalitate. *Fitness*-ul nu înseamnă vitalitate, ci funcționalitate strictă. Accentul pe mecanic, funcțional și degenerescent are un mare "fondator": William Harvey, medicul englez din secolul al XVII-lea, care a descoperit circulația sângelui și a dedicat cartea în care își detaliază descoperirea regelui Angliei, Charles I. În dedicație spunea: "*inima este prințul împărăției trupești, e ceea ce este regele pentru regatul său*". Există o formulă asemănătoare și în *Zohar*: "*inima e în organism ca un rege în război*". Într-adevăr, inima clinică are, uneori, și datele unui monarh capricios, și pe cele ale unui războinic crud, dacă o gândim ca potențial provocatoare de moarte.

Trecem la inima afectelor, inima sentimentală, al cărei portret e mai puțin sumbru. Există o serie de stări difuze ale sufletului pe care le legăm spontan de inimă. În limba română (și în altele, dar vorbim de cea pe care, de bine de rău, o mai știm) există o mulțime de feluri de a așeza stările cele mai greu de definit în spațiul inimii. Vorbim de "inimă grea" (inima presentimentului tenebros), "inimă rea" (de care se poate muri), "inimă bună", "mare" (mărinimie), "albastră" (cea a *blues*-ului), "îndoită", "nehotărâtă", "rece", "de piatră", "deschisă". Sunt expresii pe care le știm cu toții: "mă doare inima să văd că ...", "îmi tresaltă inima de bucurie", "inima îmi spune că...", "fă cum te lasă inima". De câte ori vrei să spui ceva greu de exprimat, te referi la inimă. În general, în limba română, inima are un regim prietenos. Dacă cineva e "inimos", e de bine. Dacă cineva e "căpos", efectul diferă, capul având un regim mai puțin simpatic în română ("cap pătrat", "cap tare", "cap sec"). Nu există o suită simetrică de virtuți ale capului față de cele ale inimii.

Inima e locul stărilor difuze, greu definibile, locul pasiunilor. "*Exister c'est sentir*", spunea Jean Jacques Rousseau. Cine nu simte e "ne-simțit", nu funcționează ca un om cu adevărat viu. Pe această imagine, s-a consolidat un imens cult al sentimentului, intens mai ales în romantism. Legată de el, mai cu seamă în lumea europeană, e marea derivă a sentimentalismului. Ca sediu al pasiunilor, al sentimentelor, al amorului ("inimioară", "suflețel"), inima cade foarte ușor în banalitatea unei retorici aproape vide de sens. "*I love you*"- "*I love you too*" devine un fel de "Bună ziua! Ce mai faci?"- "*Multumesc, bine*". Începând din secolul XVII, sentimentalismul a fost soluția - inadecvată, cred -, găsită de Europa la anumite excese ale raționalismului. A existat o euforie a rațiunii, din care, la un moment dat, oamenii au simțit nevoia să iasă,

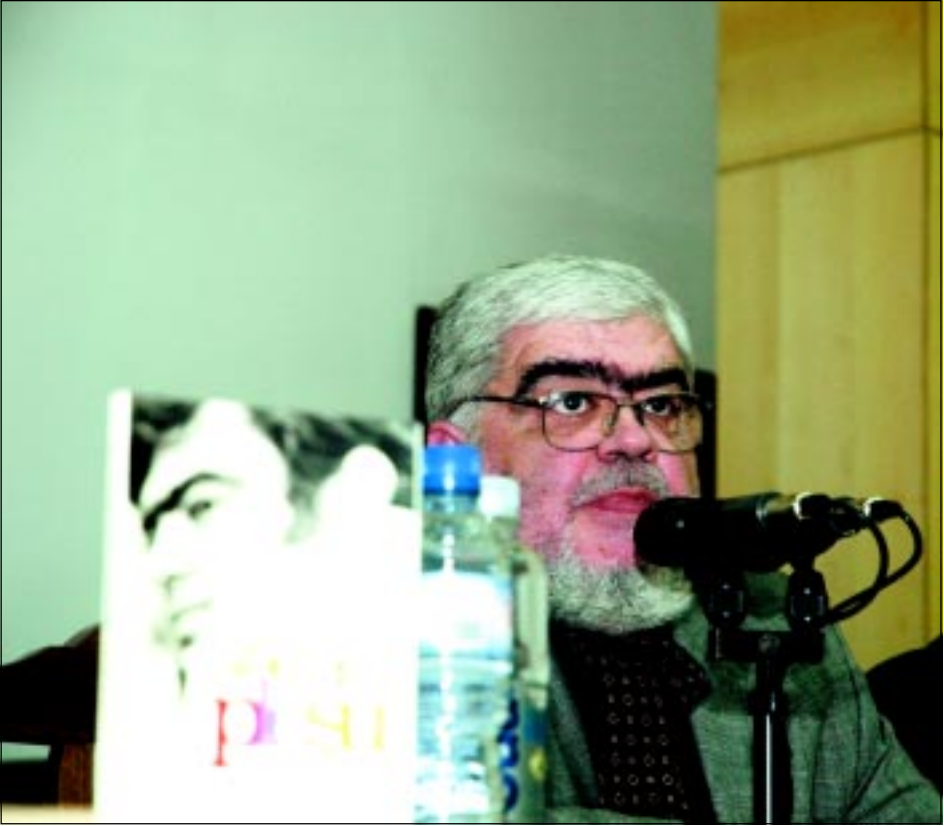
propunând o contrapondere. Pentru că pierduseră o tradiție pe care o vom invoca imediat (a unei intuiții *supra*-raționale, a unei *supra*-lucidități, a unei instanțe intelective aflate *deasupra* rațiunii), au eșuat într-o *sub*-rațiune - sentimentalismul.

În orice caz, ca sediu al pasiunilor, al trăirilor personale, private, inima s-a definit foarte mult timp ca însuși centrul *individualității*. Persoana noastră cea mai intimă o asimilăm cu spațiul inimii: "a vorbi din inimă" înseamnă "a vorbi din răunchii ființei". Inima devine un concentrat al persoanei umane: în sfera inimii suntem noi înșine, *acolo* este identitatea noastră profundă. Această tradiție a identificării între persoană și inimă capătă expresie fermă la Sf. Augustin. *Confesiunile* sunt ale cuiva care vorbește despre el coborând în intimitatea lui ultimă: inima. Textul lui Augustin sună așa: "*Vă vorbesc din inimă (cor meum=inima mea), ubi ego sum quicumque sum (unde sunt ceea ce sunt cu adevărat)*". Inima devine locul *subiectului*, al mărturisirii irepetabile, al *interiorității*. Marele tărâm complicat, nesistemizabil până astăzi, al interiorității, se asimilează de regulă cu inima.

Inima devine, astfel, un simbol al ascunsului, e ca o grotă în centrul ființei noastre, ca un abis în care te poți pierde. În același timp, e tot ce ai mai *propriu*. În locul acela din centrul inimii nu semeni, nu poți fi asimilat cu nimeni altcineva. Această conștiință a unui loc în care ești singur cu tine însuți, inimitabil, unic, este obârșia mării rupturi, tipică pentru istoria spiritului european, între *eu* și *lume*. Pentru că s-a localizat în inimă un spațiu al interiorității absolute, s-a putut dintr-o dată opune acesteia o exterioritate absolută: lumea dinafară. Universul a fost schematizat în acești termeni: *eu (cor-meum)-lumea* (subiectul - de o parte, obiectul - de cealaltă). Dacă inima clinică se asocia cu ideea morții, inima romantică se asociază cu cezura, cu fractura dintre subiect și obiect, dintre eu și lume.

Vreau să trecem, acum, la ceea ce consider că reprezintă esențialul lucrurilor pe care doresc să vi le transmit: inima ca organ de cunoaștere. Dimensiunea cognitivă a inimii e legată azi, preponderent, de tema intuiției (iar judecata intuitivă e socotită un privilegiu al feminității: femeile au intuiții, au inimă, bărbații nu prea...). Eu vreau să vă vorbesc însă despre un lucru mult mai precis. Până prin secolul XVI, *principalul* atribut al inimii era socotit a fi capacitatea de cunoaștere. O cunoaștere distinctă de cea "rațională", dar și de stricta "intuiție". Sunt obligat să galopez prin diverse texte pentru că nu avem timp. În India veche, de pildă, în anatomia interioară a omului, *mentalul*, funcția intelectuală centrală își avea sediul în inimă. Vom cita mai târziu texte din Upanishade care confirmă acest lucru.

În Antichitatea semitică, sediul inteligenței e mereu considerat ca fiind amplasat în inimă. Emoțiile și sentimentele pe care noi le plasăm, de obicei, în inimă erau plasate în mațe, în viscere, în burtă. Iar cunoașterea – în inimă. În Iov există o scenă în care acesta, înconjurat de prieteni care încearcă să îl convingă cu argumente că nu are voie să se plângă de "nedreptățile" lui Dumnezeu, spune: "*Nu mai veniți cu argumente; și eu am inimă!*" Filologii ne lămuresc că, prin aceasta, Iov nu înțelege ceva de genul "*am și eu suflet*", ci "*înțeleg și eu argumentele voastre, sunt și eu inteligent ca și voi, nu trebuie să veniți să îmi spuneți cum să înțeleg*". "Om de inimă" însemna, în contextul literaturii semitice, om inteligent; "om fără inimă" însemna om prost. În *Ecleziast*, când se spune "*mi-am*

dat inima cutărui obiect sau cutărei întrebări" înseamnă că m-am gândit, am reflectat la ceva anume. Inima e deci sediul discernă-mântului, al analizei, al cunoașterii.

În Egiptul vechi întâlnim de asemenea echivalența între "om fără inimă" și om "necuțetat", prost, fără cap. În Grecia antică, *cardia* (inima) și uneori *phren* (pericardul, ceea ce e în jurul inimii) echivalează frecvent cu inteligența și cu spiritul. Chiar când zona afectelor e definită ca *thymos* (ceea ce s-ar traduce prin bătaia de aripă a pieptului, suflul, *pneuma*, sursa oricărei trăiri), acesta se regăsește în diverse locuri cu un sens mai puțin legat de emotivitate. La Homer, de pildă, înseamnă gândire intuitivă, fulgurantă, dar și deliberare, reflexiune, activitate intelectuală prin care se exprimă vocea lui Dumnezeu. Cunoașterea "cardiacă" apare, astfel, în asociere cu absolutul, cu divinitatea. La Empedocle, gândirea stă în sângele care înconjoară inima. Dacă vreți precizări, medicina hipocratică e gata să le dea, localizînd foarte exact partea de inimă cu care gândim: ventricolul stâng! Și istoricii epicureeni erau de acord că gândirea e în ventricolul stâng; cine știe ce știau ei, care nouă ne scapă...

În *Noul Testament* se spune "*fericiți cei cu inima curată, pentru că îl vor vedea pe Dumnezeu*". Cu alte cuvinte, pentru că au șansa și instrumentul necesar pentru a-l *cunoaște* pe Dumnezeu. A propos de văzutul lui Dumnezeu, să amintim că, și la Platon, și la Plotin, și la Grigorie de Nazianz, dar și în literatura arabă sau indiană, se vorbește despre *ochiul inimii*. Este vorba de un ochi care duce direct în "inima" ființei supreme. În Islam există o doctrină complicată a modului de funcționare a acestui ochi. Dar ca să fim exotici și nediscriminatorii, vă citez – după Fr. Schuon - un text din înțelepciunea indienilor Sioux din tribul Ogalala: "*sunt orb și nu văd lucrurile acestei lumi, dar când lumina vine de sus, ea luminează inima și încep să văd, căci ochiul inimii mele vede tot. Inima e sanctuarul în centrul căruia se găsește un mic spațiu în care sălășuiește Marele Spirit. Acesta e ochiul, ochiul Marelui Spirit, prin care el vede tot și noi îl vedem pe el. Când inima nu e curată, Marele Spirit nu poate fi văzut. Omul pur conține universul în buzunarul inimii sale*".

La Părinții Bisericii, analogia *cardia* - *pneuma* – *nous* (intellect) e de asemenea recurentă. Lucrurile au un temei aproape

fiziologic. Inima este mecanismul de reglare a respirației și e legată nemijlocit de respirație. În respirație se exprimă simultan un proces de supraviețuire a corpului, dar și suflul în genere, *pneuma*, duhul. Suflul, suflul, suflarea, duhul, respirația sunt toate legate în centralitatea inimii. Peste secole, tema inimă-rațiune e și tema axială a meditațiilor lui Pascal: avem, pe de o parte, rațiunea – asimilabilă spiritului de geometrie, gândirii discursive, și, pe de alta, inima - spiritul de finețe, gândirea intuitivă. Toate acestea au și o foarte convingătoare expresie simbolică. De pildă analogia dintre inimă și soare. Inima poate fi pusă în aceeași linie simbolică cu soarele pentru că este un fel de soare al corpului, după cum soarele este un fel de inimă a cerului. Or soarele este de regulă un simbol al intelectiunii; iar inima se vede contaminată de această simbolică.

Care este caracteristica luminii solare, respectiv a înțelegerii de tip "cardiac"? Lumina solară este simultan lumină și căldură, iar asta e și o caracteristică a cunoașterii inimii. Ea nu e o cunoaștere boreală, rece, ci una participativă, "înlăcărată", "aprinsă": o cunoaștere caldă și încălzitoare. În unele reliefuri medievale există o anumită reprezentare a inimii din care pornesc și raze drepte, și raze ondulate. Razele ondulate exprimă căldură, iar cele drepte – lumină. Inima, ca și soarele, cuplează deci lumina și căldura. E interesant că, în vreme ce inima e cuplată simbolic cu soarele, creierul, despre care spunem astăzi că e lumina însăși a inteligenței, e cuplat cu luna, care este o lumină reflectată. Verbul a *reflecta* exprimă și astăzi actul gândirii și vizează tocmai faptul că e vorba de a porni de la o materie venită din afară. A reflecta înseamnă a oglindi ceva care e în afara ta. În orice caz, nu este o acțiune *directă* a intelectului, ci una mijlocită, secundă. Vă reamintesc, în treacăt, că zeita inteligenței la greci, Atena, era născută din capul lui Zeus, dar simbolul ei era o bufniță – adică o pasăre nocturnă, lunară.

În mare, putem spune că până în secolul XVI lumea trăia într-o simbolistică răsturnată față de a noastră. Creierul era un loc slab, lunar, secund, în vreme ce inima era o realitate plină, solară, luminos-caldă, direct cognitivă. Acest lucru apare frecvent în scrierile patristice, de la Evagrie Ponticul de pildă, în secolul al IV-lea (care spune că raționamentul e în cap, dar înțelegerea e în inimă), până în secolul XIV, la Grigorie Palama (care vorbește despre inimă ca despre

conferințele microsoft

un organ corporal cu acces la Logos). Voi renunța la o mulțime de lucruri, dar vreau să încercăm, totuși, o definiție a tipului de cunoaștere despre care vorbim. Din cele spuse rezultă că inima este un instrument de cunoaștere și a fost percepută ca atare până târziu, când a fost uzurpată de creier. Cum arată însă cunoașterea inimii? Ce diferență este între această cunoaștere și cea a creierului?

Mai întâi, cunoașterea inimii e o cunoaștere *instantanee*, nu una de tip silogistic. Cum ar spune englezii, e o cunoaștere de tip *"response"*, o *reacție* promptă la obiectul cunoașterii. Altfel spus, avem de a face cu o gândire spontană, fulgurantă, cam în felul judecății de gust. Când vezi un obiect, dacă ai gust, știi din prima ochire dacă e în regulă sau nu. Foarte multă lume nu o știe însă și, din această cauză, interioarele, străzile, clădirile, orașele, bisericile noastre arată, și pe dinăuntru și pe dinafară, foarte prost. Cei care le pun pe picioare nu au rapiditatea reacției gustului: adică acea reflecție prescurtată, judecată și acțiune deopotrivă, date laolaltă, într-o singură clipă. Așa funcționează animalele, și invoc aici animalitatea ca pe ceva de ordin superior. Animalele nu cad pe gânduri, dar funcționează – ceas, pentru că, în cazul lor, ideea și actul sunt simultane. Ar fi util să recuperăm un fel de animalitate superioară a inimii, să beneficiem de judecata ei clară, legată direct la țintă.

Cunoașterea inimii e, mai apoi, o cunoaștere de tip *totalizant*. Pentru inima cunoscătoare – spre deosebire de inima

sentimentală -, nu există o diferență semnificativă între eu și lume, așa cum nici pentru cel care respiră nu există fractură între aerul din afară și cel dinăuntru. Cel care respiră este un loc de întâlnire a aerului din afară cu cel dinăuntru. Când respiri, ești într-o lume omogenă. La fel, când gândești cu inima, trăiești într-o lume omogenă, nu un timp în lumea interioară și un timp în cea exterioară. Efectul totalizant al respirației se regăsește, deci, în modul de gândire de tip cardiac. În plus, gândirea cardiacă e totalizantă pentru că angajează întregul agregat al omului. Maxim Mărturisitorul spune undeva, în *Ambigua* cred, că oamenii nu realizează alcătuirea compozită care îi caracterizează. Ei nu își dau seama că sunt făcuți *din trei mari bucăți: corp, inimă și minte*. Unii cred că trebuie să cunoști mai degrabă cu mintea, alții - cu inima, iar alții sunt de părere că e destul corpul, senzația, pentru a-ți face o idee despre lume. Maxim Mărturisitorul crede însă că singura cunoaștere corectă este opera *agregatului* uman, în întregul său. Pentru a cunoaște

bine, trebuie să cunoști, dacă se poate, cu *"corp-inima-minte"*, cu toată această articulație deodată. Orice fragmentare aduce o fragmentare a adevărului.

În sfârșit, gândirea de tip cardiac este o gândire *participativă*, situată la antipodul "obiectivității" care are astăzi un cult. Inima își permite să *nu* fie obiectivă; ea știe că nu înțelege un lucru decât când aderi la el. Dacă nu aderi la el, nu îl pricepi. În studiile religioase de astăzi – am observat acest lucru peste tot, la noi încă nu, pentru că domeniul, practic, nu există încă – a apărut o obsesie nouă: dacă te ocupi de istoria religiilor sau de studii religioase în general, trebuie mai întâi să explici publicului că nu te interesează subiectul, nu vrei să ai de a face cu el. A nu se crede cumva – se grăbește să spună "specialistul" - că am vreo înclinație spre această zonă sau că aș crede în ceva anume: nu, eu sunt un om de știință! Numai asta îmi dă legitimitatea obiectivității și dreptul de a vă spune ceea ce vă spun. Nimeni nu îi cere unui zoolog să nu creadă în elefanți, dacă de ei se ocupă! Dar un om care se ocupă de istoria religiilor trebuie mai întâi să se asigure că toată lumea a înțeles că e *străin* de teritoriul cercetat, că nu are alunecări "naive" spre sfera religiosului. După experiența mea însă, tocmai oamenii care și-au dozat, la rece, distanțele dintre ei și obiectul lor de studiu nu pricep despre ce e vorba. Inima nu are niciodată această problema!

Pentru a încheia acest episod despre cunoașterea cardiacă, aș spune că există un tip de cunoaștere care seamănă foarte mult cu cunoașterea inimii. În toate tradițiile lumii, acest tip de cunoaștere se numește *credință*. În general, credința e socotită azi o cunoaștere de tip slab. Când nu știi ceva, crezi. Credința e o soluție de salvare, un fel de corelativ al dubiului. Până la un moment dat însă, a existat mai curând sentimentul că ea e una din formele cele mai *legitime* de cunoaștere, și că "organul" ei este inima. Trec peste acest capitol, amintind doar o vorbă din Pascal: *"inima e cea care îl cunoaște pe Dumnezeu, nu rațiunea"*. Nu mai insist. Suntem în criză de timp și trebuie să mai acoperim un ultim capitol, cel mai pasionant: inima nu doar ca sediu al cunoașterii, dar și ca sediu al obiectului de cunoscut, respectiv al Principiului, al lui Dumnezeu.

Fac o scurtă revenire la Sf. Augustin, despre care vă spuneam că localiza în intimitatea ființei lui, în inimă, ceea ce era mai specific persoanei lui. Cu alte cuvinte, el credea că pe măsură ce avansezi în interiorul tău, dai de ceva mai propriu, ceva care nu mai seamănă cu "propriul" altora: tu însuși. Ei bine, o altă linie de gândire a înțeles că, pe măsură ce mergi mai în adâncul tău, apare ceva mai străin de tine. Cu cât cobori mai adânc, dai de o instanță în care te identificeți cu comunitatea. Acest tip de gândire a produs psihanaliza în versiunea Freud, dar și psihologia analitică în versiunea Jung. Ajuns în adânc, dai de un "eu" colectiv, de ceva în care nu mai ești tu. Versiunea ,solară' a acestei adâncimi mai curând lunare este că, cu cât înaintezi mai adânc în inima ta, descoperi un loc unde te identificeți cu principiul căruia îi datorezi existența: Dumnezeu. "Inima e sfântul palat în care sălășluiește Dumnezeu" – spune Kabbalah. Nu întâmplător, unul dintre numele lui Mesia este Emmanuel, care înseamnă ,Dumnezeu în noi'. În Scripturi se vorbește despre "cetatea divină", sau despre Ierusalimul ceresc. O altă metaforă e aceea a seminței, a grăuntelui etern din inimă. Există, cu alte cuvinte, un loc în inimă, care funcționează ca sămânța însăși a ființei noastre, a lumii și a cunoașterii.

Vă citez două texte (inutil să vă mai amintesc pasajul din *Noul Testament*, Luca: *"Regnum Dei intra vos est"*). În Chhandogya Upanishad se spune - *"în acest sălaș al lui Brahma se află un mic lotus, un lăcaș în care se găsește o cavitate mică, ocupată de eter"*. În alte texte, sălașul cu pricina e definit cu precizie: ventricolul mic. Un alt exemplu din Upanishade: *"acest Atman (spiritul divin) care sălășluiește în inimă, e mai mic decât un bob de orez, mai mic decât un grăunte de orz, mai mic decât un grăunte de muștar, mai mic decât un bob de mei, mai mic decât germenul dintr-un grăunte de mei. Acest Atman care sălășluiește în inimă este de asemenea mai mare decât pământul, mai mare decât atmosfera, mai mare decât cerul, mai mare decât toată lumea laolaltă"*.

Această suprapunere între lucrul cel mai mic și lucrul cel mai mare, coincidențe în spațiul inimii, revine în foarte multe texte: cei din urmă vor fi cei dintâi, punctul fără dimensiuni este în realitate obârșia tuturor dimensiunilor, unitatea e numărul cel mai mic, dar, în același timp, e sursa unei serii numerice infinite. Avem de a face cu o temă universală. După textul din Upanishade, iată un text, foarte cunoscut, din Matei: *"Împărăția cerurilor este asemenea grăuntelui de muștar pe care, luându-l, omul l-a semănat în țărina sa și care este mai mic decât toate semințele, dar când a crescut este mai mare decât toate legumele și se face pom, încât vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui"*. Inima e deci locul punctului infinitesimal din care s-au născut omul și lumea și în care acestea se vor resorbi într-un final.

Inima este cupa Graalului – altă linie simbolică despre care nu mai avem timp să vorbim. Geometric vorbind, inima este un triunghi cu vârful în jos care seamănă cu o cupă și în care se află însuși misterul sângelui lui Hristos. Din cauza aceasta, o rugăciune adevărată este o rugăciune care se concentrează asupra spațiului inimii, aduce mintea în inimă, unifică acele compartimente gândite de noi de obicei ca fiind separate. *"În inimă"*, spune Sfântul Macarie, *"se găsesc adâncimi de nemăsurat. Dumnezeu e acolo cu îngerii, acolo este lumina și viața, împărăția și apostolii, cetățile cerești și bogăția harului. Toate sunt acolo"*. Ambrozie, modelul lui Zosima din Dostoievski, spune: *"inima este centrul nu numai al conștiinței, dar și al inconștientului uman, nu numai al sufletului, dar și al trupului, nu numai al inteligibilului, dar și al inefabilului, într-un cuvânt este centrul absolut"*.

În felul acesta, un discurs despre inimă devine, încet-încet, un discurs despre tot. E, din partea mea, o îndrăzneală, pe care

numai răbdarea Dvs. o depășește. Îmi îngădui, în încheiere, să vă mai amintesc doar două lucruri. Unu: acolo unde este tezaurul suprem este și pericolul suprem, iar una dintre bolile singurătății, respectiv ale vieții monahale, este *taedium cordis* (oboseala inimii). Nu cunosc cuvânt românesc mai potrivit decât *lehamitea*. Acolo, în inimă, unde sunt atâtea bogății, apare și oboseala supremă când relația cu lumea, cu Dumnezeu și cu tine însuși e defectă.

Al doilea lucru: în inimă este și treapta de lansare pentru destinul postum. *"În momentul morții"*, se spune într-o Upanishadă, *"sau al unei mari primejdii, întreaga energie vitală se adună în inimă, al cărei vârf începe să strălucească. Prin aceea lumină iese spiritul"*. Un rezumat spectaculos al lucrurilor pe care vi le-am spus am găsit întâmplător într-un poem al lui Milarepa: *"mă închin în mânăstirea din munte care e corpul meu, în templul pieptului meu, în vârful triunghiului inimii mele"*. Nu putem spera să intrăm în toate franjurile acestei teme. Am vrut doar să vă reamintesc că inima există într-o formă mult mai complicată istoric, epistemologic, religios decât suntem obișnuiți să credem atunci când o reducem la chipurile ei cotidiene – inima morții și inima amorului. Vă mulțumesc.

M.M.: Îmi mulțumim domnului Andrei Pleșu că ne-a reamintit că mai și respirăm. Vă invit să îi adresați întrebări punctuale.

Întrebare: Aș dori să îmi spuneți cum ați face față unei situații clare în care inima trage în stânga și rațiunea în dreapta?

A.P.: Îmi cereți să îmi povestesc viața! Există întotdeauna soluții și "la dreapta" și "la stînga". Mai importante însă decât instrumentul folosit într-o asemenea situație (inima sau rațiunea) devin rigoarea și consecvența opțiunii. Trebuie să decizi la un moment dat și, odată decis, să epuizezi tot ceea ce decurge din această decizie. Momentele cele mai penibile din viața mea nu au fost acelea în care simțeam că am și variante de soluție rațională și variante de soluție "cardiacă", ci acelea în care, percepîndu-le pe amândouă, am fost incapabil să mă aplec într-o parte sau în alta. Această indecizie e mai gravă și mai deformatoare decât deriva ce poate rezulta dintr-o alegere greșită. Orice cale alegi, trebuie să o epuizezi și să îți asumi erorile ei eventuale.

Aș prefera însă să răspund altfel întrebării dvs. În situații de criză, răspunsurile – cel puțin așa cred, nu vreau să "legiferez"

conferințele microsoft

– nu vin de obicei dinăuntru. Dacă, pentru a rezolva o asemenea situație, te bazezi numai pe discernământul propriu, lucrurile merg greu și nu poți fi niciodată sigur că ai ales cum trebuie. Soluțiile vin deseori din afară; de aceea trebuie să fii întotdeauna foarte atent la semnalele pe care le primești. Un bun "response" - aceasta este pariul cunoașterii prin inimă. Trebuie să fii atent, să înregistrezi tipurile de apeluri care vin și apoi să optezi. Nu aștepta, prin urmare, să rezolvi o problemă de viață căzând pe gânduri: mă așez pe un scaun, formulez clar ce problemă am de rezolvat (mă mărit cu Nelu sau cu Gigi), o cântăresc, o analizez și mâine dimineată voi ști ce am de făcut. Nu merge așa! În rezumat: nu vă bazați numai pe dvs. când luați decizii, pentru că sunteți, ca și mine, incapabili să o faceți. Trebuie să *participi* la decizie și să contezi și pe îngeri...

Întrebare: *Cum ați decis ca subiectul conferinței dvs. de astăzi să se refere la inimă?*

A.P.: Am ajuns la acest subiect în urma unei provocări exterioare. În septembrie a avut loc la Poiana Brașov un congres internațional de cardiologie. Organizatorii evenimentului (unde veneau cam o mie cinci sute de cardiologi din toată lumea) mi-au propus să deschid congresul (am crezut că mă invită ca material didactic!). Mi-au spus că de obicei deschid asemenea întruniri cu un concert, dar că s-au hotărât să încerce și o altă variantă. Nu poți refuza un cardiolog în situația mea; trebuie să fii nebun să spui *nu* când știi că mai devreme sau mai târziu îți va vorbi *el* ție despre inimă, într-un mod drastic! Prin urmare, am spus da pe loc.

Ulterior m-am speriat, mi-am dat seama că e un eșec garantat să vorbești despre inimă în fața unor cardiologi și m-am străduit să găsesc un mod de a aborda lucrurile care să-i poată, totuși, cointeresa. Apoi, subiectul a început să mi se pară tot mai interesant și am găsit motivația interioară să aprofundez lucrurile. M-au ajutat câteva texte foarte bune, pe care vi le recomand și Dumneavoastră. Există, de pildă, o antologie scoasă la sfârșitul anilor '50 în Franța, în colecția „Studii carmelitane” – *Despre inimă*. Fiind o colecție făcută de catolici, se vorbește mai ales despre conotațiile afective ale subiectului. Există o dimensiune marcat sentimentală în solida tradiție catolică, în care e vorba de *Sacré-Coeur*, de sângele amestecat cu apă care curge din inima lui Hristos, când unul din ostașii romani îi înțeapă coasta, de Sfânta Fecioară, și de alte câteva personaje importante din mitologia *Sacré-Coeur*, mai ales în spațiul francez.

Colecția carmelitană include însă și câteva studii foarte serioase despre inimă în Antichitate, Orient și Islam. M-am folosit de ele pentru conferința de față. Aș mai menționa un urmaș al lui Jung, James Hillman, cu o foarte frumoasă serie de conferințe ținute cândva la Eranos, un fel de cenaclu elvețian, pe care, în anii '50-'60, îl frecventau des Jung, Mircea Eliade și alții. Hillman vorbește despre inimă valorificând în foarte mare măsură un teritoriu în care nu am vrut să intru. E vorba de tema alchimică, tema "inimii de leu" ca sursă de transfigurare vitală a lucrurilor. Există pagini inevitabile despre simbolismul inimii și la René Guénon, (în *Simboluri fundamentale ale științei sacre* și în cărțile lui despre hinduism), sau la Frithjof Schuon. Să nu uităm dimensiunea strict culturală a temei, de la poezia trubadurilor, pînă la suprealism. Odată intrat pe acest tărâm, ai de a face cu un teritoriu nesfârșit. Și cum nu-mi place să aflu nimic, fără bucuria de

a împărtăși cu alții ceea ce aflu, m-am gândit să răspund invitației *Microsoft*, cu o conferință depe inimă.

Întrebare: *Cum vedeți dvs. Microsoft? Cum credeți că această lume tehnologică ce crește exponențial va influența spațiul cultural? Există dezavantaje?*

A.P.: Cred că, dacă tot acest instrumentar rămâne doar un instrumentar, este foarte bine. El poate fi utilizat și ajută. Dacă devine o ideologie, un mod de viață, dacă începem să ne îndrăgostim de ordinatorul din fața noastră, trăim într-o relație din ce în ce mai echivocă. Eu am avut o problemă când am început să scriu la computer. Nu am scris toată viața la computer; am scris de mână, dar a venit un moment în care mi-am dat seama că, scriind direct la computer, economisesc timp. Aveam la îndemână un instrument mult mai performant decât mașina de scris. (Pentru toți începătorii, computerul e mai întâi o mașină de scris din care trei sferturi din funcții sînt ignorate). Am avut, totuși, o criză trecând de la scrisul de mână la cel pe ecran. Când scriam de mână mi se părea că rezultatul îmi aparține. E textul meu. Când am început să scriu pe ecran, am început să simt că e textul *lui*. Mi-a trebuit un timp să mă împrietenesc cu ideea că textul de pe ecran este tot al meu, dar trecut într-un mediu mai puțin "organic" decât cel cu care eram eu obișnuit.

Din păcate, după părerea mea, anumite fenomene de degenerescență au apărut deja în lume. Am cunoscut în Grecia niște specialiști tineri, care trăiau aproape fără întrerupere într-un spațiu virtual. Poate nu știți că există orașe virtuale! Te poți muta într-un asemenea oraș virtual, unde ai teatru, poștă, metrou, ziare, spectacole etc. Dacă nu ești atent, dispari din spațiul real, te muți cu totul "dincolo", un dincolo fără transcendență. Mai există un fenomen care mă năucește, deși știu că îi nervez pe mulți. Mi se întâmplă să mă uit pe Internet la reacțiile stărnite după câte un articol de ziar. Cred că posibilitatea de a reacționa, prin poșta electronică, la un articol publicat are în ea un sâmbure de sminteală. De ce? La început pare extraordinar, e o tribună liberă. Oricine citește se poate exprima și poate intra în legătură cu toată planeta virtuală. Care va să zică un spor de libertate, extrovertire, comunicare.

Pe urmă însă vezi ce serie acolo și îți dai seama că ai de-a face cu oameni extrem de singuri, nevorbiți și, în diferite feluri și proporții, frustrați. E ceva nebărbătesc în a comunica, în felul acesta, cu cineva care a ieșit la bătaie, e pe scenă, a scris un text, l-a publicat, l-a semnat, e cu pieptul deschis în fața tuturor. Tu stai în cămăruța ta la veioză, scrii tot felul de măscări și semezi cu varii pseudonime. Nu implică nici un risc, poți scrie orice, te bați pe burtă cu toți – de la Prim Ministru și Președinte până la Hegel. Libertatea e totală și dă foarte puțin. E unul dintre momentele în care îmi spun: ce puțin lucru poate da libertatea! Un lucru atât de prețios produce glumițe și dramatic! M-am gândit de multe ori că acești oameni trebuie ajutați, nu îmi dau seama cum, să încerce să își găsească identitatea. Există, prin urmare, "pierderi colaterale" în euforia informatică, dar cred că ideea de a ne întoarce la etapele anterioare e de nepracticat. E imposibil; nu te poți lupta cu evidențele! Beneficiile, pentru cine are *măsura* utilizării, sunt uriașe.

Î: *Am să vă dau un citat dintr-un filosof german care spunea că diferența dintre un om cu IQ mediu și un om cu IQ de geniu este mai mare decât cea dintre un om mediu*

și maimuță, ceea ce ar explica respectivele comentarii la articole. Întrebarea mea era de fapt cum credeți dvs că intelectualii, oamenii de cultură pot lucra împreună cu Microsoftul, care este un gigant în domeniu, și schimbă acest mediu în care se exprimă doar oameni medii într-un mediu care să se adreseze și elitelor?

A.P.: Nu vă pot da decât răspunsul lui Caragiale, care nu știa încă ce e *Microsoftul* dar avea un IQ enorm. "*Progresul conduce lumea după legi fatale. Odată pornit, nimeni și nimic nu îl mai poate opri*". Caragiale a avut încă o dată dreptate: nu se mai poate face nimic, asta e situațiunea, se salvează cine poate.

Î: *Practicați rugăciunea inimii? Dacă da, ați simțit că v-a coborât duhul în inimă; ce ați simțit?*

A.P.: Vă cer iertare pentru că nu vă pot răspunde. Este un domeniu despre care nu se fac conferințe. Nu aș vrea să credeți însă că acest răspuns evaziv ascunde un uriaș mister. Mai vorbim...

Î: *Cum ați reușit să vă înfrângeți de atâtea ori lehamitea, cum v-ați purtat cu inima obosită? Învățați-ne și pe noi, dacă se poate, cum să facem.*

A.P.: Primul răspuns care îmi vine în minte este că ultima resursă la care am recurs pentru a continua, totuși, în diverse momente, a fost *politețea*. Sunt incapabil să mă derobez; mă trezesc, de pildă, că, din politețe, ajung la câte un congres de cardiologie... Nu îți vine să dezertezi, să contrariezi încrederea cuiva, să abandonezi cursa. Dacă ți se cere ceva, nu îți vine să refuzi, să amâni, sau să te dai deoparte. Nu este resursa ideală, ci una de supraviețuire. În alt sens, îmi aduc aminte de câțiva oameni pe care i-am cunoscut. Fac parte dintr-o generație care a fost educată – am mai spus-o – de câțiva mari pușcăriași. Toți acești oameni, pe care eu am avut norocul să îi întâlnesc de-a lungul perioadei mele de formație, au trecut peste traumele proprii și au reușit să fie funcționali și după ce au ieșit din închisoare. De câte ori am avut o poticneală, mi-am amintit cu o oarecare jenă de biografiile, de încercările lor teribile, și mi-am spus că orice formă de lehamite în aceste condiții e o răzgâială. Pentru că m-ați întrebat, aș vrea să pomenesc numele acestor pușcăriași: Constantin Noica, Alexandru Paleologu, Sergiu Al. George. Nicu Steinhardt, Petre Țuțea, Marcel Petrișor, Marin Tarangul... Nu vreau să spun că am

avut numai maeștri pușcăriași, dar de la toți acești oameni am căpătat conștiința că lehamitea nu e o purtare de *gentleman*.

Î: *De ce tocmai o conferință despre inimă, domnule Pleșu? De ce nu una despre, să zicem, rinichi?*

A.P.: Despre rinichi? Ar fi o idee să facem o serie de conferințe despre fiecare parte a corpului, vă mulțumesc pentru sugestie!

Î: *Cum poate fi găsit un adevărat îndrumător spiritual?*

A.P.: Răspunsul clasic este: dacă îl căutați cu adevărat, vă va ieși în cale. Nu vă pot oferi o listă de inși competenți în această chestiune, sau un rețetar. Aș deveni suspect dacă v-aș spune: "*domnișoară, începând de mâine de la ora șase faceți asta, vorbiți cu X și cu Y și vă garantez că în două sezoane sunteți rezolvată*"! Nu se poate.

Î: *În perioda ministeriatului dv. de la Externe ce rol a avut inima?*

A.P.: Nu aș putea spune că organul cu care am funcționat ca Ministru de Externe a fost fundamentalmente inima. Lumea în care te miști în această postură nu funcționează după acest tip de raporturi. Ceea ce vă pot spune despre politicieni în general, și mai ales despre politicienii români, este că, din punctul meu de vedere, principala lor defecțiune este că sunt oameni fără convingeri, iar convingerile au ceva de a face cu inima. Sunt oameni care în realitate nu cred în nimic în mod absolut. Am cunoscut politicieni și în vest; nu trebuie să vă imaginați că acolo toți politicienii sunt niște ființe extraordinare, hiper-cultivate, hiper-morale etc. Printre ei există însă destul de mulți bine educați și, mai ales, mulți care au convingeri. Când stai de vorbă cu oameni ca Richard von Weiszäcker sau Hans-Dietrich Genscher sau Bouthros Ghali îți dai seama că sunt oameni care au convingeri, care cred în ceva, au o angajare personală față de acest ceva, iar când ajung la putere – dacă ajung – au ca problemă să împlinească aceste convingeri. Acest tip de om nu există la ora aceasta în România.

M.M.: Vă mulțumim foarte mult.

(fragmente)

Transcriere de
CRISTINA CHEVEREȘAN

MĂ RAZUMESTI, FATA MEA... (2)

OTILIA HEDEȘAN

Aprecieră Păunei, bătrâna vrăjitoare de la Treonjievica, potrivit căreia, după felul în care vorbeam, ar fi trebuit să fiu de pe undeva de pe lângă Bor m-a umplut de o bucurie bruscă și irațională. Reanalizând cauzele care m-au mișcat atunci, în ziua fierbinte de august 2002, când o înregistram pe Păuna și când ignoram, încă, dimensiunile prestigiului de care femeia se bucura în rândul unei părți reprezentative a comunităților românești din Serbia, mi-e greu să mai decelez între primatul mândriei că exprimarea în graiul suficient de diferit și de sofisticat îmi reușise și căldura învăluitoare și illogică a asocierii mele cu o lume pe care o iubeam atât de mult.

Evident că citisem deja reflecțiile lui Devereux privitoare la dinamica raporturilor noi – ei în definirea relațiilor pe care un antropolog le stabilește cu comunitatea în curs de investigare și știam că "există variații considerabile în capacitatea și / sau dispoziția antropologilor de a asuma sensul lui *noi* și de a-l diferenția de cel al lui *ei*. De altminteri, același antropolog poate încerca un sentiment de *noi* față de un trib și de *ei* față de altul (Georges Devereux, *De l'angoisse à la méthode dans les sciences du comportement*, Paris, Aubier, 1994, p. 314). În ce mă privește și în linia cărții acestuia, eram de multă vreme convinsă de fiabilitatea metodei de verificare a existenței unei relații de *noi* cu "tribul" investigat, adică: "O foarte bună regulă empirică este de a încerca să vedeți în ce măsură faptele importante ale unui grup fac să vă bată inima. [...] O reacție caracteristică pentru sentimentul de *noi* este tendința de a te simți personal umilit și disprețuit din cauza ticăloșiei grupului cu care ai sentimentul de comunitate" (*ibidem*, p. 315 – 316).

În cazul meu, identificarea neașteptată a Păunei și bătaia mai rapidă a inimii îmi arătau fără prea mari posibilități de retragere că eram flătă de plasarea în cadrul aceluia *noi*, că acceptam să mă raportez la el și că mi-l asumam cu ușurință. Dar ceea ce era realmente important, iar eu, presată de dificultatea discuției, de greutatea înțelegerii a ceea ce spunea Păuna, de blocajul formulării într-o limbă adecvată a întrebărilor care să-mi permită lămurirea detaliilor relevante, am ignorat în momentul interviului, era faptul că socotindu-mă de lângă Bor, *id est* dintr-o altă comunitate românească decât a sa, însă dintr-o comunitate românească din Serbia, totuși, Păuna domesticea, cumva, relațiile cu mine. Din străina absolută care eram, o persoană venită dintr-o lume fără loc pe o hartă teoretică sau, în orice caz, nestrăbătută de bătrână cu piciorul ori cu gândul, deveneam astfel ceva mai apropiată. Este drept că de la Treonjievica la Bor sunt cam două sute de kilometri, este drept că ea, Păuna, era *èisto* româncă în vreme ce locuitorii de pe lângă Bor erau *pravo* români, că adică, nici distanțele nu erau mici nici identitățile nu puteau fi tratate fără nuanțe, însă bătrâna cunoscuse în tinerețe acea lume, trecuse prin ea, îi reținuse specificitățile lingvistice și fusese marcată de frumusețea obiceiurilor.

Sintetizând ce era de sintetizat, devenea limpede că putea discuta cu cineva din acest spațiu, că "străinătatea" celui de acolo — mă rog, socotit a fi de acolo, cum eram eu — putea fi citită doar ca o aparență ori, în cel mai rău caz, ca o inabilitate în prezentare.

Transferul de identitate a produs, însă, și o transformare fundamentală a rolurilor pe care Păuna și cu mine le jucam, temporar, în discuție. Din simplă povestitoare a unor informații înspre care era condusă prin întrebări, Păuna a glisat înspre soluția de a nara ceea ce ea considera important, preluând, cu discreție, o parte importantă a inițiativei și a puterii din timpul întrevederii noastre. Ceea ce, dacă reanalizez, se și cuvenea: ea era o bătrână respectabilă, a cărei aură era recunoscută de toată lumea și care avea știință despre presupusa mea patrie, în vreme ce eu eram o tânără oarecare, cineva care abia acum ieșea în lume, ignorând, deocamdată, geografia acesteia și care, pe deasupra, se vedea că doresc să învăț câte ceva din moment ce *întrebam la lume*.

Poate că de aici încolo supoziția merge puțin cam departe... Poate că Păuna a acceptat să-mi povestească în detaliu despre ceea ce știa pur și simplu fiindcă nu avea altceva mai bun de făcut... Poate că o luasem prin surprindere în asemenea măsură încât nu mai avusese ocazia să se eschiveze în mod convingător... Cu siguranță, dacă în dimineața în care încercasem să o găsesc pe bătrână aș fi intuit dimensiunile faimei sale tradiționale, a prestigiului său social și a adevăratei puteri pe care o avea și abordarea mea ar fi fost ceva mai circumspectă... Dar indiferent care vor fi fost resorturile ultime care ne făcuseră să ajungem la discuție și oricât de mari erau ignorările reciproce, până la urmă interviul curgea și curgea prodigios și chiar impresionant...

Așa cum restitui, însă, lucrurile, acum, când am încheiat de transcris textele, estimez că odată lămurită în privința mea, Păuna mi-a oferit pe cont propriu un rol: acela de tânără învățăceă a ei. Trebuie să fi semănat într-un fel cu ea: las-că aveam aceeași talie, dar, mai apoi, femeie destul de tânără fiind, călătoream de una singură prin sate și intram în vorbă cu oamenii, știam lucruri despre care multe persoane de vârsta mea (sau, să fiu foarte exactă, de presupusa mea vârstă, fiindcă în general în satele din Serbia mi se dau cel puțin cu douăzeci de ani în minus!) nu le știau, rezistam convingător când cei din jur încercau să-mi deturmeze atenția... După cum reiese din povestire, Păuna experimentase în ultima jumătate de secol toate aceste lucruri, în vreme ce majoritatea femeilor din satul său se mulțumiseră să stea cumiți acasă și atât.

Neașteptată pe moment, postura în care opta să mă așeze Păuna este una aproape canonică. O mulțime de cercetători ai magiei au fost tratați, sistematic, de interlocutorii lor, ca niște cumiți discipoli. Povestea terenului lui Jeanne Favret – Saada în Bocage, o poveste extrem de densă în primul rând prin punerea pe tapet a chestiunii poziționării externe a cercetătorului în raport cu subiectele investigate, mai ales dacă

înțelegerea acestora presupune implicare, este una de această factură (v. *Les mots, la mort, les sorts*, Paris, Gallimard, 1977). În același sens și, de astă dată, mergând în mod deliberat în linia metodei lui Favret – Saada, vine și experiența lui Dominique Camus (v., de exemplu, *Puteri vrăjitoarești*, Anchetă asupra practicilor actuale de vrăjitorie, trad. rom., Iași, Polirom, 2003) care a locuit timp de zece ani într-un sătuc de câteva case dintr-o comună de vreo cinci sute de locuitori situată între Rennes și Dinan cu scopul de a studia prin participare și implicare emoțională magia. Ca să nu mai spun despre cărțile la limita ficțiunii fantastice ale lui Carlos Castañeda, eternul ucenic la șamanii din triburile indienilor americani (v., de exemplu, *Învățăturile lui Don Juan*, București, Univers Enciclopedic, 1995, sau *Magical passes, The practical wisdom of the shamans of ancient Mexico*, New York, Harper Collins, 1998)...

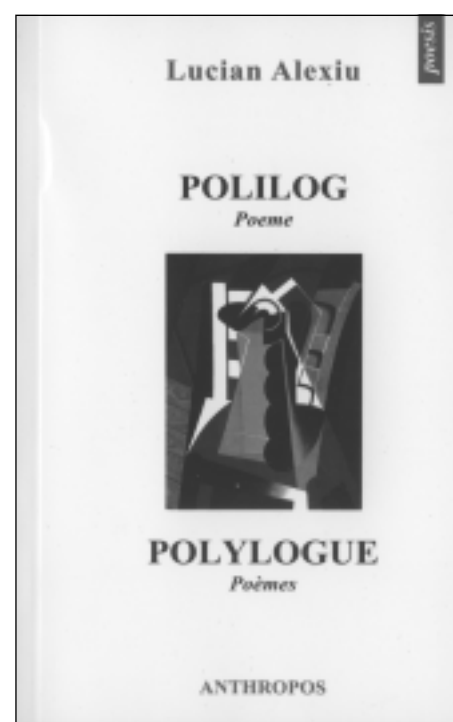
În toate cazurile și, simplificând la maximum, ideea este aceeași: aflați în situația de a nu avea cui din interiorul propriei comunități să transmită învățătura sofisticată pe care o posedă și, implicit, puterea pe care

o au, marii magicieni se aruncă asupra antropologilor veniți să îi observe, încercând să-i transforme pe aceștia din observatori distanți și poate critici în legatari ai cunoștințelor și ai practicilor lor.

De fapt, dacă regret ceva după întâlnirea cu Păuna, bătrâna magiciană de pe Morava care voia să *mă-nvețe*, întrebându-mă mereu dacă *razumesc* – *înțeleg* ce îmi spune și făcea acest lucru cu o imensă căldură, ca și cu o novice nenorocită ce eram, spunându-mi mereu *tucu-ăe dă fată!*, regret faptul că nu am avut resursele psihice să mă fi întors la ea ca o învățăceă care a recepționat mesajul și nu l-a lăsat să se disipeze pe parcurs, ca să nu las să se risipească acea veche cunoaștere. Dacă nu se putea înregistra cu camera de luat vederi, aș fi putut prelua cu mintea, cu ochiul și cu simțurile... Dar, uite, în ciuda lecturilor ceva mai dezghețate, formația mea prea raționalistă mi-a jucat feste. Pe când am înțeles că greșisem, am primit mesajul că Păuna murise și nimeni nu i-a mai preluat știința. Sper, totuși, că e importantă și înțelegerea... Deși poate că nu e decât o consolare pentru un traiect de cercetare pe jumătate ratat.

NOU

la ANTHROPOS

ONOAREA SI ONORARIUL DANIEL VIGHI

(primele pagini dintr-o monografie critică în curs de apariție la editura Cartea românească)

Studiul nostru are în vedere analiza specificității prozei bănățene așa cum s-a arătat aceasta în romanul *Mara* și în povestirile *Popa Tanda*, *Budulea Taichii*. Restul operei slaviciene aparține spiritului transilvan, mai apăsător aristocratic, mai romantic și, de aceea, mai impunător și, desigur, mai tezig. Spiritualitatea banatică – fără reușite naționale asemenea celei de dincolo de Mureșul și de podul care le leagă sub supravegherea atentă din nevoi, hălăs, mercantile de Mara – literatura asta de dincolo de pod, din Lipova adică, aduce în paginile ei mic-burghezimea cultivând muzele prin coruri și fanfare, cultă pe măsura aspirațiilor acelora, ambițioasă tot așa, cu sentimente întocmai, cu gesticulații asemenea, apoi micul târg, meseriașii, într-un cuvânt un ceva anume pe care l-aș numi, după numele unui personaj din Sorin Titel, *Lumea mătușii Veturia*. Aici, în *Lumea mătușii Veturia*, își află locul nuvela *În lume* a lui Ioan Popovici Bănățeanul, ciclul romanesc al lui Sorin Titel, părți consistente din literatura lui Livius Ciocârlie, exotismul romanului *Femeia în roșu*, personaje și situații epice din romanele lui VioREL Marineasa.

DINCOLO, PESTE MUREȘ, E BANATUL. CU NEMȚII ȘI MACELĂRIILE, COJOCĂRII, BRESLELE — SCHIȚA TOPOGRAFICĂ —

Lumea Marei, lumea Persidei, lumea micilor negustori și a breslelor. O realitate cvasiexotică pătrunde în proza românească, odată cu imaginea cinematografică a măcelăriei lui Hubăr, "*la colț de uliță, peste drum de mănăstire*". În treacăt aș spune că topografia romanului este ea însăși surprinzătoare față de realitatea locului: mănăstirea franciscană se află pe malul stâng al Mureșului, în Transilvania. Slavici descrie în *Lumea prin care am trecut* ceea ce se petrece acolo, în locul strategic din fața mănăstirii, printre stejarii bătrâni de lângă Valea Mare în care își plasează începutul romanului:

"Radnei îi mai zic și Maria-Radna, fiindcă în marea biserică a mănăstirii romano-catolice de acolo se află o iconă a Maicii Domnului, care e socotită drept făcătoare-de-minuni.

Închinându-se la icoana aceea, mulți bolnavi s-au vindecat și nu puțini dintre cei ce se simțeau nenorociți și-au găsit mângâierea.

Mai ales de Sânta Măria Mare, când e hramul acelei biserici, se adună acolo lume de la mari depărtări, atât de pe Mureș și din Banat, cât și de pe Câmpie și de pe Crișuri, ba până chiar și de pe la Abrud. Ziua-noaptea treceau prin fața casei noastre cete de credincioși cântând litanii și fluturând prporii-n vânt". [SLAVICI II: 190]

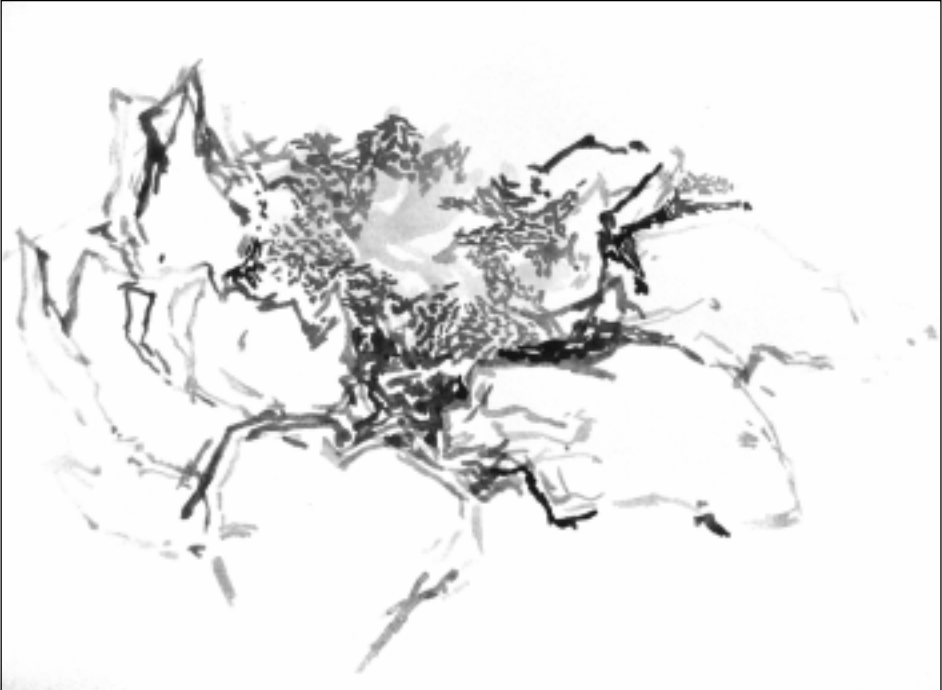
Tentația conviețuirii în amestecul confesional este prezentă într-o lume – precum aceea de pe malurile Mureșului – care oferă locuitorilor șansa istorică a acestei experiențe. Așa cum se întâmplă peste tot, și în toate timpurile, cei mai tineri sunt ispițiți de viziuni libertariene, cum le spunem astăzi: "*Luau atunci, cum vor fi luând și azi, și mulți dintre ortodocși parte la asemenea procesiuni, căci în inimile multora e înfipt gândul că se revarsă mila cerească asupra celor ce ostenesc făcând asemenea drumuri. Mama era deci adeseori ispitită să între și ea în vreuna din cetele trecătoare, iar tata era totdeauna, doritor de a intra-n voile ei*". [SLAVICI II: 190].

Ca și azi, în vremea aceea tradiția și apărarea credinței în puritatea ei dogmatică era apărată mai ales de vârstnici.: "*Pentru tata-bătrân, însă, orișice îndemn de felul acesta* (de devălmășie confesională, n.n.)

era păcătos. În gândul lui, plăcută nu putea să-i fie lui Dumnezeu decât osteneala celor ce se duc la vreuna dintre mănăstirile ortodoxe, deci în adevăr creștinești." [SLAVICI II: 190].

Dincolo, peste Mureș, e Banatul, cu nemții și măcelăriile, cojocarii, breslele. Ca să ajungi acolo trebuia să treci podul, să plătești ce se cuvine și să apuci drumul spre piață, printre micii negustori, în fojgăiala dughenelor, a bazarului rămas din vremea ocupației otomane care a durat un veac și jumătate, până când prințul Eugeniu de Savoia intră pe poarta Forforoza în cetatea Timișorii în al doilea deceniu al veacului al XVIII-lea. Măcelăria lui Hubăr ar trebui să fie așadar în Lipova; Radna este o localitate mult mai mică, importanța ei, atâta câtă este, aparține mai ales timpurilor de pelerinaj la mănăstirea franciscană. Atunci, acest cartier de azi al Lipovei se animă, sosesc de prin toate satele Banatului alaiuri ale catolicilor pe care localnicii le numesc "*proțițioane*" – un cuvânt pe care-l știu din copilăria mea timpurie când urmăream trecerea ursuz-colorată a proțițioanelor, un termen, cum ziceam, ale cărui origini, pe jumătate culte, pe jumătate corupte de oralitatea cu sonorități mai degrabă slave ale ortodocșilor mi se alătură în amintirea lumii de atunci cu pașii ritmați de fanfare, de uriașele tromboane și alămuri care străluceau în soarele de vară târzie din hramul sfintei Marii, în august, și, mai apoi, în septembrie, împreună cu denumirile populare – Sfântă Măria Mică și Sfântă Măria Mare. Măcelăria lui Hubăr ar fi putut să fie peste drum de mănăstirea care se află plasată la marginea unui pârau denumit Valea Mare, locuit de oameni săraci, țigani culegători de ciuperci din pădurile care încep dincolo de turnurile semețe ale mănăstirii, spre locurile sălbaticie ale cătunelor de prin munții Zarandului și, de acolo mai departe, spre Țara moților. Numai că raționamentul negustoresc al lui Hubăr l-a oprit să-și aibe măcelăria "*peste drum de mănăstire*", în Radna, adică în Ardeal, într-o lume fără mari deschideri economice, în locuri, în definitiv, "*fără vad*", ca să vorbim cu vorbele lor, ale lui Hubăr, ale Marei, ale lui Bocioacă.

Continuare în pagina 31

CARAGIALE LA PRIGOR VIOREL MARINEASA

Îmi vorbeau Gheorghe Crăciun și Ioan Groșan, prin anii '80, despre un prozator, ziceau ei, excelent pe care-l întâlniseră la Reșița. Deși mai copt, optzecist sadea. Spre rușinea mea, nu auzisem de el. Marcu Mihail Deleanu (căci la dumnealui mă refer) a abandonat, se pare, proza în favoarea unei activități științifice. Numai că studiile sale (de la premise până la realizare) poartă amprenta scriitorului, și încă în mod fericit. Trăim o perioadă în care tot felul de majuri autoînsărcinați cu evaluarea cercetării în învățământul superior își dau cu stângu-n dreptu', emițând sentințe pe cât de categorice, pe atât de aberante în ce privește domeniul respectiv. Dacă ar fi să ne luăm după opiniile lor standardizate, Școala de la *Annales*, cu Fernand Braudel et comp., nu ar fi trebuit să se nască. Cărțile recente ale lui M.M. Deleanu aduc aminte de filonul textualist din optzecism prin maniera în care documentul interferează cu comentariul filologic.

Manuscrisul de la Prigor (Editura "Eftimie Murgu", Reșița, 2005), găsit în 1972, în podrumul (= pivnița) unei case din Oravița, este o rămășiță din arhiva celui straniu personaj care s-a numit Sim. Sam. Moldovan. Cine spunea că I.L. Caragiale e incompatibil cu Banatul nu știa ce vorbește. Avem de-a face cu un *moment* dilatat în patru secvențe, care valorifică expresivitatea involuntară a stilului juridic-administrativ coagulat în Banatul montan al secolului al XIX-lea. De fapt, cercetătorul rescrie istoria, făcând-o digerabilă pentru cititorul contemporan. (Desigur, cei ce vor să trudească pe textul original o pot face, deoarece îl au integral la dispoziție într-o secțiune a volumului.) "Schița" debutează cu reclamația expediată de Străin Moț către scaunul pretorial Bozovici privind alegerea lui Alexa Moldovan ca notar cercual în Prigor. Ne aflăm în Imperiul Austro-Ungar, în iunie 1879. Pe ce se bazează contestatarul? Candidatul "au venit cu vro 4-5 zile înainte de alegere în comuna Prigor..., făcând ... multe promisiuni, că este român din sânge și carne și de la Națiunea lui neceodată nu va întoarce dosul". Ca să-i cucerească pe alegători, i-a îmbuibat pe oameni "cu beuturi, țigări, ba încă pe unii și cu bani ca aceștia să îndemne și pre ceilalți pentru a da votul pentru el..." Chiar și în seara dinaintea alegerilor "s-au beut rachiu fert cu zahar la ospetaria lui Franz Stoll". Alexa Moldovan s-a văitat prin comună că "a făcut până acum spese enorme... și au rămâniatu serac de tot vinzând boii, caii, pământele și altele", așa că dacă nu dobândește postul de notar, va fi un prăpădit, pus în situația să-și părăsească familia și "să se omoare singur". Străin Moț punctează în fața autorității pretoriale: aceasta e "testimoniu de caracter slab". În continuare, pâra se referă la faptul că Alexa Moldovan are o pregătire profesională precară, că a distrus o parte din arhivă etc. Ce nu mărturisește reclamantul (asta rezultând din alt document): că, în prima fază, chiar el a coordonat campania electorală, în schimbul promisiunii că va fi ajutor de primar, așa că numeroase fapte incriminate i se datorau chiar lui!

Ca urmare, sosește în Prigor, cu scopul de a cerceta, solgăbirăul Syabo din Bozovici. Printre altele, se vedește că martorul Nicolae Jivcu, neștiutor de carte, a fost pus de Străin Moț să semneze reclamația aplicând degetul pe semnul crucii, deși nu știa ce conține aceasta și-l avertizase pe cel ce a redactat-o "să nu-mi facă vrun drac".

Secvența trei: alegerile cercuale sunt anulate, din pricină că s-au desfășurat "după tractarea cu mâncări și beuturi". Miracolul se petrece peste un an: Alexa Moldovan, în urma altor alegeri, e confirmat ca notar cercual, iar drept ajutor îl acceptă pe... Străin Moț, care se leagă astfel prin contract: "cu diligență are să corespundă chemării sale... împlinirea agendelor notariale în numele meu pentru care lucru e însuși răspunzător".

Ce să punem la final: "Pupat avlia notarială" sau "Muzica! Muzica!"? De bună seamă, ca un veritabil cercetător, Marcu Mihail Deleanu își urmează traliul cu un "comentariu linnvistic", cu un studiu asupra "mentalității, comportamentului civic și aspectelor administrative".

(va urma)

PICĂTURA DE CUCUȚĂ

DESPRE FELURITE IUBIRI PAUL EUGEN BANCIU

A iubi n-ar trebui să însemne a lua în posesie, ci dimpotrivă, a lăsa libertatea celuilalt, a-i da siguranța și sentimentul de stabilitate necesare pentru a se desfășura. Dar pentru asta tu însuși trebuie să fii întreg, puternic, sigur pe tine și generos.

A iubi înseamnă să-l lași pe celălalt să vină la tine, nu să-l chemi tu, ci să-l primești, să-i oferi, să i te destăinuie și să-i ascuți tainele. Și să-i explici că nu este născut dintr-un blestem al unui păcat original, pentru care trebuie să-i fie frică o viață întreagă și în numele căruia să încerce să facă rău pentru a-și adânci păcatul, pentru a se bucura că se poate bălăci în nemernicie.

A fi umil nu înseamnă a fi slab, oropsit, cu pecetea Judecării de Apoi în față, care, dincolo de timpul vieții limitate a fiecăruia, așteaptă ca o ghilotină în neantul nemăsurat, să secere bunii și răii, să-i împartă în cele două ceruri de foc și de aer, ale iadului și raiului. A fi umil înseamnă a ști cine ești și a te păstra între limitele tale față de ceilalți și a cugeta adânc asupra rosturilor venirii tale pe lume, de care nu ești vinovat, și ale trecerii tale. A fi umil înseamnă a citi ce-au crezut alții despre asta și a-ți lua ceea ce crezi că-ți corespunde din ceea ce ai aflat. Fără părtinire, fără patimă, împede și cu multă încredere în tine.

Universul e aici, în cameră, și, neștiut, deasupra întregii lumi a oamenilor. Universul e în faptul că pixul scrie negru, iar pe albul mesei amenință niște baterii alcaline descărcate. Universul e *Cartea vieții lui Iisus*. Ce e bucuria umilinței despre care amintește Dostoievski mai mult decât libertatea da a fi rob al unei credințe, al propriilor patimi și gânduri? Bucuria neîmplinită a oamenilor de a nu putea să iasă din lumea mocirloasă în care sunt și de a nu face efortul să iasă. De a-și accepta cu ochii închiși destinul și de a fi complet năucii de drumul lor. De blestemul dus în gena interioară și adus peste veacuri din te miri ce familie. Străinii aceia oare i-au născut pe străinii tăi de străbunici. Nu ești sânge albastru să-ți știi întreg arborele, și la ce bun, când nici regii, nici conții, nici ducii nu sunt din sângele albastru al patriarhilor, urmași ai lui Adam, chiar dacă veacul al XXI-lea încearcă să revendice istorii lumești ale vieții lui Iisus. Și-atunci la ce bun să te simți umil descendent al unor anonimi, care-au trăit și făcut în felul lor istoria, când diferența dintre cei care-și știu strămoșii și tine e doar în negura unui mileniu. Ei au lăsat o urmă emfatică doar grație unei puteri lumești și a unei averi lumești, care i-a așezat deasupra celorlalți pe careva de la începuturi.

De ce să crezi că e voința divină, acolo unde e voința omenească? De ce să crezi că destinul tău e sub destinul altora? De ce să simți umilința atunci când nu posezi, ci lași omului iubit libertatea de a fi el? Și ce dacă libertatea nu înseamnă ilimitare? Omul nu poate trăi în ilimitare, nu poate concepe ilimitarea pentru că trăiește într-un univers mărunț, având perspectiva unei insecte, pentru care buruienile sunt copaci, păduri tropicale. Omul trăiește în imediatul unor interese, cramponându-se de cel mai mic fapt concret, de cel mai nefericit obiect, pe care fetișizându-l, îl transformă într-un reper de existență.

Ce sunt la urma urmelor regii, tiranii, altceva decât niște proiecții limitate ale lumii obișnuite, așezate deasupra acesteia, între legi și reguli stricte date de ei, dar general valabile pentru omenire, să o poată domina? Cine le asigură sângele albastru care ar curge dintr-un fluviu celestial? Cine altcineva poate să asigure nemurirea unui muritor, decât harul său? Cine altul decât omul e autorul *Vechiului Testament*, mitologiilor greacă și germană?

Timpul și-a pus amprenta asupra acestor trei capodopere care au marcat civilizația europeană, și prin cuceririle sabiei, civilizația lumii, iar spiritualitatea spațiului unde s-au născut acestea a dat cei mai mari filosofi. Și asta pentru că supranaturalul mitologic diferă de cel religios, primul fiind mai legat de viața oamenilor, prin hiperbolizarea proiecției forțelor obișnuite, și devenit exemplar și nu ca o forță punitivă exterioară, cum apare în *Vechiul Testament*, unde în afara lui Dumnezeu, toți ceilalți sunt oameni obișnuiți: regi, judecători, prooroci, martiri.

Cu toții exemplari prin comunicarea cu Unul. Poate pentru că, în felul său, Unul nu acceptă decât comunicarea cu el și nu comentariile permise mitologiilor politeiste. Nici Egiptul antic, nici toltecii, nici aztecii, nici chinezii, nici mayașii n-au avut comentatori. Doar Orientul, unde religia s-a confundat cu filosofia și a devenit mod de viață prin practici stricte ce încercau să redea cosmicitatea ființei umane.

Conștiința eului cugetător e sfidarea religiei, substituirea lui Dumnezeu cu omul gânditor, a legii imuabile, unice, cu legea multiplului, variabilelor și posibilităților. Conștiința eului cugetător e apanajul grecilor antici, iar la un mileniu și jumătate de la ei al germanilor.

"Iubește și fă ce vrei!" spunea Sfântul Augustin... Pe cine, în afara lui Dumnezeu? Făpturile umane sunt tot atâtea înfățișări ale LUI într-un timp mistic, într-un timp fizic. Cât suntem una, cât suntem alta rămâne să ne răspundem singuri, dacă ne vom întreba vreodată până la moarte, sau în clipa supremă... Sfântul Augustin e cugetătorul religiei în replică la filosofii greci. Toma d'Aquino încheie filosofia în dogmă, la loc, ca într-o carapace. Două repere despre care omul de azi știe tot mai puțin, dar le ia în derâdere sau le multiplică prin simplificare, încercând să găsească alte repere care să corespundă epocii lui. Unei epoci aride, cu iubiri uscate, ca ale unor oameni care nu au harul de a da viații un spațiu pe care și l-au adjudecat pentru un timp.

Iubirea coboară din învelișul său mistic și devine profană, exhibându-și doar organele înmulțirii animalice, ca pe niște ofrande aduse unui nou zeu, păgân cu totul, pentru a-l ucide și pe el și a-l înlocui cu altul, mai neobișnuit. Iubirea devine dintr-o dată posesivă, umilind partenerul jocului fără de care omul nu ar avea harul de a da viață, chiar și în urma blestemului ancestral cu care a pornit lumea prin Adam. Propovăduirea iubirii aproapelui, a doua treaptă spre sacru, rămâne apanajul dogmelor religiei, la care omul de azi face apel doar în clipele de mare deznădejde și singurărate. Căci a iubi înseamnă a da libertate celuilalt, a-i da siguranță și sentimentul de statornicie.

LANTURI PIA BRÎNZEU

Lanțurile sunt făcute pentru trupuri: uneori le prind de zidurile pușcăriilor, de cuști, cotețe sau garduri, alteori, într-o variantă mai fericită, decorează gâturile și încheieturile de la mâini sau picioare.

Există însă și lanțuri formate chiar din trupuri. Mă gândesc la celebrul "Chain of Being", lanțul existenței universale, un concept filozofic din Renașterea engleză, prin care universul este ierarhizat în șase trepte și care înserează microcosmosul individual în armonia perfectă a orânduirii cosmice generale. La nivelul cel mai de jos se află mineralele, caracterizate doar prin existență; ele sunt urmate de plante, caracterizate prin existență și creștere, de animale, caracterizate prin existență, creștere, simțuri și mișcare, de om, care are în plus acces la spiritualitate și de îngeri, caracterizați doar prin spiritualitate. Dumnezeu se află la capătul suprem al întregului lanț. E evident că, în această ierarhie, omul reprezintă nodul central al lanțului și face legătura între animale și îngeri. Se aseamănă cu primele prin trup și instincte, dar se ridică la nivelul îngerilor prin puterea spiritului său.

Shakespeare, reprezentantul cel mai de seamă al acestei concepții, își începe marile tragedii cu un moment de răspântie, punându-și eroii să aleagă între corp și spirit. Pradă instinctelor, ei aleg greșit și ajung să fie dominați de o formă sau alta de viciu: Othello, trăiește frenetic suferința geloziei, a "monstrului cu ochii verzi", Macbeth nu mai poate scăpa de obsesia tronului și ajunge să omoare fără nicio remușcare, iar fiicele regelui Lear își umilesc părintele pînă îl aduc în pragul nebuniei și al morții. Cu toții provoacă suferință și ură, tulburând mecanismul ordonat al lumii în care trăiesc. Prin urmare, sunt condamnate să cadă la nivelul inferior al animalelor. Lear va menționa nici mai mult nici mai puțin de 64 de animale, folosite pentru a sugera, prin comparație, nivelul subuman la care au ajuns să trăiască fiicele sale. De la lupi, maimuțe, pelicani și bufnițe până la vipere, șobolani, broaște, muște și viermi, imaginația zoologică a regelui disperat acoperă o faună dintre cele mai bogate. Pentru el, trupul fiicelor s-a metamorfozat într-un trup de jivină, situat nefiresc pe o treaptă inferioară a lumii.

Cea mai frumoasă laudă adusă omului din perspectiva lanțului creației îi aparține lui Hamlet. Deși e supărat pe cei din jur din cauza morții tatălui său, eroul își mărturisește admirația pentru corpul și mintea umană: "Ce minunată lucrare e omul! Cât de nobilă îi este inteligența! Ce nemăsurate îi sunt facultățile! În alcătuirea și în mișcările sale, cât de expresiv și admirabil! Ca un înger în faptele sale! Ca un zeu în puterea de înțelegere! Frumusețea lumii! Pildă a vietuitoarelor!"

Mie, personal, chiar îmi face plăcere să îl cred. Oare greșesc?

KARAOKE ADRIAN BODNARU

Numai în dreptul peretelui însořit
își oprea, diminețile, tava,
cu cotul pe geam, cum a mai zâmbit,
să rădă uitând ca potcoava

sub nichel, în față, pe radiator,
între două, sălbatic, mânze
de găză cu somnul de veci prea ușor
pentru marea de basme cu pânze

a fetei cu fire roșii din miezuri
de pepeni bătrâni, în loc de cercei,
răsucind cât soarele ochii în viezuri
și pe amândouă mâinile ei.

Zâmbea s-o vadă cu femeia de-o seamă,
și surâsul lui o creștea
mare, să n-aibă măcar nici o teamă
în vis dacă se uită la ea:

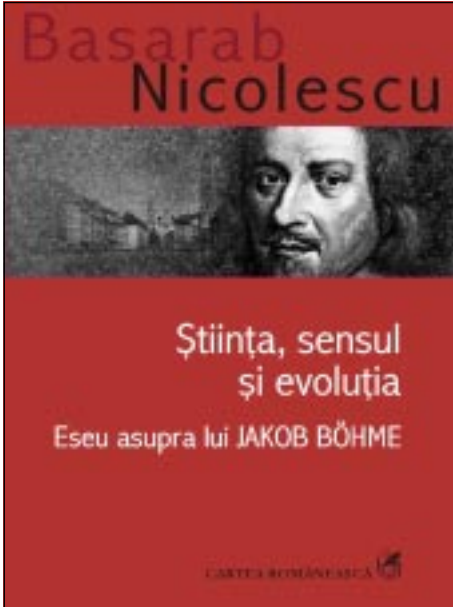
cu ușa din dreapta păzită de-un lan
înalt, de porumb, în zăvoare
cu obloanele strânse, și el la volan
adormindu-i genunchii cu-o floare

de floarea soarelui curățată pe-ascuns
de semințele aspre și gri;
să rădă de ce până-atunci n-a ajuns
unde nu se mai poate opri.

Singur pleca, apoi, între scânduri
să asculte cum un pepene crapă
ca oglinda de-afară în câteva rânduri
de crengi, când dădea după apă,

demult, înapoi (se poate-ntr-o iarnă), —
în spate, ușor, sau doar cu zăpadă
pe-o ladă de vin și azi ce-i răstoarnă
o cameră-n gând, de la stradă.

NOU la CARTEA ROMÂNEASCĂ

DEAL-VALE-DEAL CRITICI CITITORI, CĂRȚI ROBERT ȘERBAN

Nu de puține ori m-am întâlnit pe stradă cu fel de fel de cunoscuți, curioși să afle, printre altele, ce țin atât de strâns sub braț. "Reviste culturale", am dezlegat misterul, iar răpunsul meu a însemnat și schimbarea subiectului. Dar săptămâna trecută, o amică a vrut să afle și de ce citesc astfel de reviste. "Nu-s plicticoase?", a insistat ea. "Nu... Nu toate. Și nu le aleg decât pe cele interesante." "Dar nu mai bine citești o carte?" I-am spus că, de multe ori, citesc o carte după ce am aflat lucruri bune despre ea într-o revistă. "Auzi, să știi că și eu am răsfoit publicații din astea, până când m-am săturat să găsesc tot felul de prezentări de carte din care n-am înțeles o iotă. Tot felul de șmecherași de ambele sexe scriu de parcă-ar face-o pentru gașca lor. N-au nici o treabă cu cititorul, cu mine, adică. Măi, eu sunt convinsă că ăștia-și citesc cronicile în fața oglinzii, cu glas tare, și-și admiră cultura care cred ei că le circulă pe sub perucă". Degeaba am încercat eu să contrez cum că majoritatea recenzițiilor sunt profesioniști ai textului, că, de exemplu, X,Y, Z scriu limpede, că e bine să ai câțiva ghizi de lectură și să n-arunci banii aiurea pe cărți ce se dovedesc apoi, slabe. "Eu am ghidul meu. E un site, *ILove Books*. Sunt acolo peste 300 de cărți, rezumate în 25 de cuvinte – asta-i regula! – chiar de către cititori. Îți trimit și ție câteva. Dă mai departe. Și nu-ți mai arunca banii pe reviste d-astea". Am primit "marfa". O dau mai departe:

Odiseea: "Un tip se chinuiește 10 ani să se întoarcă de la un război dus pentru o gagică la nevastă-sa. Aceasta e neobișnuit

de înțelegătoare." **Trei surori**, de A. P. Cehov: "Trei surori din Rusia se hotărăsc să plece la Moscova. Nu se duc." **Mândrie și prejudecată**, de Jane Austen: "O femeie cu principii înalte, care nu e așa de superficială ca să cedeze banilor și farmecului fizic, îl alege tot pe tipul mișto și sexos." **Ulise**, de James Joyce: "Leopold Bloom se plimbă, și-o freacă, bea, pălăvrăgește, se ceartă, citește, cască gura și se întâlnește cu tolomacul de Stephen Dedalus, pe șaispe iunie 'nouă sute patru.'" **Războiul lumilor**, de H.G. Wells: "Marțienii ne bat de ne sună apa-n cap, dar răcesc și mor." **În căutarea timpului pierdut**, de Marcel Proust: "Tipul se trezește, mănâncă o prăjitură, se gândește la fel de fel de chestii și se face scriitor." **Infernul**, de Dante: "Coborâm. Parter – pagini, filozofi, oameni fără noroc. Subsol – niște declassați. Sub-subsol – niște ticăloși ordinari. Sub-sub-subsol – niște ticăloși de cea mai joasă speță. Ultimul nivel – toată lumea jos! Liftul de acolo urcă." **Așteptându-l pe Godot**, de Samuel Beckett: "Nu se întâmplă nimic. Chiar de două ori." **Cold Mountain**, de Charles Frazier: "Tipul merge pe jos 750 de kilometri pentru o tăvăleală în fân cu gagică lui." **Ferma animalelor**, de George Orwell: "Zoofilia și politica sunt totuna. Undeva pe la mijloc se întâmplă ceva nasol." **Marele Gatsby**, de F. Scott Fitzgerald: "Aceasta este o poveste despre efectele banilor. Nu sunt buni." **Biblia**: "Capitol introductiv bun. Personajul principal intră în scenă pe la jumătate, dar moare devreme. Niște porunci de bun-simț (nițel învechite, totuși). Sfârșit cutremurător. Cam prea deschisă la interpretări."

LINIA ORIZONTULUI DE ION BARBU

MIMOZELE DIN CURTEA USR RADU PAVEL GHEO

În anii trecuți au existat diverse conflicte de presă, mai mari sau mai mici, legate de Uniunea Scriitorilor din România. Nu stau acum să discut cât de justificate au fost unele sau altele (cum a fost conflictul ASPRO-USR sau gîlceava de la alegerea lui Eugen Uricaru în funcția de președinte al Uniunii) și nici să pierd vremea cu demontarea obsesiei luptei între generații, care compactează reducționist și naiv sute de scriitori cu opinii diferite în două tabere solide.

Important e că de vreo doi ani lucrurile au început să se îmbunătățească în ograda USR – sau cel puțin așa mi s-a părut. Desigur, nu e totul perfect și nici n-o să fie vreodată cît timp e vorba de un sindicat al artiștilor, ce reunește scriitori, adică orgolii mari. Însă lucrurile s-au mai urnit, așa cum și trebuia să se întîmple, dată fiind legitimitatea instituțională imensă a USR. Repet: nu e totul perfect. O condiție necesară pentru îmbunătățirea situației e însă discutarea problemelor existente sau aparente.

În esență, cam asta am îndrăznit să spun într-o anchetă realizată de ziarul *Cotidianul* și apărută pe 9 februarie 2007 (Silviu Mihai, "Cine are nevoie de uniunile de creație?"). Am spus-o ca membru USR, plătitor de cotizație, cu convingerea că exprimarea unei opinii e un drept cîștigat de multă vreme.

M-am cam înșelat. Nu într-un tot, sper, dar suficient ca să îmi țin de-acum gura. Mai întîi am aflat pe căi informale că situația s-a discutat "la centru", că "am atacat Uniunea Scriitorilor" și că opinia mea face parte dintr-un "atac concertat" asupra USR. Apoi am citit în *România literară* (nr. 7/ 23 februarie 2007) comentariile unui Cronicar umoral, care accepta totuși, ironic, că am fost "mai concesiv decît ceilalți analiști de caz".

Mulțumesc mult! Sper că asta o să-mi mai spele restul păcatelor. Dar trebuie să fac cîteva precizări.

Intenția mea a fost – și este încă – să exprim o părere personală obiectivă și nu să iau parte la un atac concertat (care, de altfel, ar presupune o intenție comună a unui grup cu care n-am luat contact). Dar se pare că pentru o parte dintre membrii USR o părere obiectivă nu poate fi decît exclusiv laudativă. Pentru Cronicar în mod sigur.

Apoi mi s-a reproșat că am calificat sistemul de administrare al USR drept "încîlcit

și cețos" fără să cercetez actele contabile ale Uniunii. E drept, n-am ajuns la actele acelea contabile (nici nu e treaba mea), dar îmi amintesc că la recenta vizită a domnului Varujan Vosganian în Timișoara exact așa au părut lucrurile: Domnia Sa, vicepreședinte al USR, părea la un moment dat la fel de nedumerit. Dar bănuiesc că nici dînsul n-a văzut actele contabile, cum, presupun, a făcut-o Cronicarul.

Am mai îndrăznit să mă plîng și de slaba distribuție a revistei *Noua literatură*, revistă finanțată de USR. Aici Cronicarul îmi precizează că "revista e în continuare finanțată și că se difuzează normal prin Rodipet". Ca simplu colaborator (benevol, ca să nu se creadă că urmăresc vreun interes personal), spun doar că am verificat dinainte la zece chioșcuri de ziare din Timișoara la care, de exemplu, *România literară* se găsea, iar *Noua literatură* nu. De fapt *Noua literatură* n-am găsit-o nicăieri în Timișoara. Presupun că asta înseamnă difuzare normală.

Precizez încă o dată, ca să nu se înțeleagă, știu eu cum, greșit: nu lupt nici împotriva USR, nici împotriva "bătrînilor" și nici a "tinerilor". Mai mult, cred în utilitatea USR. Altfel nu m-aș fi înscris în Uniune. Am făcut-o în primul rînd grație unei afinități personale cu scriitorii din Timișoara și din Banat. Am făcut-o, desigur, și din convingerea că o uniune de creație e necesară, la fel ca orice asociație profesională. Dar am crezut că asta nu implică în nici un caz un legămînt al tăcerii. Pot greși, desigur, dar am voie să-mi exprim și să-mi argumentez opiniile.

Se pare însă că unii membri USR (ce mișto sună "unii membri"!) – unii colegi de-ai mei, cum ar veni – văd lucrurile mai simplu: orice critică la adresa Uniunii e un act de sabotaj. USR e un fel de vergură neprihănită – să n-o atingi nici cu o floare! O putem critica în șoaptă (cum se spuneau înainte de 1989 bancurile cu Ceaușescu), dar în public nu trebuie să pomenim nimic negativ, fiindcă alimentăm conspirația. Încalcăm disciplina de partid... pardon, de asociație. La USR nu există probleme. N-au existat și, presupun, nici nu vor exista vreodată.

Atitudinea asta mi se pare cunoscută, dar să fiu al naibii dacă îmi amintesc de unde. Sau de cînd...

GALERIA CALINA LA ÎNCEPUT DE DRUM CU PETER JECZA

La 26 februarie 2007, publicul timișorean participa la deschiderea unui nou spațiu de artă, Galeria Calina, condusă de doamna Alina Cristescu, eveniment marcat prin expoziția de sculptură a unui important artist plastic, Péter Jecza.

Prin expoziția sa, sugestiv intitulată *Dialectica cubului*, artistul creează semne noi și își transfigurează concepția asupra lumii printr-o manieră specifică de reprezentare, spunea la vernisaj criticul Constantin Prut. Motivele sale sunt reduse la forme geometrice fundamentale (sfera sau cubul), obiectele fiind descompuse în suprafețe geometrizate. Cele două forme geometrice ce domină expoziția, aprofundate în sculpturi ca *Monadă dublă*, *Legătură de cuburi*, *Sferă și cub mic*, sau *Dislocarea sferei*, trasează direcția urmată de artist de-a lungul carierei sale profesionale – abstractul, ca variantă clasică a artei moderne. Obiectele degajă și atașamentul artistului față de principiile clasice, legate de de originar. Sculpturile sunt fie mate, pentru a sugera materialitatea bronzului, fie lucioase, exprimând strălucirea materialului, eleganța, lumina, căldura, speranța, bucuria de a trăi.

Monada, cubul reprezintă și ele stabilite, unitate, *Coeziune*, după cum sculptorul însuși își denumeste obiectul, iar familia înseamnă tocmai acest lucru. Artistul se întoarce la primordial, la începuturi, pentru a sublinia mai apoi un posibil traseu uman: de la *Fecunditate*, *Sâmburele familiei*, *Cub îmbrățișat*, prin iubire *Sărut*, la *Fuziune*, când cele două jumătăți se contopesc și se întorc la unitatea cea dintâi. Prin expoziția lui Péter Jecza, inaugurarea Galeriei Calina și-a câștigat o dublă anvergură în peisajul cultural timișorean. (**RITA TASI**)

harfa de iarbă

POEME DE OCTAVIAN DOCLIN

ÎN SPATELE DOMENIULUI

Dar în spatele Domeniului
nimeni nu ştia nu vedea
ce se-ntîmplă
nici Scribul nu păşise acolo
doar vorbea umbla auzea
cum că Stăpînul în ceasuri tîrzii
acolo cobora se ascundea subterana
acolo-i era
împreună cu cele sortite putrezirii
cu acelea care n-au ajuns niciodată
în pîrgă deplină din prima generaţie
şi pînă la cele conduse acum de el
noul Stăpîn tînăr şi în pîrgă deplină
acolo încerca el să citească ce era scris
pe spatele hărţii ținute sub pază
în pivnița Domeniului învăţînd arta conducerii
(doar bănuind toate acestea Scribul
începu şi el
să povestească viața Stăpînului
numai pe fața nevăzută a poemului)

PE SPATELE PALMEI

Şi-au căutat loc doar
în spatele Domeniului
fiindcă preferau suportau mai ușor
suferința fizică acolo
decît dispreţul celor în pîrgă deplină
în afara corturilor acum
Stăpînul cel tînăr ajuns primul în pîrgă
le vizita adesea însă privea la ele
nu cu milă dar nici cu dispreţ
ci numai ca la nişte copii nedoriţi
iar ele încercau să-i ghicească numele
fiindcă niciuna dintre ele nu i-l ştia
înceau întotdeauna să-l citească atunci cînd
de fiecare dată le întîmpina cu palma stîngă
ridicăta
urîndu-le *pacea florilor cu voi* dar nu-l
înţelegeau
şi nici nu-şi dădeau seama că tînărul Stăpîn
al celor în pîrgă deplină acum aflate deja
în stăpînirea Domeniului avea numele
scris întreg pe spatele palmei
(în schimb Scribul le ademenea
pe cele tinere scriindu-şi numele
pe o foaie imaginară
cu degetul în aer)

OCHI ÎN OCHI

Şansa şi puterea lor
erau că nu aveau cum să se mişte
în spatele Domeniului
unde nimeni nu vedea nu auzea nimeni
infirmitatea lor le sporea imaginația
vulnerabilitatea lor aceea că pentru ele
nimic nu se mai dovedea palpabil
mute erau dar nu şi oarbe
din priviri doar se-nţelegeau cu tînărul Stăpîn
care cu un ochi le vorbea cu celălalt
învăţa harta
(ochi în ochi încerca şi Scribul
să le prindă pe cele tinere
dar ele-şi întorceau fața
ori de cîte ori îl simţeau prin preajmă)

ZGURA

În spatele Domeniului
ele erau zgura
cum aurul şi argintul topit
se întindeau cele tinere
treceute acum din pîrgă deplină în drumul spre

coacere
pe cealaltă parte a lui
simţeau cum năvălea deja prin venele lor
puternice
sîngele rodului al noii rodiri
doar Stăpînul tînăr mereu mai grăbit
le privea nepăsarea ajuns deja la capătul
drumului
numai el ştia că de-acolo începe
cealaltă față nevăzută şi neştiută a Domeniului
care şi ea trebuia umplută cu zgură cîndva
o clipă gîndi la aceasta şi o lacrimă îi ocoli
colţul gurii

întredeschise
căzînd la piciorul lui acoperit de pulbere
cu celălalt trasă repede
viitorul hotar
(Scribul pe urma celor tinere în drumul spre
coacere

le pierdu o clipă din vedere
timp destul pentru a confunda
cele două fețe ale foi de aer
pe care-şi începuse poema rodirii)

VREMEA DE TĂCERE

Dar iată
că între cele din spatele Domeniului
acolo unde nimeni n-a putut să vadă să audă
vreodată
şi tînărul Stăpîn ajuns şi acum prea repede
la capătul drumului spre coacere
a venit şi vremea de tăcere
(Scribului văzînd absența Stăpînului de la
o vreme
dintre cele aflate acum în drum spre coacere
îi încolţi în minte bănuiala că el ar putea fi
cel promis a fi pîrga celor adormite în
neputrezire
şi începu pregătirile pentru întîlnirea din cortul
poemei
pe care n-o mai putea evita)

ÎN FAȚA CORTULUI

Dar moartea nu poate fi capăt de drum
ci numai începutul altuia
vorbi ca pentru sine Stăpînul
în aşteptarea celor dinţii sosite
de pe drumul spre coacere
care însă nu-l vor mai găsi aici
şi privind undeva înspre liziera Domeniului
văzu cum în fața cortului poemei
se fac pregătiri neînțelese altora
dar ochiului lui prea bine cunoscute cîndva
şi totuşi
acestora nu le putea ghici desluşi bănui rostul
şi-ntr-o clipă de slăbiciune de nedumerire
îl fulgeră sentimentul vinovăției
şi se-aruncă cu fața la pămînt
(Scribul intui că în curînd
pentru cele care vor ajunge la capătul
drumului spre coacere
piatra de poticnire
va fi lipsa de perspectivă –
gîndi dar nu se bucură)

UN SINGUR CORT

Singur şi în aşteptare
la capătul drumului în coacere
în plină putere a vîrstei
cînd seminţele sîngelui mai-mai
că plesneau în rod Stăpînul se întrebă
cum de nici unul dinaintea lui
din generație în generație

n-a reuşit să supună Domeniul
ce blestem să poarte oare cu ele
şi cele lăsate în neputrezire
să-şi cucerească de fiecare dată
un nou teritoriu cu de fiecare dată un nou
Stăpîn

ivit dintre ele fără să-l aleagă
sau măcar să fie-ntrebate
el noul Stăpîn cel care ajunge
întotdeauna întîiul în pîrgă deplină
dar abia-ntr-un tîrziu înțelese
cînd dinspre celălalt capăt al drumului
începură să se zărească cele mai puternice
că de fapt el nici acum nu ştia
cîţi au cucerit cortul poemei
şi cîte au intrat în cel al poemului
(Scribul continua să lucreze la planul lui secret
şi visa la ziua în care pe Domeniu
va fi un singur cort)

POEMUL SCRIBULUI DESPRE STĂPÎN

El mărturiseşte despre sine că a fost primul
iar despre mine că am fost Întîiul
dar eu spun că între primul şi Întîiul
nu stă sublimul celor în neputrezire
ci legea care nu mai trebuie
să domnească în cele două corturi
aşa cum între cei care-au intrat în cortul
poemei
şi cîte-au ieşit din cel al poemului
stă numai rodul mîinii
care le-a condus
prin pustia hîrtiei

POEMUL SCRIBULUI DESPRE POEM

dacă tu vei înlătura încet-încet
dragostea pentru Stăpîn înlocuind-o
cu slujirea ta pentru mine
adevărat îţi spun că înainte cu mult
de a-ţi fi pus punctul îţi voi dubla
pe cele care ți-au slujit cortul
Poemul însă tăcu o clipă
după care întoarse privirea
spre primul cuvînt născut în cortul său
dar şi cel mai iubit de către el
pentru că încă avea încredere în el
deşi rămîinînd tot mai în urmă
şi zărindu-se tot mai greu
avea avantajul de a le vedea
tuturor celor multe din fața sa
fiecare mişcare

PÎRGA DEPLINĂ

O frumusețe mai mare nu vei putea vedea
o putere mai mare nu ți s-a dat
ca pîrga deplină a cuvintelor
veghează-le mersul în rod
fiindcă seminţele lor viitoare
vor ridica altfel de corturi
pentru noua poemă noul poem.
Aşa rosti Scribul pentru ultima oară
către Stăpînul său Poruncă sau profeție
se-ntrebară cuvintele-n pîrgă deplină
de cum îl auziră Dar de departe
din Vale veni un vuiet
cum al unui nor de lăcuste în năvală
Pregăteşte-te chiar de acum de trădare
mai auzi precum un tipăt Stăpînul
deja Scribul era amintire

INVITAȚIE

Sorin Neamțu e un tînăr intoxicat de vocație.
Vrea să fie pictor, iar această chemare îi inspiră
cele mai curajoase pariuri. Își îngăduie luxul de a
abandona o lucrativă specializare în informatică.
În vremea studiilor de pictură, la Timișoara,
ucenicește pe lângă Flondor și se abandonează
evlavios cultivării măestrilor. Mizează imprudent
pe formule perfect inadecvate modelor, tendinței,
actualității ultime. E calm din cuviință, senin din
educație, disciplinat din pudoare. Întreține cu revolta
un comerț prudent, alimentat doar de grija de a nu
se lua prea tare în serios. Asemenea Părinților
egipteni, scurge peste legumele crude un șir de
untdelemn pentru a-și aminti de propria nedesăvîrșire.
Pentru cei care îl cunoaștem, e tonic și improbabil
ca ozonul în mijlocul orașului.

MARIUS LAZURCA,
Ambasador al României pe lângă Sfântul Scaun

EXPOZIȚIE DE PICTURĂ SORIN NEAMȚU

LA GALLERIA 28
TIMIȘOARA, STR. BRÂNCOVEANU 28
Februarie-martie 2007

EXIL INTERIOR

exil interior

SUNT PROPRIUL MEU PERSONAJ

TRAIAN DORGOȘAN

Eugen Bunaru: Cu mai bine de nouă ani în urmă - sper că și memoria ta afectivă reține "momentul" – stăteam amândoi de vorbă aici, la tine acasă, pe strada Carusso nr.3, în celebrul tău apartament, de la etajul II. Celebru, pentru că aici... locuia, locuiește și azi, nimeni altul decât – pentru foarte mulți timișoreni – poetul - emblemă, rege al boemei din Timișoara, Traian Dorgoșan. Sub aceste auspicii s-a legat, atunci, dialogul nostru, publicat în revista Orizont, nr.1, 24 ianuarie 1998. Un dialog "gustat" de cititori, de iubitorii poeziei tale. Îmi amintesc că, tot atunci, hotărâserăm să-l reluăm peste timp. Așadar, ce au însemnat pentru tine acești nouă ani? Cum te simți, cum te regăsești în noua ta ipostază: de personaj literar?... Cred că nu-ți "servește" o noutate.

Traian Dorgoșan: Ar fi trebuit, dragă prietene, să ai puținică răbdare și să fi așteptat să mai treacă un an... Zece ani – *ehu, postumae* – ar fi fost o cifră rotundă ... Mai provocatoare ... Iar eu aș fi fost, poate, mai inspirat. Sau mai locvace... E bine și așa ! Să mergem, deci, pe multiplul lui trei. Ne putem juca la infinit cu cifrele... Oricum le-am "lua", fiecare spune ceva dincolo de semnificația pur matematică.

Ziceai că sunt personaj de roman... Dar tu de ce nu ești personaj? Lasă... Ei bine, am auzit și eu câte ceva... E vorba, într-adevăr, de romanul unui tânăr și talentat scriitor român, stabilit în Elveția, Cătălin Dorian Florescu. Dar eu sunt, acolo, în cartea lui, un personaj episodic, neimportant. Romanul i-a fost inspirat – aici e legătura – de Doamna mea, Zaira... De pitorescul și bogăția biografiei sale... Cred că deja a fost publicat în Elveția, în limba germană, și se pare că va fi tradus în mai multe limbi. Bineînțeles și în limba română. Sunt curios să-l citesc...

Cu prozatorul Cătălin Dorian Florescu am petrecut, în anii trecuți, o seară splendidă la restaurantul Boema, de lângă librăria Emil Cioran. Atunci, i-am recitat un sonet, *La moartea porcului meu*, pe care-l scrisesem când aveam vreo cincisprezece ani, după ce am asistat – se întâmpla, acasă, la mama mea, în Giarmata - la tradiționala tăiere a porcului, înaintea sărbătorilor de iarnă. Îmi amintesc că eram foarte impresionat și impresionabil la astfel de scene cu sângele animalului sacrificat curgând pe pământ. Sau pe zăpadă... M-am retras în camera mea și am scris acel sonet. Lui Cătălin Florescu i-a plăcut foarte mult poezia, în seara noastră de la Boema. Dacă vrei, îți recit și ție finalul: *Ci mândru fii, o, spirit de porcină/Că cel ce-n univers stăpân își zice/ Se vanfrupta din trupu-ți azi la cină/Așa-i?...* Deci dormi în pace, ești ferice! /

Dar, să revin... Eu, dragul meu Eugen, sunt propriul meu personaj: *immanent și transcendent./ aposteri – aprioric, sunt țărână și lopată./groapă și gropar de-odată/*

Și în hârca mea de *Yorick/intră universul – roată./*

— Aud, uneori, în mediul boemei timișorene, aceea de prin anii '70-'80 (tot mai dispersată și mai anemică) unele voci nostalgice care îți regretă "retragerea", prezența ta tot mai discretă... Resimți și tu aceeași nostalgie?

— Chiar crezi că se mai întreabă cineva despre Traian Dorgoșan?! Fie el și regele boemei de mai an... Nu știu, zău, cine îmi regretă retragerea, așa cum o numești tu... Vor fi fiind unii... Poate cei care m-au "iubit" doar pentru camaraderia de pahar... Poate am obosit... Vezi, cei nouă ani își spun și ei cuvântul. Sau, dimpotrivă, voi fi întinerit puțin... Oricum, cu mine sau fără mine, boema merge mai departe. Iar boema mea e viața și poezia mea laolaltă...

— Așa e, să revenim la poezie... Cu ani în urmă, ai fost aniversat, grație lui Cornel Ungureanu, directorul de atunci al Teatrului Național din Timișoara. În fastuosul hol cu oglinzi, alături de tine s-au mai aflat doi importanți poeți omagiați: Șerban Foarță și George Astaloș. A fost – îmi amintesc – un adevărat spectacol (colaj) de poezie. Cu aplauze la scenă deschisă pentru poeți și actori. Pentru Poezie... Cum te-ai simțit atunci? Cum ți-ai "recunoscut" versurile?

— Cum să mă simt? M-am simțit onorat. A fost cu adevărat o seară memorabilă. Cornel Ungureanu, pe care-l iubesc și-l stimez, a organizat acea seară la care am fost invitat în calitate de sărbătorit. El, Cornel, cred că avea un mic sentiment de "culpă" pentru că "m-a uitat" la alte aniversări și a dorit foarte mult să mă omagieze alături de cei doi importanți și dragi poeți pe care i-ai amintit. Îi mulțumesc lui Cornel Ungureanu ! Dar, uite, că întrebarea ta mi-a răscolit memoria și îți mărturisesc asta numai ție... Adică îmi amintesc cu enormă emoție și bucurie că eu, Traian Dorgoșan, am fost încoronat ca Rege al Saltimbancilor, la prima ediție a Saltimbanciadei... Nici nu mai știu în ce an... M-au plimbat atunci cu o trăsură cu patru cai de pe strada Alba Iulia până la Operă și Catedrală. A fost o magie. Am și poze de la eveniment... Am recitat din balconul Operei. Era în Piața

Operei o mare de oameni care mă ascultau. Unii strigau: Mai tare! *Te iubim, Traiane!* Am recitat din **Circusparada: Pofțiți la spectacol!//Pofțiți la spectacol!//Pofțiți la spectacolul/ Circului meu!.../Totul s-a datorat unui om și artist minunat, lui Diogene Bihoi, regretată fie-i, veșnic, plecarea!**

— În acel context aniversar a fost lansată și o antologie din poezia ta, editată de Lucian Alexiu, cu titlul celebrului poem "Circusparada". Mi-aș fi dorit acea carte, dar ea a dispărut ca pâinea caldă. Mulți amici mă întreabă unde se mai pot găsi volumele tale de poezii. Sunt oameni de cele mai diferite profesii: avocați, judecători, profesori, medici, pensionari... Ce răspuns le poți da?

— Despre cartea de care zici - o microantologie - ar trebui să-l întreb pe Lucian Alexiu. El e în măsură să știe dacă mai există pe undeva, prin vreo librărie, niște exemplare. Mi-aș dori-o și eu... Oricum, îi mulțumesc pentru gestul său frumos... Ar putea să-l repete ... Glumesc ! ... Iar prietenilor tăi care îmi caută cărțile – dacă nu cumva e vreo metaforă neserioasă de-a ta – le mulțumesc, și lor, pentru că mai cred în poezia mea. În poezie... E încurajator...

— Ești autorul a doar două cărți ("Cellalt geamăn" și "Lacrima albastră") și a antologiei amintite. Firește, valoarea unui poet nu e dată de numărul volumelor, al tomurilor publicate ci, pur și simplu, de poezia care viază acolo, fie și în paginile unei singure cărți... Și, totuși, plutește în jurul tău o anume atmosferă enigmatică... Se spune, prin urbe, că sertarele biroului tău sunt pline de manuscrise ce își așteaptă norocosul editor...

— Mi-ai pus aceeași întrebare și cu nouă ani în urmă... Haide să lăsăm acest "capitol" învăluit în aburii enigmei, așa cum spui... Sau, dacă vrei, uită-te prin sertare, prin dulapuri... Glumesc, desigur... Îți voi răspunde mai concret la interviul următor...

— Ți-ai schimbat, de ceva timp, starea civilă: ai renunțat la burlăcie... Se zice că ai devenit un adevărat dandy al Timișoarei artistice... Cum este să te reîntâlnești, la o vârstă venerabilă, cu prima iubire și firul ei, întrerupt cândva, iată, să lege fericit trecutul cu prezentul?

— E o întrebare cam ... poetică, să nu-i zic indiscretă... Ei bine, o iubesc pe Zaira, Doamna mea... Dar nu pentru că e un personaj de roman... Atât! Nu doresc publicitate de telenovelă... Au scris, mai demult, despre acest subiect, Oana Monoran, Ildiko Achimescu și nu mai știu cine... Poți afla în publicațiile cu pricina mai multe detalii, unele picante... Despre dandysm a scris o carte, deja celebră, Adriana Babeți. Nu m-a menționat... Sigur, sunt un dandy și nu de azi, de

ieri! Dar tu nu ești un dandy?... Ești ...

— Dacă tu zici...Ce amintiri te bântuie din copilărie, din tinerețe, din Timișoara de odinioară?

— Mi-ar plăcea uneori să hoinăresc cu tine – ești un timișorean get-beget, un "fabricant" pur sânge – pe străzile cu parfum de epocă ale Timișoarei, ale *Fabricului* din anii mei tineri. Știi că am locuit un timp, puștan fiind, pe strada Telegrafului la nr.49, la Casa Lungă, așa i se spunea... Stăteam la bunica mea și la o mătușă, după mamă, Liubița Kremer, născută Tărău. Soțul mătușei, Carol, era un om foarte blând, era zidar de meserie. Îmi citea, uneori, din Neuer Weg, ziarul german local. S-au iubit foarte mult și s-au stins pe rând, la interval de câteva luni. M-a îndurerat mult pierderea lor și, nu știu de ce, mă simțeam vinovat...

— Mai crezi în poezie? Ți-a schimbat poezia viața, destinul?

— Când eu nu voi mai fi, s-ar putea să existe, în locul meu, poezia... Așa că poți reține: *Îndoială sunt și crez./nălucă pe meterez./ prinț șovăitor și trist/(să exist? – să nu exist?)...*

Dialog realizat de

EUGEN BUNARU

CENTRE CULTUR EL-FRANCAISTI MISOARA	Centrul Cultural Francez Timișoara Bv. C. D. Loga nr. 46 300020 Timișoara Tel. 0256 - 490 544 Fax. 0256 - 490 543 ccf@ccftimisoara.ro	Centrul Cultural German Timișoara Str. A. Pacha nr. 2 300055 Timișoara Tel. 0256 - 407 058 Fax. 0256 - 407 059 ccgTM@artelecom.net	
SĂPTĂMÂNA CAFENELELOR - CAFÉKULTOUR - 29 MARTIE – 4 APRILIE 2007 În Timișoara cafenelele, barurile, cluburile au devenit tot mai numeroase în ultimii ani, fapt ce a dinamizat în special centrul istoric al orașului. Succesul nu a întârziat să apară, orice nouă cafenea fiind invadată imediat de un public de cele mai multe ori tânăr, avid de nou și din ce în ce mai exigent. Ca răspuns la această nevoie de diversitate, simțită atât în viața socială cât și în viața culturală a orașului, tot mai multe cafenele și localuri publice, precum și librăriile-cafenele/ceainării, au devenit spații alternative pentru cultură, propunând expoziții, discuții, concerte, întruniri, proiecții... În acest context, Centrul Cultural Francez și Centrul Cultural German din Timișoara au inițiat în 2005 "Săptămâna cafenelelor – Cafékultour": timp de o săptămână, în fiecare seară într-o altă cafenea, s-au desfășurat diverse manifestări culturale. Datorită succesului de care s-a bucurat, proiectul a fost continuat și în anul următor, iar în 2007 a ajuns la cea de-a treia ediție. În acest an vă propunem: o întâlnire cu un caligraf tunisian, un spectacol-lectură de balade germane, șansonete franceze, un spectacol muzical multilingv, proiecții de scurtmetraje și filme de animație internaționale, expoziții, concerte și, bineînțeles, degustări de produse franceze, belgiene, tunisiene și germane. Intrarea este liberă la toate acțiunile. Partenerul principal al evenimentului este BRD Groupe Société Générale. Program: LIMBĂ ȘI LIMBAJ – Expoziție, prezentare și proiecție de Naja MAHDAOUI, artist caligraf tunisian - Expoziție Naja MAHDAOUI (pictură, tapiserie și stampe) – 26 martie – 4 aprilie 2007. BALADE GERMANE: "Der Zauberlehrling" – spectacol-lectură în limba germană, rezultatul unui atelier de cinci zile. SHAKE KVARTETT – spectacol muzical multilingv Emilia B. BORBELY, Enikő EDER, Attila KISS și András Csaba MOLNOS sunt patru tineri actori la Teatrul Maghiar de Stat "Csiky Gergely", care pe lângă actorie mai au o pasiune comună: muzica. Spectacolul de sâmbătă seara va fi unul deosebit: se va cânta în limbile maghiară și engleză, însă prezentările și comunicarea cu publicul vor avea loc în germană și română, cu ajutorul altor colegi actori. Iată de ce tema seriei este "LIMBA". SEARĂ INTERACTIVĂ DE MUZICĂ FRANCEZĂ ANIMATĂ DE TRUPA AEDE – FRANȚA SEARĂ "HERGE" – expoziție și proiecție - Expoziție de benzi desenate de Hergé (29 martie – 15 aprilie) și proiecție de desene animate. - Degustare de produse belgiene. Seară dedicată proiecțiilor de scurtmetraje și filmelor de animație internaționale CONCERT TAXI – MUZICĂ ȘI DRAGOSTE CU ALBUMUL "ROMANTICA"			

DOSTOIEVSKI FM*
NICK CAVE: IAR ASINA,
VAZAND PE INGERUL
DOMNULUI (FRAGMENT)

- Ce-i, Euchrid? Unde vrei să mergem?
Mergem la Suse? Hai!

Nu voiam la Suse, tata voia acolo, nu știu de ce-i plăcea să mă ia și pe mine, acum eu voiam singur. Dar era prea întuneric, tata voia să se uite la baie.

A apucat-o spre rîu, în fața mea, repede, sălta și-i sunau fișiile de piele prinse de brăcinari, erau uscate, așa mi-a trecut prin cap, dar n-am vrut să mă mai gîndesc la asta. Îi simțeam mirosul greu, blănos, mirosea ca animalele pe care le prindea în capcanele lui. Murdar, a carne veche, a pămînt umed și răscolit, așa cum miroseau după cîteva zile coioții rănîți pe care-i ținea în cuști.

După o sută de pași, a cîrmit-o spre stînga, spre cîmpul părăsit a lui Sardus Swift, acolo unde părintele Sardus zicea c-așteaptă semnele. Tata a rupt un par din gardul părăginit, lovea cu el iarba înaltă din față, să-și facă drum:

- Hai pe-aci, e mai aproape!

Așa că m-am luat după el și-am început să mă rog să nu-mi găsească locul. Nici eu nu știam pe întuneric unde-i, îmi bătea inima cînd îl vedeam că se oprește și se uită-n jur, peste iarbă, ridicat pe vîrfuri, apoi iarăși, harș, cu parul în scaieți.

- Ei! a strigat Ezra cînd lemnul lui a lovit altă bucată de lemn. Gata, am ieșit, mi-a spus, crezînd c-a dat de gardul din partea cealaltă și văzînd locul cum se deschide peste mulțimea de cruci.

A făcut cîteva pași printre crucile mele, n-a mers mult și s-a oprit, cu privirea de jur-împrejur. S-a scărpinat în creștet și-a zis:

- Ietete! Ce face părintele-aci? Ce-o fi cu cimitirul ăsta? Uite, Euchrid! Vezi ce de cruci? Vezi? Eheeee!

Se plimba printre cruci, dar nu se apleca să citească ce scrie pe ele. Se uita, cu ochii mijîți, pînă la capătul luminișului, acolo unde iarba creștea iarăși înaltă. Cred că nu-i venea să creadă. Dar mulțimea crucilor înșirate pînă spre margine n-avea cum să nu-l încredințeze. Nu știu cîte să fi fost deja adunate, oricum, lumina lunii și umbrele pe care le aruncau una asupra alteia le făceau să pară și mai multe.

- Vezi, Euchrid? mă mai întreabă Ezra, de data asta liniștit, fiindcă se lămurise.

Eu însă am clătinat din cap și-am luat-o înainte, ca să-l trag cumva după mine, să-l scot de-acolo. Numai că el se oprise în mijlocul cimitirului, rotea bățul și lovea încetîșor crucile. Am plecat iarăși capul, l-am prins pe Ezra de fișiile de piele și-am tras.

- Ce-i, mă?! s-a întors el furios.

Dar s-a liniștit imediat, a luat-o iarăși în fața mea, săltat, și mi-a strigat peste umăr:

- Vrei la Suse, ai?

Apoi a rîs, și-a îndreptat bățul către orașelul ce clipea în zare și-a strigat:

- Să se caute în cartea faptelor părinților tăi și în cartea faptelor vei găsi și vei afla că cetatea aceasta este cetate răzvrătită și primejdioasă.

Și-a rîs iar, pomenind parcă, între buze, numele părintelui Sardus, dar numai parcă, fiindcă eu rămăsesem în spate, țeapăn de frica ce trecuse și privind șirul de cruci mici pe care scria numele lui Beth.

Pînă la Suse, fiindcă locuia la marginea orașului, n-am făcut mult, de fapt nici nu

știu cum am făcut suta aia de pași, prea îmi tremurau picioarele. În fața ochilor mi se făcuse iarăși întuneric, cred că de la sîngele ce mi se urcase la cap, îmi bubuiau și urechile. Le-am acoperit cu palmele ca să fac liniște acolo, am mers așa, pînă m-a speriat un schelălăit de cîine. Am ridicat atunci ochii și l-am văzut pe Ezra cum ridica în dreptul feței un cățelandru, legat fedeleș cu fișiile de piele și înșîngerat de plumbii din capătul pieilor.

- Taci, mă, taci! îi șoptea Ezra, înfigîndu-i degetele-n gît ca să-l amuțească. Taci, să nu iasă careva.

Cîinele a amuțit, s-a sufocat, tata l-a aruncat peste umăr, legat cu fișiile de piele, nu era încă mort, mai zvîcnea. Mă uitam la el cum se bălăngănea pe spinarea lui Ezra, am vrut să-ntind mîna să-i slăbesc o curea ce-i ținea gîtul, dar Ezra s-a întors și m-a luat în brațe, ca să mă salte peste bolovanii ce-i țineau Susei de gard. Pe urmă și-a băgat mănunchiul de piei între dinți, îl ținea pe cîine așa, cu fălcile strînse. Cu mîinile, rămase libere acum, se aburcă și sări și el peste gard. A luat-o iarăși în față, iar eu am apucat de data asta să-i desfășor cîinelui cureaua din jurul gîtului, am privit cîteva clipe animalul în ochi, păreau fără viață.

Beth avea cele mai multe cruci fiindcă pe ea o iubeam. Iar veverițele și ratonii pe care-i omora Ezra, din ăstia prindea cel mai des în capcanele lui, animalele astea mici și bune, care se chinuiau în cuștile lui Ezra fără să scoată un sunet, astea semănau cel mai mult cu Beth. Iar eu le adunam după fiecare luptă și le îngropam în cimitirul de pe cîmpul părăsit al lui Sardus Swift, aveam două alei pline de Beth. La fiecare cruce plînsesem pe rînd, închipuindu-mi-o moartă și pregătindu-mă.

Suse turna apă peste copiii înghesuiți în ciubăr, mergea cu o gălețușă în colțul întunecat al încăperii și aducea de-acolo apă încălzită, poate nu îndeajuns: copiii fremătau și țipau de fiecare dată cînd Suse arunca peste ei găleata. Erau patru, cel mai mare, un băiat - avea și el o cruce în cimitir, aveau toți - nu trecuse de zece ani, cea mai mică dintre cele trei fetițe avea vreo doi. Pe asta mică o săpuneau pe rînd ceilalți frați, ea țipa, rîdea și iar țipa după maică-sa. Dar acum, de unde stăteau noi, la fereștrua dinspre curtea cu păsări, n-o mai vedeam pe Suse, se dusesse iarăși în colțul întunecat al odăii. Mă zgîiam într-acolo, în colțul ăla era un godin și flăcări pîlpîiau și jucau pe podeaua de lemn putred, nu luminau îndeajuns. Și, deși știam ce avea să urmeze, așteptarea mă înfiora, mă sufoca.

Cu ochii încheoșați, m-am întors către Ezra. Stătea cu cățelul strîns la piept, vîrît sub cămașă, și cu pantalonii pe vine. Poalele cămășii îl acopereau, îi vedeam doar genunchii osoși, păreau că tremură, gata să îngenuncheze. Clătina din cap, cu gura căscată, iar falca strîmbă și rasă la sînge îi strălucea, fiindcă dîre subțiri de transpirație și salivă îi curgeau pe bărbie. Se șterse o dată, scoțînd mîna de sub poalele cămășii, apoi îmi aruncă o privire urîtă, la fel de încheoșată ca a mea.

- Ce-i? reuși el să îngaime. Nu te uita!

Am început din nou să mă zgîiesc pe fereastră, acum lîngă ciubărul plin de copii

stătea Suse, era goală, aplecată peste copii, iar sîinii ei afîrnau, moi și curați, peste luciul apei. Cîteva stropi îi luceau pe chipul palid, zîmbea cu gura larg deschisă, de parcă ar fi vrut să absoarbă căldura apei. Își vîrî un picior în ciubăr, fetița cea mică o mușcă de pulpă, Suse scoase un țipăt. Lîngă mine, Ezra gemu. L-am privit cu coada ochiului, am văzut cum capul cățelului ieșise printre nasturii cămășii, nu mai avea pieile legate-n jurul gîtul, Ezra părea să-l țină-n palmă, cu degetele mîngîind pieptul blănos al animalului. Ezra își coborîse bărbia în piept, avea acum dinții încleșțați ca de la o mare concentrare a gîndurilor și-a ochilor, șoptea de-abia auzit:

- Așa, așa, așa.

Am scuturat din cap și m-am întors să privesc iarăși în odaia Susei. Femeia intrase cu totul în apă, își scufunda pe rînd copiii, ca să le ude părul blond și încîlcit. Uneia dintre fetițele mai mari îi intrase săpun în ochi și plîngea, strîngînd din pleoape. Băiatul cel mare dispăruse sub apă, ceilalți au început cu toți să numere, cea mică îngînîndu-i: oi, tei, tru.

- Cinci!

- Șase!

CE S-A ÎNTÂMPLAT
CU GENERAȚIA SARU' MÎNA?
V.LEAC
SĂRU' MÎNA, PRAGA.
JURNAL DE CALĂTORIE.
PARTEA I

Trebuie să vă spun că mă dau în vînt după jurnalele de călătorie ale scriitorilor. De obicei, ei scriu ce văd, poate chiar mai mult; ei zugrăvesc clădirile, le înalță cu vreo doi-trei metri și alte alea. Pînă acum nu am citit un jurnal în care un scriitor povestește ceea ce nu vede; bine, veți spune dumneavoastră: "Ăsta-i roman!" Poate că este roman, dar eu nu cred, chiar de-ar fi adevărat. Marii scriitori poate că nu-și permit asemenea gafe. Eu sufăr de impertinență exagerată, la care se mai adaugă o treime de înjurături pe care le primesc chiar în clipa asta. Mi se rupe. Ce-mi pasă mie? atîta timp

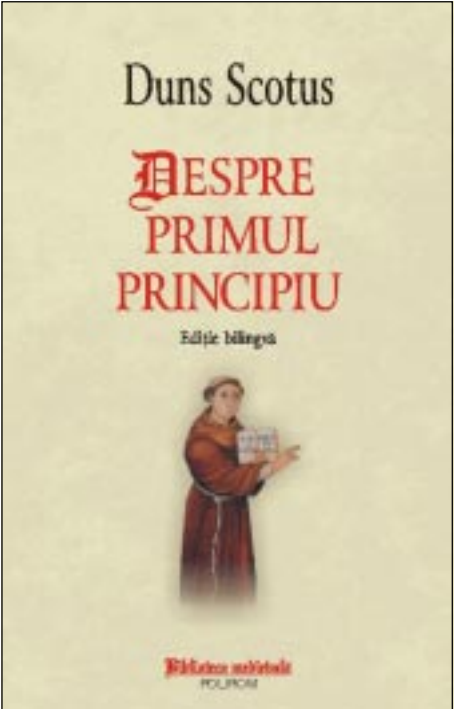
- Șapte!
- Opt!
- Nouă!
- Zece!
- Unșpe!
- Doișpe!

Un geamăt greu, hîrșîit, apoi o tuse răscolitoare și Ezra prăbușindu-se în genunchi, cu fruntea lipită de pămînt. Scuturat de icnete, se răsturnă pe o parte, apăsîndu-și obrazul pe-o bucată de lemn aruncată lîngă zid. Apoi urlă din rărunchi, se întoarse cu fața în sus și-mi arătă tîmpla înșîngerată. O așchie mare îi intrase sub piele, îi afîrna deasupra pleoapelor umflate. I-am acoperit gura cu mîna și-am smuls așchia, Ezra n-a scos un sunet, i-am simțit buzele subțîindu-se sub palmă, am dat-o la o parte, zîmbea. M-am ridicat în picioare, i-am privit chipul. Dîra de sînge i se scurgea pe gît. Pieptul i se zbătea, dar printre dinții dezveliți de zîmbet nu se strecura nici un șuier. De sub gulerul cămășii se iți capul cățelului, care mă privi înspăimîntat și scînci.

traducere de Adrian Viorescu

* rubrică ce prezintă încercările literare ale unor vedete pop-rock (nota trad.)

NOU
la POLIROM

ca și cum

umede. În Ungaria, oriunde te uitai, doar linia orizontului și din cînd în cînd cîte un sinucigaș. Nici măcar nu m-a impresionat. N-am văzut nici un hummer, nici o limuzină, nici o femeie goală, nici un cîine; nici măcar o vacă pe marginea drumului. În schimb, lanuri verzi de grîu înalte mai ceva ca în Bălcescu. Ar fi fost mai bine dacă eram însoțit în această călătorie de o pisicuță. Sînt încă în vamă, între vămii vreau să spun. În sfîrșit șoferul a dat drumul la televizor, genericul pare mișto. Filmu-i o porcărie. Citesc *Jurnalul lui Cristofor Columb*. Renunț pentru că nu se poate citi. Drumul este îngust și plin de gropi, asta-i Ungaria. Nu pot să-mi explic de ce drumurile Ungariei sînt atît de înguste. Mă joc pe mobil Snake II. Uite că s-a făcut noapte. S-a terminat cu scrîboasele de priveriști civilizate. Și al doilea film, tot o porcărie, ăștia au filme numai cu liceeni. Acum un an am călătorit din Beclean pînă tocmai la Oradea, cu autocarul: duceau oameni în Spania, la căpșuni, șoferul a pus numai filme de acțiune (*Stăpînul inelelor*, *Eroul* cu Jet Lee). Și noi, călătorii, eram oameni de acțiune. Pînă la urmă am adormit: se făcea că sînt într-un avion; tot noapte era și în vis, priveam prin hublou. Jos o mulțime de luminițe, orașul arăta ca Zion din *Matrix*: "Asta trebuie să fie Budapesta", a spus un japonez din dreapta și m-am trezit.

– Pregătiți pașapoartele.
Sîntem la granița cu Austria. "La pagina cu poza, vă rog!" Trebuie să mergem la baraca aia mare din aluminiu, toți în șir indian, ordonați, ca occidentalii, nu vă faceți probleme...
Nu m-a impresionat nimic, nici măcar uniforma impecabilă a doamnei de la gheretă.

PLUS POEME DE BOGDAN LIPCANU

6 F

Eram în clasa 6F. Și-mi plăcea de Hariet. Ea era frunțasă – 10 pe linie.
Cu poză în Cutezătorii.
Șefa de pionieri și în vacanțe mergea la mare cu Ceaușescu,
Că avea un tricou pe care scria Forum.
Ce făceau acolo cu Ceaușescu, nu știam, da' știam de la televizor că pionierii stăteau într-o sală jur-împrejur în alb și Ceaușescu le vorbea.
Ce le zicea, nu știu.
Le zicea să învețe, da' ăștia învățau bine – atunci?
Cred că le zicea altceva.
Le zicea, cred, că să mai învețe.
Să învețe tot mai departe.
Da' ei, oricum învățau, că erau frunțași.
Ce păcat că n-am învățat bine, poate mă luau și pe mine la mare, să-mi dea și mie sfaturi Ceaușescu, că el era cu copiii.

LA MARE

La mare cine știe ce făcea Ceaușescu cu copiii, că poate erau jocuri electronice, mecanice – băgai un leu, trăgeai de o manetă și dacă ieșeau 3 pionieri în șir, câștigai 25 lei,

Este 01:10 a.m. Am văzut prin întuneric energia eoliană. În Austria este întuneric, dar nu este beznă. Într-o parcare la toaletă am observat că faianța este pusă perfect. Ieșirea din toaletă se face printr-un magazin, unde se poate și mînca (ieși din toaletă și mănânci, intri în toaletă și ascuți muzică simfonică). În stînga era un restaurant banal. S-a mîncat foarte mult, aproape toată noaptea, de trîncănit, nu mai vorbesc. E 02:04 a.m., ora autocarului. Pe geamul autocarului era o muscă. Oricum, nu prea aveai ce vedea; așa că am omorît-o și m-am culcat. La cehi, o vămășită de vreo cincizeci de ani a intrat în autocar să ne spele pe picioare. Nu-mi venea să cred. La picioarele vecinului a insistat destul de mult. La mine, nașpa, numai un pic. Ne-a spus ceva în rusește; am înțeles toți și toți am zîmbit. Ce-am observat în primul oraș ceh au fost termopanele. Toate blocurile aveau termopane. Toate autoturismele aveau geamuri fumurii, unele se mișcau dubios. Era ora 04:20, ora autocarului. Drumurile în Cehia sînt cu multe pante micuțe, ceea ce-ți dă senzația că ești într-un film de desene animate. Sînt și porțiuni cu beznă.

Într-o parcare am auzit cum a căzut clanța de la toaleta femeilor. Au început să strige, creînd agitație (de faianță nici vorbă; pereți falși, prin care se auzeau anumite zgomote). Un timp am moțăit, încercînd să refac traseul lui Svejk. Dacă ajung la Praga, o să trec și eu pe la *Potirul*. M-am trezit în altă parcare. Ora 8:31 a.m., ora autocarului. Nici acum nu sînt impresionat de ceea ce văd. Niște dubițe cu numere de Maramureș și cîțiva oameni care fumau *Snagov*.

(va urma)

Seara făceam vizionări tematice: filme cu construcții mari, baraje noi, și El tot tăia panglica și făcea cu mîna. Da' nu-l durea.

2

Într-o zi ne-a dus la o expoziție cu steaguri și timbre. Timbrele aveau pe ele tot steaguri scrise cu argintiu și aveau și tractoare și combine. Erau timbre cu realizări. După masă am fost la plajă – instructorii aveau fluierici în gură și nu ne lăsau în apă. Și am făcut un concurs și eu am sărit în lungime cel mai mult și îmi zicea tovarășa de sport – Pistruiatu'. Seara am vazut un film contra rachetelor și un film scurt Cravata roșie cu tricolor.

5

Am uitat să spun că WeCeurile erau foarte roșii și cu stema patriei. Și pe pasta de dinți era o cravată: Dacă tu te speli bine, ai să ajungi în UTC. Hîrtia era roșie și apa și tot. La sfîrșit a venit un activist nervos și a zis că o să ajungem noi comuniști adevărați

cînd și căcatu' o să ne fie roșu. Și a zis că avem condiții și că noi să fim mai tari ca copiii din China și Rusia și Cuba. Ca așa trebuie. Și ăla micu' iar a zis: - Păi dacă vreți să avem căcatu' roșu, dați-ne pepene. Copiii au rîs, dar nenea s-a enervat și mai tare

și l-a tras de ureche. Și ne-a împărțit poze și abțibilduri cu Ceaușescu și Elena și gumă PACE.

BICHE

Mergeam la cofetărie, luam un Cico cu doi lei, și stăteam jos – prăjitură Albinița. Alături niște ghivece cu flori și vorbeam de viitor, că eram mici. Din sala de alături venea fum de țigară... Într-o noapte Biche a-nceput să povestească de un bărbat și o femeie care au fost conservați

și trimiși cu o navă-n spațiu. Erau ca și morți, da' nu morți. Da' nu se puteau trezi.

ERA

Era un joc, Marocco, Da' era greu de găsit.

NOSTALGII DE PRIMĂVARĂ

Regele celor timpurii (porumb de masă);
Bulgăre de zăpadă, Export de Danemarca, Minunea Olandeză (conopidă);
Căpăfnă de Viena, Timpurie de Ulm (varză creată);
Gloria din Enhhuizen, Gloria slavă (varză albă);
Cap de piatră și Cap de negru (varză roșie);
Triumf (gulie);
De Paris, De Saalfeld, Sf. Valeria (morcovi);
Minune de Erfurt (păstîrnac);
Smaragd (pătrunjel foi);
Mammuth (mărar);
Salutare de Paști, roză și ovală (ridichi de lună);
Ghiață de Laibach (salată verde);
Eschimoș uriaș (spanac);
Belleville de Franța, Regina Victoria (măcriș);
Stambul, Odesa și Violetă de Parma (pătlăgele vinete);
Micado, Președintele Garfield (pătlăgele roșii);
Trompa elefantului, Roze de Seghedin (ardei);
Senzație, Cel mai bun dintre toți (castraveți);
Telefon, Minune americană (mazăre păstăi);
Ceară de șarpe, Jerusalem (fasole urcătoare)

În aparență – un poem supraréalist, în realitate – denumirea unor soiuri de legume. Lista poate continua cu denumirile unor flori:

Hohenzollern, Victoria, Pană de struț, Frumusețe americană (fiind acestea varietăți de "ochiul boului cu floare plină"),
Noutate din America, Ceylon, Haină albă, Thom-Thumb (gura leului),
Lemon și Meteor (calendula),
Fasolea lupului (lupinus),
Adonis (petunie),
Splendens (salvie),
Uriși din Elveția și Bismarck (pansele),
Capuține (Nemțșori urcători),
Copil de Nizza (garioafe)...

Denumirile pot fi reluate în germană și maghiară, li se adaugă altele, de legume și flori, de palmieri, bananieri și cactuși, bulbi și tubercule, instrumente de grădină marca Wolf – "cele mai ieftine sunt cele mai bune", "cu jumătate de muncă recoltă dublă", var și prafuri nutritive, materiale pentru protecția plantelor, mijloace pentru stîrpire...

Imagini, desene și fotografii, din păcate doar alb-negru, peisaje (cîmp de flori pentru cultura semințelor de ceapă sau "o parte a culturilor noastre de fasole oloagă"), scrisori de mulțumire... Cea mai impresionantă de la Casa M.S. REGELUI, pentru "prea gustoșii pepeni ce ați avut amabilitatea a-i trimite", alta de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în numele DOMNULUI ministru Ion Mihalache, pentru "coletul de pepeni". Ambele misive se află publicate la mijlocul revistei. Pe primele pagini, restul scrisorilor, semnate de președintele Comisiei Interimare, domnul Iosif Vulpe, de domnul Cristea N. Solomon din Roman, de contele Bethlen Balasz din Sicu Magherus... Un anunț de concurs pentru cele mai frumoase legume, dotat cu premii, un index și "condițiuni de

vînzare, o notă de comandă", totul din nou în trei limbi, trei fotografii reprezentînd trei clădiri: centrala din București, Magazinele de desfacere, la Timișoara și la Arad, cu adresa exactă a fiecăruia...

Am rezumat oferta pe care în anul 1938 semînțeria LEGUMA o făcea cumpărătorilor. Îndreptarul editat de "Societatea anonimă română a agricultorilor pentru cultura și exportul semințelor" mai menționează că anul de întemeiere al întreprinderii era 1900.

* * *

Nu mă ocup de grădinărit, nu mă pricep la agricultură, iubesc florile, savurez legumele și-i păstrez o duioasă amintire tatălui meu care și-a dorit toată viața o casuță la țară cu grădină. N-a fost să fie. A avut parte de mici parcele de pămînt în inima orașului, le-a cultivat cu sîrg, așa că mîncam la zile mari ceapă verde și spanac, roșii, salată și castraveți proaspeți din grădinița urbană a tatălui meu. Le-a cultivat cu pasiune și metodă, orientîndu-se și după îndreptarul Leguma. Familia Luftschütz, Lilli și Carol, la care mama stătuse în gazdă în tinerețe și care au fost pentru noi ca niște de bunici, i-au dăruit tatălui meu această publicație după care s-a ghidat, fără a mai fi aflat în anii socialismului real existent miraculoasele semințe din 1938... poate și fiindcă denu-mirile, mult prea cosmopolite, le fuseseră schimbate între timp.

Am acum revista în fața ochilor. Este început de martie, afară suflă un vînt năprasnic, o ploaie cu stropi mari bate în geam, mi-e milă de zarzării care au înflorit, de magnoliile ai căror muguri mari stau să pocnească, de brîndușele care s-au deschis mult prea încrezătoare, de păsările care cîntă cu o însuflețire demnă de luna mai. O iarnă care și-a făcut de rușine numele, aici în ținuturile Rinului și a dus de nas vegetația. Aflu că agricultorii se tem de o festă pe care le-ar putea-o juca vremea dacă iarna își va întoarce cumva cojocul.

La televizor ni se mai dă de știre că pomii ar putea muri dacă ar da un îngheț peste ei, fiindcă sevele au urcat deja mult prea sus. Animalele sunt și ele foarte stresate, ne informează specialiștii – temperaturile aproape constant de peste zero în ultimele trei luni le-au cam stricat somnul hibernal și le-au făcut să iasă prematur din bîrlog. Pe deasupra, pentru ca meniul friicii care li se servește cu intermitențe metodice germanilor la ei acasă să fie complet și pentru ca țara să-și merite, pe lîngă multe altele, și porecla de "Angst Republik", zi de zi mass media prezintă cele mai variate scenarii ale unei catastrofe ecologice provocate încălzirea atmosferei: topirea ghețarilor, diminuarea calotelor polare, creșterea nivelului apelor și oceanelor lumii dacă nu vom reduce emisiile de bioxid de carbon în atmosferă... dacă nu ne vom cuminți, nu vom renunța la mersul cu mașina pentru a pune o scrisoare la cutia poștală, la zborul cu avionul în concediu, la anumite becuri cu filament care curînd vor fi scoase din uz în urma unor dezbateri parlamentare ș.a.m.d.

În fața atîtor catastrofe virtuale și reale mi-am amintit de recomandarea pe care Voltaire o făcea la finele romanului său *Candide* și am luat-o *ad litteram*. Să ne cultivăm propria grădină.

Mi s-a făcut dor de cer senin, iarbă verde, pomi în floare, de soare, de o primăvară adevărată, de tatăl meu, mi-am amintit micile

lui necazuri și victorii agricole și am început să răsfoiesc cu mai multă atenție revista *Leguma* pe care mama mi-a dat-o spre "luare în Germania", după ce tata s-a hotărît să plece într-o călătorie din care nu s-a mai întors. Mi-am amintit cît de mirat și fericit era cînd, în vizită la noi fiind, a

descoperit în magazinele de specialitate pe care și-a dorit să le vadă un inimaginabil paradis de semințe de legume și flori, de instrumente de grădinărit, infinit mai mare decît inventarul trilingv de miracole din *Leguma* anului 1938.

Continuare în pagina 31

CRONICĂ SENTIMENTALĂ

O ZI DIN VARA LUI 2006

ADRIANA CÂRCU

Duminică după-amiaza. Urcăm alene ulița în coastă căutînd o casă. Asta e! Intrăm pe poarta mare de lemn trecînd pe sub portalul înalt ce leagă corpurile clădirii de la stradă și care dă în curtea interioară, cu poteci pietruite, în jurul căreia se înșiră acareturile. Îl căutăm pe Andi Jecza. Intrăm în "casa mare" de-a dreptul într-o galerie de artă pardosită cu plăci mari de gresie fumurie, cu lucrări de peisagistică autohtonă, cu o firidă ca un altar și cu un dulap ce adăpostește o colecție de căni de porțelan alb aproape identice. La stînga dăm într-un dormitor cu podele roșietice dominat de un pat din tuburi curbate de alamă, un pat tubă, un pat orgă, care se reflectă într-o masă de toaletă în triptic, de cristal, de alamă. Nimeni. Ne întoarcem puțin stîneniți și, ieșind, traversăm curtea spre o casuță ca din povești cu flori la ferestre. E bucătăria cu masa lungă de lemn, cuptorul de tuci și patul înalt acoperit cu scoarță, pentru zăbava din după-amiezele de iarnă, cu mănunchiuri de ierburi și căucuri din dovreli aninate prin grinzi, cu blidarul plin. Pe rafturile credențului stau, potrivite cu dragoste de detaliu, strachini și ulcioare măiestrite, tipsii și ceaune adunate îndelung, ca toate obiectele din jur, cu dulce trudă și o mare slăbiciune pentru frumos. Bucătăria e și ea goală de oameni.

Ieșind, dăm de Andi în curte, care ne conduce prin atelier (casa aparține cuplului de artiști Minodora și Doru Tulcan), spre terasa podită și contruită anume pentru a celebra spectacolul ce se desfășoară în fața ochilor: pămîntul însuși, adus, în curbura lui, reluată și oglindită în adîncime, la o proporție mai pe înțelesul nostru. Ca în transă ne lăsăm privirile să cadă îndelung pe plaiul molcom, ca vrăjiți urmărind fascinați minute în șir galopul norilor ce schimbă tonurile finului de pe calota pîrguită din ocru pînă spre brun și dă dealurilor din fundal o tentă vineție. "Servus, Adriana." Cunosc vocea, dar n-o pot clasa. Mă întorc. E Șbîlț (Gelu Sfaîter), un prieten vechi cu care nu m-am mai văzut de vreo 18 ani. Ne așternem pe povestit, animați de bucuria revederii. Timpul trece în evocări și update-uri; mi se face foame, mi-e sete, mă gîndesc să plecăm curînd, cînd aud o voce feminină care ne invită cu căldură la masă: soția lui Șbîlț. După ce parcurgem conștincioși nelipsitul ritual românesc al refuzului și al repetării invitației, cedăm într-un târziu, dezarmați (oamenii aceștia sînt atît de ospitalieri încît n-am fi avut oricum nici o șansă). Ieșim din nou în curte și acolo, chiar ca-n povești, pe locul unde acum o oră era doar iarbă, ne așteaptă o masă întinsă cu blide cu telemea, caș și roșii proaspete, ardei iuți și ouă fierte, platouri clădite cu țîmpi și șnițele, maios, veres, cîrnați și, în sticle alburii, nelipsita țuică. În jurul mesei, la ceas de taină, șed Daniel Vighi, Viorel Marineasa cu soțiile și Lucian Ionică. Ne știm, dar nu ne cunoaștem. Nu-i nimic. Mîncăm, bem împreună și vorbim; vorbim și rîdem. Rîdem la vorbe și la gînduri, desfăcînd coduri și receptînd semnale de pe o tapiserie comună: originea noastră.

Așa rîd doar acasă. Sunt îndelung nevorbită și aș tot spune; mă stăpînesc cu greu ca să dau rînd și altora. Și se merită. Din dialogul spumos și datorită farmecului de povestitor al lui Daniel, aflu multe. Aflu ce se mai scrie, ce se citește. Ascult cu înduioșare o scurtă anecdotă despre domnul Todoran și descopăr că Bulă este un român iubit. Aflu cum se vede Europa, că o să intrăm cu telemeaua și, dacă nu, cu cașul dulce sigur. Spun și eu că cel mai bine ar fi să intrăm cu roșia, pentru că nici o roșie pe lumea asta nu are aroma fragedă, verzuie și ușor înțepătoare a roșiei românești și mă pomenesc povestind cum mama mea a adus într-o vară, demult, cîteva răsaduri de acasă și le-a plantat în grădina mea de la Heidelberg. Cum că, în ciuda strădaniilor reunite, roșia nu a crescut mai mare decît o nucă, dar a devenit un motiv fotografic pe care l-am numit "die tapfere rumaenische Tomate", care s-a vîndut foarte bine. E vremea desertului și înainte să pornim pe dealuri mîncîm o plăcintă care mă transportă, așa cum fac ele, plăcintele, undeva, demult.

Heidelberg, martie 2007

POLITICĂ: DISCURSURI ȘI NOROI

ADINA BAYA

Vi s-a întâmplat în vreo seară, nimerit întâmplător în miezul intervalului *prime time*, să căutați un program acceptabil la televizor și să dați în loc de asta peste una dintre tiradele becaliene? Să rămâneți descumpănit cu degetul pe butonul telecomenzii în fața avalanșei de gestică stradală, luând masochist pumnii de trivialități și parada de exteriorizare agramată, stând deopotrivă scârbit, amuzat într-o notă cinică și poposind mental asupra întrebării "Oare cât de departe poate merge"? Unii au numit această greutate a dezlipirii de micul ecran "fascinația bădăranului". Andrei Pleșu definea una dintre mostrele conexe stilului – talk-show-ul OTV – drept un "spectacol unic": "Mă uit la OTV și regret că-i fac rating. [...] Mă uit pentru că sunt uimit, pentru că nu pot să abandonez acel spectacol supraréalist, în care un băiat gălbejit și în același timp de o inexplicabilă bună-dispoziție, stă de vorba cu inși care ne recomandă clisme cosmice, cu inși care prind gândaci, cu asasini care de fapt sunt doici și cu doici care de fapt sunt asasini. E un univers incredibil!"¹.

Deși vorbăria ce se dorește politică a lui Becali și talmeș-balmeșul senzaționalist marca OTV ar putea fi incluse în categorii separate, ambele împărtășesc tendința agresivă de degradare a discursului public, căderea sa ireversibilă în cloaca grosolană a limbajului de la ușa cortului. Pe de altă parte însă, alunecarea universală a dezbaterii politice spre *infotainment* e deja privită relaxat de mulți analiști media din Statele Unite. Cu debutul schițat în campania pentru alegerile prezidențiale din 1992, când George Bush sr., Bill Clinton și Ross Perot au început să își dedice mai mult timp glumițelor făcute în emisiuni de divertisment decât discursurilor sobru-programatice, și până la culmea din 2000, când Arnold Schwarzenegger și-a anunțat zâmbăreț candidatura pentru postul de guvernator al Californiei în cadrul emisiunii *Saturday Night Live with Jay Leno*, melanjul tot mai accentuat dintre dezbateri politice și divertisment a trecut de la statutul de "criză" la cel de sursă de legitimare a unui regim democratic în era pasivității politice². Poate din cauza filtrului de optimism indus, specific continentului pe care s-a inventat literatura de *self-help* emoțional. Dar poate și prin prisma distanței care există între umorul inteligent-aluziv al unor moderatori de tipul lui Jon Stewart (devenit celebru pentru dezbaterile din *The Daily Show*) și comentariile ce imită discursul periferiei urbane *à la* Mircea Badea (devenit celebru pentru exhibițiile amatoriste de kung-fu din *Teo și Mircea Șou*).

Personajul principal din *Toți oamenii regelui* (*All the King's Men*), ultima ecranizare a celebrului roman omonim semnat de Robert Penn Warren, reprezintă un specimen timpuriu din seria politicianilor a căror popularitate se bazează mai mult pe machiaj, postură și glumițe decât pe programa politică. Spun timpuriu pentru că ascensiunea sa prezentată ficțional de Warren (și care, se pare, urmărește îndeaproape cariera politică a unuia dintre guvernatorii statului Louisiana) se întâmplă în America postbelică, deci cu mult înainte de era în care televiziunea reprezintă principala sursă de informație politică. Într-o combinație unică de discursuri cu pumnii fluturați în aer și teorii de redistribuire a bogăției proclamate în tonuri

similare revoluției bolivariene patronate de Hugo Chavez, îl cunoaștem pe Willie Stark – al cărui patetism politic e surprins remarcabil de actorul Sean Penn. El evoluează, încetșor, dar sigur, de la un început timid, cu programă politică rațională bazată pe studii și calcule, spre tiparul populismului.

Ce e interesant și intrigă în *Toți oamenii regelui* nu vine atât din descrierea coborâșului lui Willie Stark de la dorința sincer-naivă de a face bine celor mulți până la hățșurile josnice ale corupției și șantajului tuturor celor ce-i stau în cale, cât din vocea auctorială a lui Jack Burden (Jude Law). Inițial pe postul intelectualului burghez care stă confortabil în lojă, chicotind în barbă în fața stupidității spectacolului politic, Burden ajunge atras atât de tare de exhibiția forței brute din discursurile delirant-populiste ale lui Willie Stark, încât începe să lucreze pentru el. Ceea ce unii au numit "fascinația bădăranului" ajunge aici la cotele extreme ale aderării masochiste la idealurile unui lider al cărui barbarism nu stârnește altfel decât dispreț.

Deși mai degrabă acuzat pentru un oarecare patetism artificial al personajului principal decât aclamat, filmului regizat de Steve Zaillian în 2006 i s-a atribuit rapid eticheta de copie palidă a ecranizării din 1949 (câștigătoare a trei trofee Oscar la vremea respectivă). Cu toate astea, cred că patosul adesea forțat al lui Stark nu face decât să confirme conceperea întregii lui vieți, și mai apoi chiar a episodului ce duce la moartea sa, ca pe un "eveniment mediatic", regizat în așa fel încât să atragă blițurile extatice ale fotografiilor din presă. În plus, mostrele vii de discurs politic pot face din film o experiență interesantă, care, deși situată ficțional, își întinde larg șirurile de semnificații în viața politic-mediatică ai cărei stropi de noroi ne împrășcă existența câte puțin în fiecare zi.

1 Interviu. *Averile politicianilor sunt făcute prosteste*, ziarul *Ziua* (11 februarie 2006) accesat la <http://www.ziua.ro>.

2 Jones, Jeffrey, 2005, *Entertaining Politics*, Maryland, Rowland & Littlefield Publishers Inc.

3 Cronică de film (*The Film File/All the King's Men*) semnată David Denby, revista *The New Yorker* accesată la <http://www.newyorker.com>.

ȘI REGII SE IMPUSCĂ...

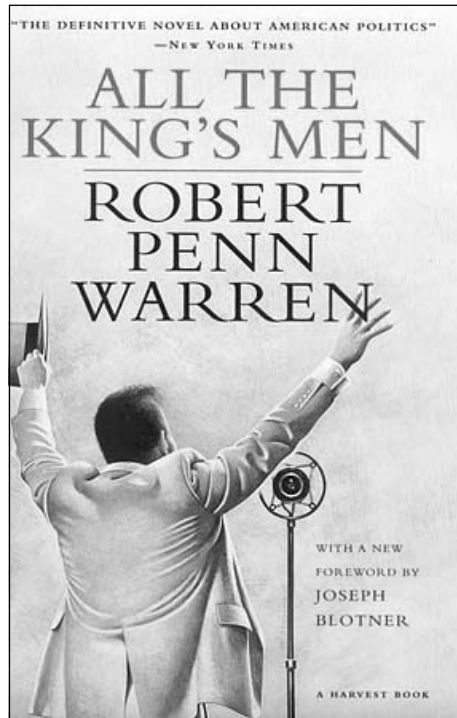
CRISTINA CHEVEREȘAN

... nu-i așa? Cel puțin asta pare a ne demonstra o carte pe cât de celebră și de bine scrisă, pe atât de actuală. *Toți oamenii regelui* (1946) i-a adus lui Robert Penn Warren Pulitzer-ul, atrăgând și trei Oscaruri primei ecranizări (1949). Și totuși, ca într-o cunoscută poezioară cu Humpty Dumpty, toți oamenii regelui la un loc nu reușesc a salva protagonistul, prăbușit de pe meterezele eficient înălțate ale notorietății politice în mocirla răfuieiilor, intereselor, aranjamentelor de culise. Povestea de viață care stă în centrul romanului este, ca atâtea altele, una a măririi și decăderii. "Regele" ce o trăiește, departe de a se bucura de atributele unei obârșii atât de înalte, este pur și simplu Willie Stark, figură dictatorială a Sudului american, guvernator de stat în tulburii ani '30.

Pentru cititorul oricărei epoci, paralelele cu lumea reală vor exploda - fără îndoială sau fără mari eforturi interpretative - pe parcursul lecturii. Willie Stark este personajul magnetic, combinația paradoxală de idealism și lipsă de scrupule ce se regăsește în profilurile a șiruri de politicieni de pretutindeni. Pornit din rândurile celor de jos, se dedică întrajutorării lor, identificării și satisfacerii nevoilor celor mulți, care îl îmbrățișează. Poza mesianică, discursul populist, înverșunarea în a-și atinge țelurile – teoretic nobile – îl propulsează în primele rânduri ale unei bătlăii murdare, dezumanizante, degradante. Urmează o demonstrație pe puncte a faptului că scopul *nu* scuza mijloacele, așa cum crede eroul multimilor ajuns la putere.

Puterea orbește, înșală, distruge: astfel s-ar putea rezuma (încă) o variantă personalizată a coruperii visului american. Deși ficționalizat cu talent de mare romancier și nuanțe specifice unui poet de clasă, personajul-nucleu al cărții nu are scuza unei construcții pur fictive. Fascinat a-și de figura lui Mussolini, Warren pare a-și modela în mare parte controversatul erou pe matrită oferită de Huey Long, guvernator al statului Louisiana, senator a cărui evoluție politică se suprapune aproape milimetric cu cea a lui Stark¹. Sfidând parcă dilemele morale serioase lansate de roman, imaginea celor doi este cea a unor haiduci ai epocii, care își folosesc poziția – plus tehnici avansate ale șantajului, intimidării, trădării – pentru a oferi săracilor facilități elementare, greu de prețuit sau de obținut altfel.

Egal temuți și adulați, Long și copia sa romanesă pot funcționa ca puncte de plecare într-o dezbateri asupra limitelor în spațiul politic, a motivațiilor, pretextelor, principiilor organizatorice din orice demers public cu rază de acțiune determinată. În ciuda aparențelor, ceea ce dă greutate cărții este mai puțin protagonistul complex, cât armata de adepți și însoțitori, suita de "oameni ai regelui" ce gravitează fără speranță sau motiv aparent în juru-i. Cel mai important și mai greu de pătruns exemplu îl constituie naratorul, Jack Burden - observator implicat, personaj a cărui existență se împletește până la inseparabil cu cea a lui Stark. Cercetător, istoric cu preocupări academice, se lasă inexplicabil angrenat în mașinăria de campanie a "șefului", devenind căutător în gunoaiele

adversarilor acestuia și, involuntar, părtaș la uciderea propriului tată.

Intriga romanului este la fel de bogată precum galeria de indivizi și relații pe care se sprijină. E de ajuns să menționăm inevitabilele interferențe dintre public și privat, vulnerabilitățile și tragediile rezultate din varii aventuri. Triunghiurile (amoroase sau nu) se fac și se desfac, interesele gravitează între altruism și materialism feroce, caruselul rotindu-se în jurul axei oferite de putere și dorința sălbatică de a o atinge și folosi. Este o luptă pe viață și pe moarte - repere ce își împart scena finală. Aceeași neclintire, aceleași reguli conform și împotriva cărora joacă taberele: *"Legea este mereu prea scurtă și prea îngustă pentru omenire. Cel mai bun lucru pe care îl poți face este să faci ceva și apoi să inventezi o lege care să se potrivească; până va ajunge să se aplice, vei fi făcut deja altceva"*. Sună cunoscut?

Ar trebui adăugat că romanul vorbește magistral și despre istorie și determinism, soartă și jumătăți de măsură, alegeri ce trebuie făcute și ratări ce nu pot fi evitate. Se vorbește despre femei ce trăiesc în umbra bărbaților care le și pe care îi învrăjesc; despre patimă, gelozie, răzbunare, cruzime, rățacire, inconștiență, disperare. Despre răi și despre buni, despre oameni cu suflul de lachei ca Sam MacMurphee și Tiny Duffy, sau despre nobili pierduți de o greșeală, asemenea sinucigașului judecător Irwin, figură luminoasă răpusă de o slăbiciune. Concluziile sunt sumbre, deziluzia – generalizată, câmpul de luptă - fumegând printre rămășițe de încredere și vis. Robert Penn Warren - singurul care își va fi câștigat dreptul de a se îndepărta cu fruntea sus. Cât despre rest... *Le roi est mort, vive le roi!*

1 Asemănările și diferențele dintre cei doi nu încetează să fascineze, făcând obiectul multor studii (vezi Ladell Payne, *Willie Stark and Huey Long: Atmosphere, Myth or Suggestion?*, în *American Quarterly*, vol. 20, no. 3, Fall 1968 (580-595) sau Keith Perry, *The Kingfish in Fiction: Huey P. Long and the Modern American Novel*, Louisiana State University Press, 2004)

TUR DE ORIZONT

În nr. 1-2 din **Poesis** am lecturat un excelent "clip" poetic semnat de Nicolae Tzone. Iată un fragment din textul new-york-ez "poemul ce înviază tot ce nu la vremea morții lui a murit": "(...) uite mircea cum cad secundele de pe degetele noastre/ mici pietre argintii/ ni se preling încet de pe degete și se rostogolesc/ cuminiți pe caldarâm la picioarele noastre/ timpul nostru și viața noastră curg din noi nimic nou/ de altminteri în fiecare secundă/ timpul nostru și viața noastră curg din noi ca picăturile de apă dintr-o pânză umedă ce e însă nou/ și miraculos este faptul că acum le vedem/ le vedem cum se desprind de pe degetele noastre și cad pe stradă ca și când ar fi/ fructe pietre sau bani (...)" ● Cum *de gustibus...*, găsim elanuri poetice din cele mai... diverse, câteva pagini mai încolo: "(...)Sublimul e-o plecare poate/ o închinare spre un taler greu/ cu faptele din vers clădesc palate/ pe dale de argint să calc tot eu (...)" Ori: "(...) o literă chiar strâmbă ne abate/ din drumul cugetării spre senin/ și tot temelul vorbeii strecurate/ de buzele iubirii îl zidim (...)" – am citat din demersurile cu pretenții literare ale Tatianeî Rădulescu ("Variațiuni pe o temă de R.M.Rilke") ● Niculina Oprea se străduiește să... tundă ultimul volum al lui Vasile Leac, "Dicționar de vise", cu foarfeci de vie. Viță de vie. Poftim: "Poezia are un spațiu al ei și înseamnă vibrație, de aceea nu tot ce o atinge poate fi demers poetic. Tangentă la poezie nu există. Din datele biografice aflăm că în 2004, autorul <renunță la profesia de avocat și se dedică literaturii>. Este de mirare cum un fost student al profesorului Antonie Iorgovan (mai ales dacă era deja avocat) poate renunța la această meserie cu atâta ușurință având în vedere că științele juridice au avut totdeauna un numitor comun cu literatura. Și nouă ne-a fost profesor Antonie Iorgovan, dar n-am considerat că puteam fi și colegi". (Păi poate că tocmai d-ai-a s-a lăsat Leac de bară, din motive... iorgovane). Alta tare: "Folosind un limbaj mai mult decât libertin, autorul nu poate aspira la un text elaborat". Și încă una, bombă: "Vizibilă este și plăcerea de-a scrie pentru el însuși întrucât limbajul folosit, expresiile josnice, nu fac altceva decât să îndepărteze posibilul cititor interesat de fenomenul literar". ● Domnu' Leac, păi se poate să nu te gândești la săracu' cititor, care dă bani trudiți pe cartea dumneata? Te dedai la plăceri... textuale? Nu-ți pasă de fenomenul literar? Bagî din astea, josnice, care o face pe doamna să roșească? Halal să-ți fie! ● Tot în **Poesis**, un interesant și consistent interviu cu Liviu Ioan Stoiciu, realizat de George Vulturescu, un dialog cu criticul de artă timișorean Deliu Petroiu, purtat cu Camelia Boloș, două pagini de poezie bună, marca Eugen Bunaru, o secțiune de traduceri, unde îi descoperim pe Dan Mircea Cipariu, cu versuri tălmăcite în maghiară, dar și pe Mircea Petean (franțuzit), Cassian Maria Spiridon (tradus în italiană), multe recenzii la noutățile editoriale.

AI NOȘTRI TINERI

În numărul 3 din **Noua Literatură**, un interviu amplu cu un scriitor "pe val": Ion Manolescu, autorul *Derapaj*-ului. Autorul dezvăluie din... tainele muncii de chinez bătrân depuse pentru elaborarea unui cărtoi atât de... dolofan (650 de pagini): "(...) eu

operez pe module, adică îmi construiesc acțiunea, personajele, strategiile de evoluție în secțiuni simultane, care, la urmă, sunt mutate la locul potrivit. Dacă aş putea butona două-trei calculatoare în același timp, aş fi cel mai bucuros narator! Evident că lucrurile se mai fac și din mers, dar, în general, mă bazez pe harta mea virtuală, care îmi arată în minte, în format 3D, cât și cum trebuie să curgă evenimentele povestite. Robotul Manolescu, după cum îmi zice prietena mea, înainte să-mi confiște tastatura. Nu e ca și cum ai scrie despre niște pățanii care se pot petrece pe 50 de pagini sau, mă rog, într-un roman de dimensiuni mici. Când gândești întâmplările simultan și tridimensional, ai nevoie de câteva sute de pagini zdravene peste primele sute de pagini, ca să te desfășori (...) Pentru a scrie fragmentul, e nevoie mai întâi de o arhivare mentală a evenimentelor, apoi de racordul lui virtual la restul romanului. (...) La sfârșit, lipesc bucățile în locurile unde mi se par potrivite, ținând cont de indicațiile <hărții>. Procedul ar fi unul de *copy-paste*. Sigur că legăturile mai apar și de la sine, dacă-ți vine inspirația într-o zi să scrii despre ceva, te apuci și scrii flux, cinci-șase ore pe o scenă complet nouă, dar eu nu improvizez. Îmi propun să merg pe un anumit episod, să-l dezvolt într-o direcție precisă, succind personajele și curiozitatea cititorului în ritmul poveștii. Uneori îmi poate lua și câteva luni să îl duc la capăt. Interesant e și dosarul: "Ce este autoficțiunea?", din care ne-am oprit asupra opiniei lui Dragoș Bucurenci: "<Autoficțiunea> e un termen inventat de cei care simt nevoia să se justifice pentru că amestecă fragmente biografice în rețeta ficțiunii. După mine, biografia și ficțiunea sunt ca uleiul și maioneza. Dacă pui prea mult, se taie, dacă nu pui deloc, nu se leagă". Mai răspund anchetei: Igor Mocanu, Cezar-Paul Bădescu, Lucian Dan Teodorovici, Ovidiu Verdeș, Simona Popescu, Costi Rogozanu, Cosmin Manolache.

DESPRE DEZLEGĂRI ȘI ISTORIE

În **Ateneu**-ul din februarie, ne-a stârmit... chicoteli cronică lui Ion Hurjui la volumul Constanței Apetroaie, intitulat incitant, precum un film de Almodovar, *Dezleagă-mă*. Versurile, de factură religioasă (la ce v-ați gândit?) i se par de-a dreptul... divine exaltului critic: "Constanța Apetroaie călătorește spre ținuturi cărora le acordă aura luminoasă dominând umbrele existenței și-și face loc încet-încet printre cei ce pășesc pe drumul către starea de grație. Este dominată de indecizia între astral și teluric, optând totuși pentru prima dintre aceste ipostaze. Cere-monialul călătoriei cumulează imnicul, orficul, ritualicul, un menuet ușor de identificat, ca o așteptare, într-o formulă personală – o chemare într-un voal transparent! (...) <Eu sunt iubirea Ta, Pământ> este versul din poemul *Dezleagă-mă*, primul din cartea cu același titlu (cuvânt înainte de Ioan Holban, Editura "Timpul", Iași, 2006), cuvântul scris cu majusculă însemnând, cred, divinizarea pământului... Versul sugerează această idee! Poate că poeta intenționează să inducă gândul la Pământul sacru: <Dezleagă-mă> de frăiele tale Pământ...!" (...) <Gesticulația>, în sensul schimbărilor de sens ale cuvintelor, și invocația sacrului lasă impresia intenției de <unificare a cosmosului>, – sfințenia nefiind

decât o altă lume!" concluzionează criticul, după revelația lecturii unor versuri ca: "Bine-cuvântată fie/ Clipa în care/ Dumnezeul-om/ M-a făcut aripă/ M-a făcut pom/ A stat cu mine la sfat...!" De remarcat punctuația caracteristică mirării, agoniei și extazului comentatorului: semnele de exclamare frecvente, care condimentează expozeul – să-i spunem așa... – critic al domnului Hurjui ● Ioan Mîtea trage un semnal de alarmă asupra modului în care școlarilor din Republica Moldova li se predă istoria națională: "(...) De la ignorarea sau denaturarea procesului de formare a poporului român, în manualele de cl. a V-a și clasa a VI-a, până la falsurile privind răpirea Basarabiei de către țarism în 1812, în manualul de clasa XI-a, sau eliberarea chipurile a acestor teritorii, de către sovietici, în 1940 și 1944, în manualul de clasa a XII-a, pagini la rând, capitole întregi, privind istoria românilor dintre Prut și Nistru, <integrate> temelor de istorie universală, nu fac altceva decât să mutilizeze conștiința națională a românilor din Republica Moldova, nu urmăresc decât să-i convingă, din nou, să se-ntoarcă cu fața spre Moscova". ● Și mai scrie dl Mîtea că "anul trecut, deci în anul școlar 2005-2006, au fost obligați să învețe după manualele de <istorie integrată> elevii din cca. 300 de școli generale și licee (...) Aceste manuale nu se pot cumpăra din librării și nu pot fi trecute la graniță, decât cu foarte mare greutate".

MERGE BANDA!

Primul număr din 2007 al revistei **Tomis** e dedicat benzilor desenate, cuprinzând, pe lângă extrem de reușite reprezentări grafice, materiale informative despre această "a noua artă", cum a numit-o Francis Lacassin, precum și interviuri cu tineri desenatori români de *cartoons*. De o candoare desăvârșită e însă experimentul "Dilema junior", despre "Luceafărul poeziei românești". Elevi din clasele a XI-a ale Liceului "Lucian Blaga" din Constanța au dat curs provocării: "George Călinescu îl califica pe Eminescu drept *poet național*. Voi ce părere aveți?" . Iată câteva dintre răspunsuri: "Mi se pare fascinant faptul că Eminescu a considerat mereu că este un geniu neînțeles, că nimeni nu are puterea de a-l înțelege. Din păcate a avut un destin crud, murind de tânăr, singur și neînțeles"; "Eminescu este un poet național deoarece acesta a plecat în străinătate pentru a-și rafina cunoștințele artei de a scrie poezii. Dar el se va întoarce în țară ca să ajute la evoluția literaturii române"; "În ciuda faptului că sunt de acord cu această afirmație, nu am citit prea multe poezii scrise de Eminescu. Le-am citit doar pe cele din manual"; "Mihai Eminescu reușește să exprime prin versuri lucrurile pe care alții nu sunt în stare să le spună într-o discuție liberă (...) Încerc să spun mai multe în versurile compuse de mine: <A fost odată, nu-s povești/ A fost ca niciodată/ Unul din cei mai mari poeți/ Ce n-ai văzut vreodată/ Era un tânăr visător/ Un print al poeziei/ Nefericit și călător/ Pe cerul României>".

ROȘIORII DE VEDE

LA VREMEA ACEEA... PETRU UMANSCHI

Pentru adepții muzicii rock, data de 25 martie rămâne una de referință, chiar dacă este vorba de anul de grație 1939, când termenul rock'n'roll nu fusese încă rostit de celebrul DeeJay Alan Freed. Faptul se va produce în 1952, într-un modest studio de radio de tipul celor care apăruseră ca ciupercile, după război, pe tot întinsul Americii de Nord și nu numai. La vremea aceea, înnoirile părfuitului divertisment sonor postbelic, dominat de Bing Crosby, Rosemary Clooney și Glenn Miller Orchestra, se făceau simțite prin niște piese mai ritmate, desprinse din compartimentul opulent al muzicii Country. Este vorba de cântecele Hillbilly, care se cântau în draci la serbările populare de sâmbătă seara, multe desfășurate în aer liber, în peisajele fascinante pe care – dacă nu le știm de la fața locului – le-am tot văzut în filmele copilăriei, cu sau fără John Wayne. "I Was Born In A Wondering Star", cânta Lee Marvin, un personaj pe care îl invidiam pentru calul său falnic și, în egală măsură, pentru pușca sa, un Winchester care nu-și greșea ținta niciodată.

Dar să revin la chestiune, spunându-vă că aceste piese Hillbilly prefigurau cum nu se poate mai bine apariția, în anii '50, a mostrelor timpurii de rock, mai ales datorită ritmurilor alerte care ridicau colbul din fața "saloon"-urilor, grație prestațiilor însuflețite ale dansatorilor nu neapărat tineri. Așadar, popularitatea acestei muzici ritmate care prevestea vremuri noi în muzica de petrecere îi determină pe redactorii secularei reviste *Billboard* să introducă în paginile publicației (*US Record Industry Journal*) un nou clasament al unei noi categorii de "sheet music" (?): Hillbilly. Extrem de populare, acestea colorau la figurat piața, deocamdată nu prea abundentă, a muzicii americane ce includea și cunoscutele "Race Series", piesele americanilor de culoare, ce vor cunoaște, după un timp, o mare răspândire, fiind asimilate de întreaga populație. Producțiile Hillbilly, cum spuneam, nu reprezentau o noutate absolută în peisajul Country Music, dar luaseră un mare avânt, fiind acum (de fapt, atunci) un metronom al expansiunii americane, subliniată de Walt Whitman în versurile sale înaripate.

Dar cine erau primii exponenți Hillbilly care vor dinamiza prin "million-sellers" piața discurilor standard de bachelită, cu 78 de rotații pe minut, Columbia sau RCA His Master's Voice? Gramofioanele și patefioanele învârtau pe platanele acoperite cu catifea purpurie plăcile lui Fiddlin' John Garson, The Carter Family și ale lui Jimmie Rodgers (The Singing Brakeman). Această muzică pop a începutului era difuzată de toate posturile locale de radio, fapt care ne determină să înțelegem apetitul muzical al americanilor, într-un moment al necesarelor schimbări ce vor veni. Astfel, la începutul anilor '50, atât în State, cât și în Marea Britanie, se conturează o ramură Hillbilly numită Skiffle, ceva mai urbanizată. Exponentul european al acesteia e un londonez născut în Scoția, pe nume Lonnie Donnegan. Sunt celebre spectacolele sale și ale grupului, susținute la New York, în Madison Square Garden. Hitul său, "Rock Island Line", s-a vândut într-o singură zi în 150.000 de exemplare, vânzările depășind sensibil un milion. La modă începeau să fie chitara și banjo-ul, dar și un pseudo-instrument, banala Wash-board, scândura de frecat rufe sau – dacă vreți – "Indesit"-ul de altădată...

EUGEN DORCESCU – 65

Urmare din pagina 12

Deși batem zilnic aceleași denivelate trotuare de pe Martirilor, Ștefan Stâncă, Rebreanu până pe Cosminului ori Vișinului, ne întâlnim mai rar. Abstras și retras, dar nu izolat, cu o figură de anahoret răsturnat peste întrebările lumii, cu o față atinsă de paloarea omului supus traiului în universul cărților, cu silueta filiformă și unduioasă peste mizeriile vieții, Eugen Dorcescu înnobilează, prin opera și existența lui, cetatea. O cetate care, din păcate, de cele mai multe ori nu își prețuiește cu adevărat scriitorii, creatorii de cultură, spiritele înalte, într-o atitudine, din toate punctele de vedere, perdantă pentru ea.

Bibliografia operei:

Pax magna, versuri, Editura Cartea Românească, București, 1972, 107 p.; *Metafora poetică*, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1975, 153 p.; *Desen în galben*, versuri, Editura Facla, Timișoara, 1978, 55 p.; *Embleme ale realității*, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1978, 182 p.; *Arhitectura visului*, versuri, Editura Facla, Timișoara, 1982, 54 p.; *Culegătorul de alge*, versuri, Editura Facla, Timișoara, 1985, 48 p.; *Dodoacă și Biciușcă*, basm, Editura Facla, Timișoara, 1986, 68 p.; *Castelul de calcar*, basm, Editura Ion Creangă, București, 1988, 68 p.; *Căsuța fermecată*, povestiri feerice, Editura Junimea, Iași, 1989, 56 p.; *Epistole*, versuri, Editura Dacia, Cluj, 1990, 72 p.; *Cărarea din insulă*, basm, Editura Excelsior, Timișoara, 1991, 84 p.; *Psalzii în versuri*, ediția I, Editura Excelsior, Timișoara, 1993, 68 p.; *Cronică*, versuri, Editura de Vest, Timișoara, 1993, 70 p.; *Piticul arămiu*, povestiri feerice, Editura de Vest, 1995, 66 p.; *Abaddon*, versuri, Editura Amarcord, Timișoara, 1995, 64 p.; *Psalzii în versuri*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Marineasa, Timișoara, 1997, 96 p.; *Ecclesiastul în versuri*, Editura Marineasa, 1997, 48 p.; *Pildele în versuri*, Editura Marineasa, 1997, 54 p.; *Poezii despre și pentru Raluca*, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 16 p.; *Scrisori la un prieten*, scrisori literare, Editura Excelsior, 2000, 132 p.; *Exodul*, versuri, Editura Augusta, Timișoara, 2001, 74 p.; *Omul de cenușă*, versuri, selecție de autor. Editura Augusta, 2002, 301 p.; *Elegii*, versuri, Editura Mirton, Timișoara, 2003, 70 p.; *Biblice*, Editura Marineasa, Timișoara, 2003; *Moartea Tatălui*, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, 77 p., prefată de Ion Arieșanu; *Basme și povestiri feerice*, Editura Eubeea, Timișoara, 2005; *L'histoire d'une névrose*, unsprezece povestiri francophone, Editura Mirton, Timișoara, 2007, 195 p.; Pierre Loti, *Doamna crizantema*, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 200 p., traducere din limba franceză de Eugen Dorcescu. Prezent în antologia *Poeti romeni contemporanei*, Editura Citta di Mazara del Vallo, Italia, 1987;

ONOAREA...

Urmare din pagina 21

Nefiind în Radna vad pe măsură, și rațiunea plasării măcelăriei este mult mai șubredă economic decât varianta situării ei în Lipova – centru comercial pentru lumea bănățeană și transilvăneană, din dreapta și stânga Mureșului, loc de piață pentru satele din podișul Lipovei, astăzi depopulate: în anii cincizeci, înaintea colectivizării, încă prospere. De la comunele șvăbești dintre Lipova și Arad, ultimele așezări ale expansiunii din vremea colonizărilor: Altringen, Neudorf și Gutenbrunn – loc al nașterii unui scriitor șvab bănățean din secolul al XIX-lea care și-a luat pseudonimul după numele localității. De acolo și până departe spre Cuvejdia, Varnița, Pătârș sau Spata – cătune uitate de Dumnezeu, astăzi cu totul în ruine, ascunse între dealuri cu păduri de fag și drumuri impracticabile.

Între tarabele și tejghelele pieței din Lipova se întinde o lume care își avea reperele comerciale aici, în preajma bătrânului bazar de vârstă otomană. Așadar, puțin probabil ca măcelăria lui Hubăr să fie peste drum de mănăstire. Acolo, cum ziceam, era populat mai ales la hram, atunci veneau din satele bănățene credincioși romano-catolici, babe nemțoaice care își cântau militărește imnurile din cărțulii negre cu foile roșii, însoțite pe drumurile prăfoase ale începuturilor aurii de toamnă de căruțe

care le purtau bagajele pe care le deșertau la mănăstire, în umbra stejarilor. Proțițioanele respective defilau avînd în frunte tinere fete împodobite asemenea acelora pe care le mai puteam vedea azi prin jurnalele televizate care transmit imagini din procesiuni cu alaiuri asemănătoare de prin Spania sau Italia ori din America de Sud. Diferența, importantă, aș zice, era dată de amestecul special de vorbe, de nații, de comunități care se treceau atunci prin fața Hubăroaiei, pe care Slavici ne-o prezintă în felul unei "*femei scurte și cam groase*", care "*ședea, ca de obicei, pe un scaun din fundul măcelăriei, iară feciorul ei, Hubărnațl, tăia carnea și-o cântărea, apoi lua banii și îi dădea mumei sale, care ținea casa.*" Lumea amestecată care defila prin fața măcelăriei lor, a altor dughene asemenea, se poate regăsi în amestecul lexical: bunăoară fetițele împodobite cu serafice voaluri hispano-americeane, poartă o denumire slavă: localnicii le spun "*bogorodițe*" acestor mirese mărunțele care pășesc în fruntea proțiționului urmate de babe caporal, cu pași ritmați cucernic de fanfări. Veneau în pelerinaj la mănăstire pe lângă șvabi, bulgari catolici, unguri, slovaci, români uniți cu Roma: o fojgăială asemănătoare împeștritelii etnice a Lipovei care adăpostea în vremurile Hubăroaiei șvabi, evrei, unguri și țigani de pe dealul Ceșmei, denumire rămasă moștenire din timpurile imperiului otoman.

NOSTALGII...

Urmare din pagina 28

Un îndreptar al grădinarului specialist sau amator demonstra în felul lui cît de integrată și globalizată fusese România "avant la lettre"; ce-ar fi fost, cum ar fi fost ea astăzi dacă...

Ar fi avut poate și ea acele "Schrebergärtchen" (acesta este denumirea micilor grădini) așezate aici la marginea marilor orașe, parcele de pămînt cu o suprafață de circa 300 de metri pătrați aflate în proprietatea municipalității, închiriate doar cetățenilor cît timp fiecare dintre beneficiari rămîne în viață, în puteri (și-i permite și buzunarul) pentru a îngriji și cultiva acest "paradis" al oamenilor mărunți, al cetadinilor fie și ceva mai răsăriți, cu toții însă mari iubitori de grădinărit și natură?

Fiecare parcelă are apă curentă, o căsuță în care locuitul (pe timp îndelungat) este strict interzis. De altfel, aceste grădini sunt riguros administrate de asociații cu conducere proprie și reguli foarte fixe, la respectarea cărora veghează cu ochi de Argus fie vecinul de gard, fie conducerea asociației în persoană. Pe această pseudo-proprietate "cultivatorul" nu este decît un chiriaș cu drepturi și bucurii suficient de multe pentru a-l face să suporte aplicarea regulamentului fără să se revolte. El nu are voie să transforme terenul în grădină exotică, junglă, loc de petreceri zgomotoase, parc cu ronduri de flori, livadă cu pomi fructiferi, necum pădurice de brazi, crîng de sălcii, pajiște sau grădină cu pietriș și nisip în stil Zen. Între straturile de zarzavaturi și legume și între cele de flori există o anumită proporție care trebuie respectată; nu altfel stau lucrurile cînd este vorba de arbuștii ornamentali și cei fructiferi, preferate fiind, în acest din urmă caz, soiurile mici. Căsuțele nu au voie să depășească un număr de metri pătrați și o înălțime dinainte stabilite, la fel nici gardului viu ce înconjoară parcela nu îi este îngăduit să crească cum vrea el și să obtureze privirile plimbăreților ori ale vecinilor, veniți să admire, să iscodească, să se amuze sau să rîvnească și ei la un "Schrebergarten"... Pentru cetadinii înrăiți și privitorii ceva mai critici, motivele de amuzament există din belșug: cabanele de lemn se pot metamorfoza în adevărate căsuțe, deținînd funcția de surogat al unei autentice case la țară sau cabană la munte; pitici de grădină, globuri de sticlă, rațe, cerbi, lebede de plastic, mici mori de vînt, arteziene, lămpașe, steaguri și cîte și mai cîte sunt ordonat așezate împrejurul casei, pe gazon, în ronduri, dar întotdeauna "la ve-

dere". Vizitarea unui complex de mici grădini echivalează cu o lecție practică de psihosociologie. În pofida tuturor reglementărilor, somațiilor, amenzilor și avertismentelor, cheltuielilor mărunte și necazurilor de același fel pe care le aduce cu sine o astfel de pseudo-proprietate, Schrebergärtchen nu-și pierde statutul de mic paradis, inventat de un medic german de la mijlocul secolului al XIX-lea pe nume Daniel Gottlob Moritz Schreber, născut la Leipzig în 1808 și decedat în 1861. Ortoped, promotor al gimnasticii medicale, inițiator al spațiilor publice de sport și joacă pentru copii, și-a dat numele în păstrare micilor grădini. Modelul s-a răspîndit în țările nordice, rămînînd o formă de manifestare a unei anumite gîndiri politice și urbanistice foarte angajată social, expresie a disponibilității beneficiarilor de a respecta anumite reguli, de a menține un just echilibru între hărnicie și plăcere. Dar înainte de orice, fiecare Schrerbergarten a cărei suprafață nu are voie să depășească 400 de metri pătrați este un răspuns modest, pe măsura, puterile și buzunarul omului mărunț, dat unei străvechi nostalgii: grădina paradisului.

Și așa se face că, vizitînd cu părinții un complex de Schrebergärtchen din apropierea locuinței noastre, tata ofta, încercînd să-și imagineze cum ar putea încolți și rodi ideea doctorului german și în România... A rămas cu acest gînd. Răsfoind în această furtunoasă zi de început de martie revista din 1938, am găsit în paginile ei, decupate de tata din ziarul local, cîteva sfaturi date la rubrica "Grădina de lîngă casă" și, scris de mîna, cu caligrafia lui ordonată, cu litere rotunjite, un mic "plan de bătaie" pentru parcela pe care o primise în curtea unei case bătrînești din cartierul Elisabetin:

- 10.04 spanacul (10 zile);
- 15.04 mazărea (6 zile) ;
- 24.04 fasolea în 58 de cuiburi (8 zile);
- 25.04 roșii – 25 cuiburi (15 zile) ;
- 01.05 roșii – 50 de răsaduri (fire);
- 01.05 castraveți (lîngă gard) ;
- 02.05 gulii roșii (15 fire);
- 15.05 castraveți (lîngă gard);
- 15.05 spanac (mare) ;
- 15.05 gulii roșii 36 de fire;
- și 15.05 varză de Bruxelles...

M-am hotărît să mă slujesc aici, la Köln, de acest calendar, de revista Leguma, în această primăvară, într-o "grădină de lîngă casă"... dînd astfel ascultare încă o dată și bunului sfat dat de Voltaire.

ORIZONT

Revistă a Uniunii Scriitorilor din România

Redactor - șef: Mircea Mihăieș

Redactor - șef adjunct: Cornel Ungureanu

Secretar general de redacție: Adriana Babeți

Colectivul deredacție: Lucian Alexiu, Paul Eugen Banciu, Dorian Branea, Cristina Chevereșan, Radu Pavel Gheo, Marius Lazurca, Viorel Marineasa, Alina Radu, Robert Șerban, Marcel Tolcea, Ciprian Vălcău, Daniel Vighi.

Concepție grafică: Alexandru Jakabházi

Colectivul tehnic: Sorin Stroe (paginare, prezentare grafică).

www.ceeol.com e-mail: orizont@regionalnet.org

REDACȚIA: TIMIȘOARA, Piața Sf. Gheorghe nr. 3, telefoane: 29 48 93, 29 48 95

Marcă înregistrată: M/00166

Tiparul executat la S.C. "TIM PRESS" S.A. TIMIȘOARA

Abonamentele se fac la P.T.T.R.

MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ

ISSN 0030 560 X

Abonamentele se fac la Rodipet, la poziția 4386 din catalog

SPONSORI: MINISTERUL CULTURII, FUNDAȚIA CONCEPT, FUND FOR CENTRAL AND EAST EUROPEAN BOOK PROJECTS

andrei pleșu

vladimir tismăneanu

teodor baconsky

andrei codrescu

ORIZONT

un suflu nou

Comunitate și Diversitate
din 2003

■ Crearea de modele, stabilirea de contacte directe între mari personalități din țară și străinătate cu un public larg sunt condițiile însuflării unui spirit al competiției și transmiterii de valori științifice, culturale și etice. Noua generație are astfel șansa de a intra în legătură directă cu personalități care au devenit personaje, comunicând, meditănd și polemizând pe marginea unor teme de larg interes.

Modalitățile practice de desfășurare a Conferințelor Microsoft demonstrează că nimic nu poate înlocui contactul direct dintre oameni, dezbateră vie și schimbul nemediat de idei, în dorința de a impune pluralismul și comunicarea. Conferințele Microsoft sunt o agoră a celor responsabili, a celor hotărâți să impună un suflu nou într-o comunitate a diversității și valorii.

gabriel liiceanu
despre ură

tîrgu mureș

19 aprilie ora 11
aula facultății de științe
economice, juridice și
administrative
a universității petru maior

Your potential. Our passion.
Microsoft